

## **Jólét, rend, biztonság**

A Fővárosi Törvényszék 77. Pk.286/2016/8. sz. végzésével bejegyzett,

nyilvántartási szám: 01-02-0016308

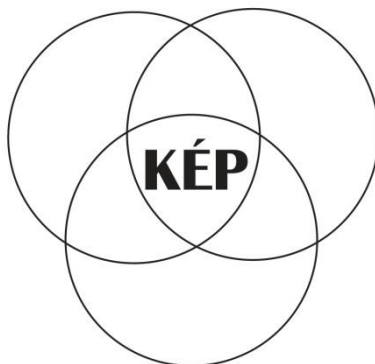
adószám: 18846618 – 1 –42

2018. 02. 27-én tartott közgyűlésén elfogadott,

és a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala által a 006641 sz. alatt önkéntes műnyilvántartásba vett

## **KÖZÖS ÉRTÉKEK PÁRTJÁNAK PROGRAMJA**

önértelmezése és cselekvési szándéknyilatkozata.



Írta: Arold Imre, Arold Péter, Asztalos Lajos, Göbölös Sándor,

Heimpold Gábor, Horváth József, Jebudánszki István, Sárközi Péter,

Toldi István

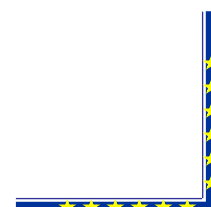
Szerkesztette: Asztalos Lajos, Sárközi Péter

**2018. február 27.**



## Tartalom

Bevezetés.....	3
I. A párt politikafelfogásának jellemzői.....	9
I.1. A politikai akaratképzés folyamatát meghatározó intézményekre vonatkozó pártjavaslatok, irányelvek.....	19
I.2. A párt politikum felfogása.....	19
II. Társadalompolitika.....	20
II.1. A párt cselekvő társadalompolitikája.....	22
II.1.1. Népesedéspolitika.....	23
II.1.2. Oktatáspolitiká.....	27
II.1.3. Egészségügyi politika (Folyamatban).....	33
II.1.4. Szociálpolitika.....	33
III. Biztonság- és védelempolitika (Folyamatban).....	44
IV. Környezetpolitika.....	44
V. Gazdasáspolitiká.....	49
VII. Kulturális politika.....	55
VII. Külpolitika, nemzetközi kapcsolatok (Folyamatban).....	65
Összegzés.....	65



„A szegénység legalább a mostani világban,  
a szolgasággal határos.”

gróf Széchenyi István

## Bevezetés

A **Közös<sup>1</sup> Értékek<sup>2</sup> Pártja**, hazafias érzelmű, az Európai Unió iránt elkötelezett, szociáldemokrata szemléletű, ellenzékváltó-változtató, ellenzékben konstruktív kormánykritikus integratív, új politikai kultúrát képviselő közösség,<sup>3</sup> politikaalkotó erő. Értékelvű gyűjtőpártként<sup>4</sup> a magán- és közösségi autonómiára, az emberi méltóság védelmére és az önkormányzatokra és az önkormányzatiságra<sup>5</sup> alapozottan szükségesnek és lehetségesnek tartja Magyarország számára a valóságos felzárkózást,<sup>6</sup> a mértékadó nyugat-európai politikai gondolkozáshoz és életminőséghez.

A párt<sup>7</sup> általános politikai,<sup>8</sup> választási és helyi programjainak,<sup>9</sup> programvázlatainak, programismertetőjének és aktuálpolitikai reflexióinak:<sup>10</sup>

a) jellemzője:

- a magyar nemzet és az Európai Unió iránti felelősségvállalás,
- a demokratikus politikai keretek közötti megvalósíthatóság,
- a vitathatóság, a programjavaslatok vélemény jellege,<sup>11</sup> és a definíciós küzdelem szolgálata,
- a párt saját helyzetének ismerete, megértése, politikai versenyképességének erősítése,
- az Alapszabályban rögzített politikai alapvetés követése,
- a normativitás,<sup>12</sup> amely előírón minden politikai döntést morálisan<sup>13</sup> mérlegel. Aktuális és/vagy lokális politikai törekvései az egészre<sup>14</sup> és a távlatosra irányulnak,
- a tiszta szándék, az elv és cselekvés egysége, valamint az optimálisra<sup>15</sup> törekvés,
- a politikaértelmezési<sup>16</sup> zavart kizáró optimális<sup>17</sup> méretű forma és tartalom,
- az emberi sorsokban való gondolkodás, a köznapi józanság,<sup>18</sup> az analitikus realista társadalomszemlélet<sup>19</sup> és a megfontoló okosság,<sup>20</sup>
- a valós társadalmi részigények ismerete, és azok kielégítését szolgáló, a társadalmi valóságban gyökerező, és a jóléti szemléletű politikai cselekvésre ösztönző tudás,<sup>21</sup>
- a nemzet és Európa politikai problémáival való tudatos törődés,
- az útkeresés, a világ fejlett, magas jövedelemmel rendelkező régióihoz történő a felzárkózási pálya<sup>22</sup> megtalálásának szándéka, amely figyelembe veszi a magyar társadalom mélyszerkezeti sajátosságait,<sup>23</sup>
- hogy a létező demokratikus intézményekhez demokratikus gyakorlatot rendel,
- a bizalom,<sup>24</sup> a politikai küzdelemben érvényesülő jó szándék feltételezése és a kooperatív kezdeményezés,
- a hit, a magyar nép közösségépítő képességével párosuló jóléttéremtő<sup>25</sup> erejében, jóléti felelősségérzetében,<sup>26</sup>



- a magyar politikát befolyásoló nemzetközi politikai keretrendszer ismerete, a benne megnyilvánuló tendenciák figyelembe vétele,
- az elvfelelő politikai kooperáció minimalizálása,
- a tömegbázist képező témaválasztás,
- az illeszkedés a magyar politika konfliktusszerkezetéhez,
- a hamis kettősség<sup>27</sup> és a politikai kartellezés<sup>28</sup> kerülése,
- a folyamatos újra gondolás lehetősége és az ártás tilalma.
- a politikai botránykerülés.

b) általános társadalompolitikai célja:

- a politika méltóságának megőrzése, védelme,
- Magyarországot jóléti sikerországá tenni,
- a politika iránt tevékenyen érdeklődő közösségek építése, a politika társadalmisítása, a népszavazás intézményének erősítése,
- a széles értelemben vett polgári közélet megteremtése,
- a felzárkózás, a gazdasági támogatásra nem szoruló, a magyar sajátosságokat figyelembe vevő, tevékenység ösztönző, nyugat-európai típusú, kapitalista jóléti polgári demokrácia megteremtése és stabilizálása,
- hogy ne lehessen olyan társadalmi teher, amit a piacok nem fizetnek meg,
- hozzájárulás a jóléti körülmények között élő magyarok és európai népek aktív, szolidáris, életerős, magabiztos és nagyhatalmi státuszú közösségének megalkotásához,
- hogy Magyarország legyen elismerten a világ számára kiemelten hasznos és a felzárkózás példanemzete,
- a magyar és az Európai Unió bürokratikus intézményrendszerének közvetlen, önkormányzati szellemiségű demokratikus tartalmakkal való megerősítése,
- a nemzeti és az európai együvé tartozás érzésének erősítése,

c) nemzetpolitikai célja:

- hogy magyar politika meghatározó erejét a közakarattal elfogadott közös értékeket képviselő, célszerűen együttműködő, egymással versengő pártok alkossák,
- hozzájárulás a magyar politika közmegebecsültségének helyreállításához és a sikeres magyar politikai közösségépítéshez,
- a társadalmi integráció és együttműködés nagyfokú hiányának<sup>29</sup> a megszüntetése,
- a társadalmi terhek döntő részét viselő középosztály és különösen annak, alsó kétharmadának védelme,
- az önkormányzatiság elvének, hiteles képviselete, az önkormányzati politika jelentőségének közelfogadtatása,
- a vállalkozói szellem általánossá tétele,
- a jólétkeremtés,<sup>30</sup> a biztonság<sup>31</sup> és a rend<sup>32</sup> együttes szolgálata,
- a nők közéletben betöltött - arányszámuknak<sup>33</sup> megfelelő - növelése,
- a nyugat-európai típusú szakszervezetek megteremtésének, megerősödésének és működésének politikai támogatása,<sup>34</sup>
- a párt hatalmi törekvésének igazolása,
- a politikabarát közfelfogás megteremtése, és annak elfogadtatása, hogy politikai problémákat politikán kívüli eszközökkel<sup>35</sup> nem lehet megoldani,



- a szociális-kulturális depriváció<sup>36</sup> minden formája elleni küzdelem,
  - az önértelmező összehasonlítás,<sup>37</sup> eligazítás a politikai szereplők és a választópolgárok számára.
- d) társadalmpolitikai<sup>38</sup> jellemzője: a középosztály-politika,<sup>39</sup> amely szándéka szerint a magyar társadalmi közép,<sup>40</sup> a demokratikus elkötelezettségű polgárság<sup>41</sup> számbeli növelésére és az öntevékeny polgárok politikai súlyának erősítésére törekszik,
- e) rendezőelvei:
- a politikai bizalom és önbizalom,<sup>42</sup>
  - a jólétermelési szándék,<sup>43</sup> az értékkövetés, az érdek, a mértéktartás<sup>44</sup> az egyensúly,<sup>45</sup> és a konszenzuseresés,<sup>46</sup>
  - azon a feltételezéseken alapul, miszerint:
    - az elkülönült egyéni sorsok összessége még nem alkot közösséget,
    - valóságos politikai kezdeményezés minden korban és minden politikai helyzetben lehetséges,
    - csak józan, értelmes szakmai és közviták után lehetséges felelős politikai döntéseket hozni,
    - minden szakpolitikának van politikai tartalma,
    - a szolidaritás és a verseny egyenrangú, egymást kiegészítő részei a közjónak,<sup>47</sup>
    - létezik a munka,<sup>48</sup> a tőke, a szabadpiac és a politikai akarat konstruktív<sup>49</sup> az általános biztonságra, jólétermelésre, és ezeken belül a gyermek- és a mélyszegénység<sup>50</sup> azonnali felszámolására irányuló kapcsolata.
    - pártközi felelősségvállalás, a társadalmi közép alsó kétharmadának és az egyszülős családok.<sup>51</sup>élethelyzetének javításáért, az ifjúsági kezdő<sup>52</sup> és a mikro-vállalkozások<sup>53</sup>sikeréért,
- f) jelmondatai: *Jólétre születünk! (Jólétre születéél!)*

A párt megítélése szerint a nyugat-európaítól eltérő, és hozzájuk képest megkésett magyar (és kelet-közép európai népek) történeti fejlődés<sup>54</sup> okozta felzárkózási kényszer és képtelenség együttes következménye a nemzeté válás jelenlegi befejező szakaszára jellemző politikahiányos közállapot,<sup>55</sup> a nyugat-európai politikai kultúra, a magyar társadalom nyugatias modernizációjának elutasítása, valamint az a kulturálisan hagyományozott sajátos, más nemzetek számára bizalmatlanságra okot adó gondolkodásmód, amely késlelteti vagy megakadályozza:

- a) hogy a magyar politikában csak értékadó esemény által hitelesített jó<sup>56</sup> lehessen érték,
- b) az önbecsülésre, nemzetközi színvonalú teljesítményre képes magabíró kisközösségek számának növekedését,
- c) hogy Magyarország a világkapitalizmus új szakaszában:
  - a világban zajló globális folyamatok hajtóerejének szerves és haszonélvező részévé válva teljesítményét meghaladóan emelkedjen sikeres<sup>57</sup> tényezővé Európa<sup>58</sup> és a világ egésze javára,
  - a centrumhoz<sup>59</sup> integrált fél-perifériális<sup>60</sup> helyzetét centrum pozícióval váltsa fel,<sup>61</sup>



- kikerüljön a közepes-jövedelem csapdából,
- d) a történelmi tévedések, hibák és bűnök által okozott emberi és közösségi fájdalmak és traumák méltóság teli feldolgozását, a végleges társadalmi megbékélést,
- e) azt a felismerést, hogy:
  - a magyar nép sorsa saját politikabefolyásoló döntéseitől<sup>62</sup> függ,
  - a belpolitikai küzdelemben még a közös értékek elfogadása esetében sem alakulhat ki egységes politikai nézőpont,
  - közös értékek nélkül nincs érdemi nemzetstratégiai politizálás,<sup>63</sup>
  - tagadásra nem épülhet szilárd társadalmi konstrukció.

A **Közös Értékek Pártjának** programjai,<sup>64</sup> az általuk felépített programrendszer, és magyarázó dokumentumai egymást kiegészítve, támogatva kizárólag:

- a) az Alapszabály első fejezetének 4.§-ban rögzítettek alapján készülhetnek,
- b) az Eurostat<sup>65</sup> és a Központi Statisztikai Hivatal<sup>66</sup> és a helyi önkormányzatok adataira támaszkodó tényismertetések, tényalapú tárgyilagos politikai és szakpolitikai elemzések és párbeszédképes szolidaritási hajlandóságot feltételező cselekvési javaslatok.

Az általános pártprogram politikai nézőpontú,<sup>67</sup> konstruktív politikai környezetteremtő, de tartózkodik a politikai fundamentalizmustól,<sup>68</sup> a politika mindenre kiterjesztett problémamegoldó képességének elfogadásától és a közös értékek politikán kívüli dominanciájának<sup>69</sup> túlhangsúlyozásától. Kiegészítője, a kizárólag köznapi, analitikus<sup>70</sup> vizsgálódásnak alávetett fogalmakat tartalmazó választási program tartalmazza a társadalmat foglalkoztató problémákra adott szakpolitikai javaslatok többségét, a célok rendszerét, a célkövetés eszközigényét. Kölcsönhatásban van a lokális<sup>71</sup> preferenciákat<sup>72</sup> megjelenítő alapszervezeti cselekvési tervekkel, az általuk közvetített a konkrét választói igényekkel.

*A Milyen országban akarunk élni? és ezt kiegészítő, meghatározó Mi a legfontosabb az egyén és szűken vett közösségének életében?*<sup>73</sup> kérdésekre keresve a választ, ismerve magyar társadalom értékrendjét, politikai kultúrájának jellemzőit, program tartózkodik az elméleti és gyakorlati végletektől.

A **Közös Értékek Pártja** politikai és szakpolitikai ajánlásokkal keresi a szélsőséges szociális különbségektől mentes, a sokszínű létértelmezést tiszteletben tartó versengő közösségek viszálymentes társadalmi együttélésének lehetőségeit.

Az Pártprogram szerkezetileg nyolc egymásra épülő önálló fejezetet tartalmaz. Közülük a második foglalkozik a párt társadalompolitikai prioritásaival, a nemzet jelenét és jövőjét meghatározó tényekkel, lehetőségekkel. Szemléleti jellemzője a történetiség, a társadalmi igények figyelembe vétele, és a törekvés a létező a lehetséges és a kívánatos harmonikus egységére.

A párt számára a felzárkózás, a gyarapodó nemzet, a jólét, a biztonság, a tudás, az egészség és az élhető környezet vitathatatlan közösségi és egyben individuális célértékek. Az elérésükhöz



vezető út jellegének meghatározása, a célkövetési befektetés és eredmény mérlegelése a társadalmi szervezetek és ezen belül elsősorban a politikai szereplők<sup>74</sup> feladata és felelőssége.

A **Közös Értékek Pártja** ennek megfelelően:

- a) kész értékegyeztető értéküzdelemre, együttműködésre,<sup>75</sup> nyílt politikai párbeszédre,
- b) alkalmas a releváns társadalmi, politikai, gazdasági és kulturális eseményekből pontos politikai következtetéseket levonni, cselekedni,
- c) a felzárkózást támogató állami szerepvállalást (a kapitalizmus egyik működési formájában, a polgári demokráciában) nem tarja diktatúraképzőnek,<sup>76</sup>
- d) elfogadja, hogy a politika prioritása<sup>77</sup> ellenére sem jelent abszolút elsőbbséget a társadalom életében,
- e) cselekvő politikájában érték alapú, helyzetfüggő és folyamatos igazoláskényszer alatt álló, hangsúlyát tekintve a kormányzati szerepvállalás lehetőségéig okozati,<sup>78</sup>
- f) morális és a politikai bátorsággal megalkotta új típusú,<sup>79</sup> a folyamatosan formálódó versenyalapú jóléti célokat kitűző programrendszerét,
- g) a politikai megosztottságot,<sup>80</sup> a *mi* és *ők* szembenállását, mint demokráciajellemzőt teljes mértékben elfogadja, de a társadalmi béke<sup>81</sup> jelenlegi körülményei között a barát és ellenség ellentétét párra épülő szélsőséges, a közös értékeket tagadó, együttműködésre képtelen politika felfogást elutasítja,
- h) a közös értékek elfogadtatásán túlmenően nem kíván mindenkit képviselni,
- i) tudja, hogy a politika, a válság<sup>82</sup> és konfliktus<sup>83</sup> fogalmi kapcsolata erős, és a kompromisszum és a konszenzus még nem szövetség,
- j) nyíltan vállal politikaerkölcsi<sup>84</sup> vitát.

A párt álláspontja szerint a közös értékek a tradíció<sup>85</sup> és a konvenciók<sup>86</sup> által adottak, és nem a tények és problémák olyan mérvű absztrakciói, amelyek alapján természetüket veszelve közös nevezőre hozhatók. Nyilvánosan többnyire kimondatlanul, implicit<sup>87</sup> formában, felismerhetetlenségig torzított fogalmakkal jelennek meg a nyilvános politikai vitákban. Közelfogadottságuk az ismeretlenségük miatt korlátozott, ezért egy részük pártpolitikai célokra kisajátíthatók és jelentőségüket veszelve hosszú távon is aktuálpolitikai ügyé mervíthetők.

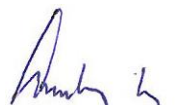
A programalkotók és a párttagság közgyűlési határozattal megerősített szándéka, hogy a politika közpolitikai<sup>88</sup> szakaszában, közhatalomi részesedésért folytatott demokratikus küzdelmét döntően a társadalmi konvenciókhoz illeszkedő tradicionális legitimációval<sup>89</sup> bíró programajánlásokkal vívja. A párt törekszik olyan politikai rendszer létrehozására és stabilizálására, amelyet az utódok nem megszüntetni, hanem bővíteni akarnak, mivel fel- és elismerik az elődök politikai teljesítményeit és azt, hogy az életviszonyok folyamatos javításához a múlttal is konszenzust<sup>90</sup> kell kialakítani, nemcsak az ellentétes politikai erőkkel.




A **Közös Értékek Pártjának** programja:

- a) a magyar társadalmi közép életszemlélet, értékeit és érdekeit tükröző, irányukban elkötelezett politikai dokumentum,
- b) realista politikaszemléletű és a magától értetődőt képviselve, a napi szinten megélhető értékeket és érdekeket helyezi politizálásának centrumába,
- c) feltételezi a magyar nemzet közös politikai tudásának meglétét, a nyugat-európai gondolkodás életfilozófia, életideál adaptációs<sup>91</sup> szándékát, a kereskedelmi szemlélethez elengedhetetlen szigorú munkamorál és időkezelés iránti fogékonyságát,
- d) nem tartalmaz társadalmilag diszfunkcionális vélekedéseket,<sup>92</sup>
- e) hozzájárulás a jóléti Európai Unió<sup>93</sup> nagyhatalmi státuszra<sup>94</sup> emelkedéséhez, és benne az egyenrangú és felzárkózó Magyarország megteremtéséhez,
- f) elméleti hangsúlyú integratív<sup>95</sup> tartalommal, a tudatosított társadalmi tapasztalattal az értékek felől közeledik a köznapi józanságot igénylő közhatalomhoz,
- g) nem alaktalan társadalmi elvárásokra, hanem szükségletté alakítandó strukturált<sup>96</sup> társadalmi igényekre épül,
- h) példa arra, hogy a korszerű politikaelméleti ismeretek<sup>97</sup> összeegyeztethetők a cselekvő politikai gyakorlattal.

Budapest, 2018. február. 27.

  
pártigazgató

  
társelnök





## I. A párt politikafelfogásának jellemzői<sup>98</sup>

### A Közös Értékek Pártjának:

1. társadalompolitikai filozófiája, tevékenységének elvi alapja, erkölcsi határkijelölője a közpolitikai<sup>99</sup> korszakhoz illeszkedő etikai pragmatista transzferralizmus. Amelynek alkotó eleme:
  - a) a moralitás, az erkölcsi megalapozottság. Törekvés társadalmilag elfogadott erkölcsöt és a polgári tisztesség előírásait figyelembe vevő politikai haszonmaximalizálásra,
  - b) a kísérletezés, a sikeresen nem változtató pragmatizmus,<sup>100</sup> amelynek etikai korlátai garantálják, hogy az igazság nem a gyakorlati hasznosság függvénye,
  - c) a kiegyenlítő,<sup>101</sup> normatív<sup>102</sup> értéktartalmú érdekfelfogás, érdekérvényesítés, valóság értelmezés,
  - d) a méltányosság alapú igazságosság elv,
  - e) az egyensúly, a politika elmélet és gyakorlat között,<sup>103</sup>
2. emberképe: antropológiai optimista,<sup>104</sup> miszerint az embert értelemkereső, jóra hajló természeti-társadalmi, közösségi és korlátozottan racionális lény, aki rendelkezik egyéni ön- és közösségi szabadságtudattal. Ennek megfelelően:
  - a) a párt szoros kapcsolatot vélelmez a társadalomirányítók emberképe és cselekvő politikája között,<sup>105</sup>
  - b) az ember:
    - többféle motivációval rendelkező, elkülönült tagja közösségeknek,
    - döntően kényszer és meggyőzés által vezérelt, hiányosan informált,
    - társas lényként inkább bizakodó, jóakarató és szolgálatkész, mintsem önző, közömbös és elszigetelődő,
    - életének fő célja az alkotás,
    - korlátozottan racionális<sup>106</sup> érdekelismerő,
    - kommunikatív és kész az önkéntes közösségi cselekvésre,
    - politikai nézőpontból nem tökéletesen racionális és önérdékkövető lény, hanem korlátozottan racionális, és cselekedeteiben elsősorban morális szempontok vezérlik, szavazóként ésszerűen tudatlan,<sup>107</sup>
3. társadalomképe realista, tartalmazza, hogy a magyar társadalom:
  - a fontos politikai értéknek tekinti igazságosságot, amelyet mérsékelt társadalmi különbségek igazolnak,
  - bizalmi szintje alacsony, elvárásai (igényei) viszont magasak az állammal kapcsolatosan,
  - rend és fegyelempárti, mérsékelt optimista, kapcsolataiban bizalmatlan, és a panasz kultúra fenntartója,
  - politikai kultúrájában hagyományosan zárt<sup>108</sup> társadalmat preferáló, és a külvilággal erős fenntartásokkal élő,
  - politikailag erősen polarizált és a politikai kapcsolódást kizáró módon megosztott,
  - a lehetőségeit alulértékelő, értékelésében racionalizáló ítélethozó, de végső soron racionalitás alapon döntő,



- jelen állapotában megosztott: többsége az állam és a kisközösségek esetében a szabadsággyakorlás tartalmát konzervatívként határozza meg, az individuum (az egyén) szabadságának mértékét viszont liberális nézőpontból ítéli meg. Az elsődleges törésvonal ettől függetlenül kulturális eredetű, és a politikai kultúra részeként a nyitott, illetve a zárt és társadalompolitika képviselői között húzódik

Ennek ismeretében a párt tiszteletben tartja az egyének versengési hajlandóságát, a saját eszközeik és lehetőségeik biztosította haszonszerzést, de politikai támogatásban a közösség javát is szolgáló tevékenységeket<sup>109</sup> részesíti.

4. középosztály meghatározása:<sup>110</sup>a társadalmi közép politikai értelemben demokrácia párti, egzisztenciálisan értékvédő és tartalékoló. A párt középosztályvédő programja figyelembe veszi:
  - a nyugat-európaiktól eltérő magyar polgári fejlődés sajátosságait, a szervesen alakuló európai vállalkozó és magyar státusz középosztály jellegzetes különbségeit,
  - a magyar középosztály-történet fejlődésének megszakításoktól terhes történelmi előzményeit,<sup>111</sup> Bővebben lásd Választási program 8. l.j. és a 1. sz. mellékletének 15. l.j.
5. hatalmi legitimációs elvi alapja: normatív kritikai. Tudomásul veszi, hogy a politikában pártok hitelessége, hatalmi pozíciójának erőssége a választói támogatottság függvénye. Ennek megfelelően a párt egy adott hatalmi helyzet származtatását kizárólag közakarattól, (az Alaptörvényben biztosított) népfelségből eredőként fogadja el, elutasítja a hatalom árúkénti felfogását. Számára hatalom (az, ami társadalmi tranzakciók és diskurzusok révén határozzák meg közösségek és az egyének életét) nem teljesen azonos az uralommal (közvetlenül létező, egyes személyek rendelkezési képességével vagy irányítási hatáskörével). A hatalom a párt számára pozitív értelmű fogalom, a politikai közösségek létezésének lényegét képviseli, és ezért az a cselekvő emberi közösségek erőszakra is képes elemi és szerves tartozéka,
6. szegénységkritériuma:<sup>112</sup> szegénynek tekinthető az, akinek:
  - az átlagjövedelem 60%-nál kevesebb összegből kell megélnie,
  - lehet, hogy napról napra több jut, de jobb soha.
7. skandináv típusú jóléti politikaszemlélete:<sup>113</sup>
  - a) feltételezi a jólét iránti közígényt, és annak elismerését, hogy a politikai berendezkedések morális alapját a jólétkeltető társadalompolitikai gondolkodásmód jelenti,
  - b) a társadalmi fejlődés motorjának<sup>114</sup> az államot tekinti,
  - c) minden korszakban reálisan méri fel Magyarország jóléti teljesítőképességét,
  - d) túlmutat az anyagi fogyasztást preferáló életszínvonal politikán,
  - e) elengedhetetlennek tartja:
    - Magyarország helyét és szerepét újra értelmezni a nemzetközi munkamegosztásban,



- a pártállástól és az adott gazdasági helyzettől független, tartalmában részletezett, nyilvánosan, programszinten vállalt politikai elkötelezettség, politikusi beállítódás (jóléti innovációs képesség) meglétét.

Tartalmát tekintve több mint a rendelkezésre álló a nemzeti erőforrások, jövedelmek, és adott esetben a válságterhek igazságos elosztása. Ennek megfelelően jóléti politikaszemlélet:

- nem felelőtlen szociális ígérethalmaz, hanem az adott helyzet jóléti potenciájának optimális kihasználására törekvés,
- elősegíti és elvárja döntéseinek jóléti szempontból történő társadalmi, szakmai értékelését,
- támogatja a szabad egyéni gyarapodási lehetőségek feltételrendszerének stabilitását,
- nélkülözhetetlen kontrollként tekint a KSH által készített, nyilvánosságra hozott és a politika szereplői által vitathatatlan szegénységi küszöb és létminimum számításra,
- alaptétele szerint minden politikai, gazdasági helyzethez rendelhető jóléti szemléletű szakpolitikák,
- a kizárólag fogyasztói minőségében megragadott individuumokat nem tekinti tartós, érték meghatározott politikaképes, múltjával és önmagával békében élő közösségnek,
- cselekvő politikájában irányadó, hogy érdemre való tekintet nélkül Magyarországon mindenkit (különösen gyermekeket és az időskorúakat) megilleti az emberi élethez alapvetően szükséges javak köre.

A jóléti politikaszemlélet határérzékelő jellemzője az időben végrehajtott motivációváltás. Az egyéni és a társadalmi jólét eléréséig a szerzés és a fogyasztás a cselekvési hajtóerő, azt követően az értelmes élet. A motiváció váltás elmulasztása, az anyagi javak jelentőségének túlhangsúlyozása a jóléti szakaszhatár átlépése után jóléttelenedés és létrehozza a közepes fejlettségi csapdahelyzetet.

8. jóléértelmezése:<sup>115</sup> nem utópisztikus,<sup>116</sup> feltételezi a felelős (erkölcsi kiüresedést nem okozó) jóléért.<sup>117</sup> dolgozni és politikai küzdelmet folytatni kész, szolidaritásra hajlandó egyének és közösségek versengő aktivitását. Elfogadhatatlannak tarja a szubvencionált közszolgáltatások túlfogyasztását, a hivatkozott személyes és közösségi fogyasztást, a pazarló, az anyagi javakkal való felelőtlen, élvezeti célú visszaélést. A párt minden politikai erejével küzd a jólét dekadens,<sup>118</sup> önmaga ellenforduló megjelenítése ellen.

A párt jólétermelési politikájának rövidközéptávú (tízéves) célja:

- az euró-övezethez tartozás előtt az Európai Unió, csatlakozás után pedig a euró-övezetéhez tartozó államok átlag életszínvonalának<sup>119</sup>, életminőségének elérése,<sup>120</sup>
- az, hogy a létfenntartás biztonságán túl az élet minden magyar számára tartalmazzon minőségi többletet,<sup>121</sup>



9. az elvárható társadalmi jólét, az azonos kultúrkörbe, földrajzi közelségbe tartozó szövetséges államok átlagához közeli életszínvonal, életminőség.
10. jóléti államfelfogása<sup>122</sup> követi a második világháború utáni kereszténydemokrata, szociáldemokrata jóléti demokratikus kapitalista államfelfogást,<sup>123</sup> amely gazdasági indokkal létrehozott, de elsősorban politikai döntések következtében formálódott az a társadalmi berendezkedés, amelyben a jóléti politikaszemléletű állami beavatkozás eszközeivel:
- egységesen emeli be az állampolgárait a nemzet politikai-gazdasági és kulturális közösségébe úgy, hogy nem hangsúlyozza túl az egyéni felelősségvállalás jelentőségét,
  - garantálja, hogy az emberekbe való beruházás megelőzi a gazdasági érdekeket,
  - **teszi egyértelművé, hogy minden politikai és gazdasági körülmények között létezik jóléti politika,**<sup>124</sup>
  - határozza meg a szabadpiaci verseny kereteit és a szűkös erőforrások elosztását,
  - optimális keretek közt tarja, de nem akadályozza a személyes gazdagodási motivációkat, az egyéni haszonszerzést, és a piaci értékítélet érvényesülését,
  - számol a jóléhiányos demokrácia önfelszámoló képességével,
  - egyensúlyteremtés a szabad verseny és a szociális jogok között,
  - normálállapotként, az emberi közös lét velejárójaként tekint a válságra,<sup>125</sup>
  - a valóságos magyar felzárkózási folyamat<sup>126</sup> veszteségeinek kedvezve biztosítja a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentését, a hosszútávon fenntartható társadalmi megelégedettséget és a békét, mint közelfogadott, megkérdőjelezhetetlen nemzeti minimumelemeket, közös értékeket. A felzárkózó jóléti állam kiterjedt szociálpolitikai tevékenységet folytat. A szociális biztonsághoz való jogot az érintettektől elvárt kölcsönös kötelesség- és felelősségvállaláshoz köti, erősítve ezzel a nemzeti (és vélhetően idővel a jóléti európai) összetartozást.
11. az erőszakhoz való viszonya követi Hanna Arendt<sup>127</sup> meghatározását, miszerint még a tudatosan nem szélsőséges keretek között zajló és csak rövidtávra tervezett erőszak is eszközként felülírja saját célját, és erőszakosabb körülményeket teremt.
12. tekintélyfelfogása<sup>128</sup> a politikai tekintélyt az irányítói-vezetői képességhez, a megbízhatósághoz, a hűséghez, valamint az emberi felelősség- és áldozatvállalási hajlandósághoz köti. Központi elemei a bizalom, és következménye; önbizalommal folytatott, együttműködésre kész pártkarakteres politizálás. Nélkülük nincs jól működő demokrácia, amelyben mindenki ismeri a helyét, szerepét és érzi saját fontosságát. A párt nem fogadja el az új tekintélyelvűséget, nem azonosul annak egyetlen összetevőjével sem: a túlzott tekintélytisztelettel, romantikus politikai és életfelfogással, a zárt gondolkodással, a szorongó életérzéssel és az etnikai alapon helyeselt egyenlőtlenség elfogadásával. elutasítja az intézménypótló autoriter vezetői tekintély bármilyen megnyilvánulását.

13. politikafelfogása<sup>129</sup> közpolitikai<sup>130</sup> tiszteli a politikát, a magyar és az európai politikatörténeti tradíciót, a politikai szereplőket, a politikai tényeket, és merít a politikai tudományok eredményiből. Politikai gondolkodásában és cselekvésében nem ismeri el a politikai akarat mindenhatóságát, a mozgástér nélküli politikai helyzetet, a politikai szükségszerűségeket, a véleményváltoztatás tilalmát és a hatalom árú jellegét. A párt politizálása során figyelembe veszi, hogy a politika:

- a) értékekkel dolgozik, kereteket jelöl ki, amelyben a politikai fogalmak és döntések értelmet nyernek,
- b) **nem lehet más, mint mindennapi cselekvés erkölcsileg igazolt közcélokért,**
- c) természetéhez tartozik az aktuális jelenen is túlmutató, kiszámíthatatlan következményű folyamatos mozgás és küzdelem,
- d) párt és kormányprogramok által képviselt elvek-világnézetek és a társadalom által preferált ügyek intézésének versenye,
- e) világa kaotikus, amelyben a politikusok teremtenek rendet,
- f) **a társadalom legerősebb önvédelmi eszköze,**
- g) célvezérelt<sup>131</sup> és az ember legalapvetőbb társadalmi létszükséglete,

A párt társadalomszervező munkája során figyelembe veszi, hogy

- nem létezhet politikamentes közélet,
- a társadalomirányítás keretei között garantálni kell a politikusok hatás- és a felelősségi körének egybevágóságát,
- az értékalapú politikai cselekvés egyéni, és közösségi indítékait egyszerre jellemzi az elvi meggyőződés és a józan hatalmi törekvés (hatalmi kalkuláció) egymást kiegészítő optimális viszonya,
- a kompromisszumkésztség nem azonos az elvtelenséggel,
- a politikának az emberi sorsokra gyakorolt hatása generációkra kiható,
- a közösséget érintő döntésekkor, normál politikai helyzetekben jelenségorientált<sup>132</sup> az átlagos vagy a módus<sup>133</sup> körüli igényeket kell figyelembe venni,
- a választók naiv realizmusa,<sup>134</sup> természetes politikai attitűd,
- a politikában több a formálisan és nem formálisan tevékenykedő, társadalmi befolyásra vágyó szereplő, mint a nyilvánosság előtt megjelenő politikus,
- a civil mozgalmak<sup>135</sup> akarata, az általuk közvetített tömeges rétegigények teljes értékű politikabefolyásoló tényezők,

14. cselekvő politikafelfogását, <sup>136</sup> jellemzi:

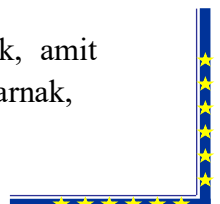
- hogy tudomásul veszi miszerint a cselekvő politika a modernitásban jelenség (terület és idő), alkotóelemei társadalmi tények, folyamatok, személyes érzetek, mentalitások és habitusok,
- a jó hangsúlyozása, a politikai erkölcs<sup>137</sup> követése, a politikai igazság<sup>138</sup> tisztelete és keresése,
- hogy a köznapok politikája is döntően az általánossal<sup>139</sup> és a kívánatot szem előtt tartó lehetőségekkel,(a lehetséggel)<sup>140</sup> foglalkozik, de a közös hangsúlyozásával az egyénit védve ellenzi a többség hatalmával való visszaélést, és a jövő felélését,



- képes a politikai okosság<sup>141</sup> (és a közös értékek csillapított, a jövőre irányuló) konstruktív<sup>142</sup> politikai irracionális<sup>143</sup> közötti feszültség érzékelése,
  - hogy szoros kapcsolatot feltételez a politika, a válság és a konfliktus között, a krízist pedig eredeti értelmének megfelelően politikai lehetőségnek tekinti,
  - az egytényezős<sup>144</sup> politikai probléma magyarázatok mellőzése,
  - a saját értékű és lényegű autonóm közösségek kialakulásának, fennmaradásának szolgálata,
  - nyilvánosságon és a törvényességen nyugvó bizalomra törekvés,
  - az egymás mellett létező, egymásnak ellentmondó politikai igazságok elismerése.
15. véleménye szerint az általa képviselt demokratikus politika közege:
- a nyilvánosság,
  - az választók által belátható idő,
  - a köznapi életben formálódott, formálódó hálózatok és diskurzusok,
16. igazságosság (mint általános társadalmi követelmény, amelyet hosszútávon nem írja felül a jogbiztonság) felfogásának hangsúlyosan a morálisan létezők<sup>145</sup> a címzettjei, tartalma versenyképesek esetében a minőségi különbségek tisztelete, versenyképteleneknél a méltányos részesedésre jogosultság, a méltányosságként felfogott igazságosság. A párt szilárd maggyőződése: igazságosság nélkül nincs politikai rend. Ezért a folyamatosan változó politikai rendet szolgálva, a társadalmi igényeket követve nyitott a jövő generációira és a természet nem emberi létezőire is kiterjesztett igazságfelfogásra. Ismeri és elismeri a társadalmi tényeket, de politikai törekvéseiben nem pártatlan,
17. demokrácia felfogása<sup>146</sup> szerint a modern demokrácia az ember önmagának való engedelmességének politikai intézménye, egyfajta (a társadalmi együttélési keretet biztosító) rend, amely a közösségi és személyes szabadságokból építkezik. Normatív értékét az állampolgári preferenciákra alapozott politizálás adja. Magyarországon a demokrácia szerves (nem művi) fejlődésére a magyar és az egyetemes történelem nem adott lehetőséget. Ezért jelenleg az állampolgárok politikában betöltött szerepe és a nyilvánosság preferencia megnyilvánulásai gyengék. Különösen igaz ez a fontos, a mindennapi életminőséget meghatározó szakpolitikai irányvonalak állampolgári érzékelésében. A demokrácia, a demokratikus gondolkodás és cselekvés tanulható, és ezért tanítandó. Többségi formája a politikahiány okozója is lehet. A demokrácia nem önérték, hanem instrumentum (eszköz), az európai kultúrkörben biztosítja az ésszerű és a jó élet feltételeit.
18. kapitalizmus modellje a felzárkózási-illeszkedési pályát kijelölő fejlesztő állam által koordinált skandináv típusú, a széles középrétegre támaszkodó, progresszív adóztatású jóléti demokratikus kapitalista szociális piacgazdaság, amelyben a jóléti politika a társadalom integrációs célkitűzéseit szolgálja,
19. hagyományértelmezése politikai nézőpontból megkülönbözteti a folyamatosan hatásában létező, ápolást igénylő politikai hagyományt (tradíciót) és a közösségi emlékezet által feldolgozásra váró politikai örökséget,
20. piaci modellje:<sup>147</sup> a tulajdont felelősséggel felruházó európai (rajnai típusú) szociális modell,
21. ellenzékiisége<sup>148</sup> rendszer konform (kapcsolódó típusú), kormányellenzék
22. jövőképe:

- a magabiztos, autonóm<sup>149</sup> polgárság dominálta,<sup>150</sup> a saját sorsát kontrollálni képes, felhalmozott vagyonnal rendelkező magyar nemzet, amely európai szövetségeseivel egységben képes nagyhatalmi státuszra emelkedni,
  - a demokrácia letéteményes közép réteg értékeit és érdekeit képviselő, erős, szolidáris, versenyalapú jóléti demokratikus kapitalista európai nemzetállamok fokozatosan **erőnövekedésükkel arányosan egységesülő államok közössége**,<sup>151</sup> vagy a jóléti szemléletű régiók alkotta Európai Unió,
  - szerint van létjogosultsága és társadalmi támogatottsága a tudás és a munka alapú jóléti demokratikus kapitalista államnak és a jóléti eredményekkel igazolt európai egységtörekvésnek,
  - a tudás és a munka a magyar jóléti állam szerves része, az európai nagyhatalmi törekvések hajtóereje,
23. a felzárkózás<sup>152</sup> cél és eszközérték, jólét- és társadalmi békegarancia, nemzeti minimumelem,
24. társadalmi alapegysége a tagjait önálló gondolkodásra felkészítő és a legtöbb közfeladatot ellátó család.<sup>153</sup> Az egyént a párt a maga teljességében elsősorban családjával együtt tekinti autonómnak.
25. közösség meghatározása: szűkebb értelemben az a szociális és bioregionális csoport,<sup>154</sup> amelynek tagjai közvetlen kapcsolattartásra képesek, tágabban pedig a közös nyelv, kultúra és a politika által közösségé szervezettek nagy létszámú egysége.
26. nemzetfelfogása<sup>155</sup> szerint, a párt a magyar nemzet tagjának tekint mindenkit, aki magyar állampolgár vagy beszél magyarul és/vagy az összetartozás,<sup>156</sup> a sorsközösség tudatával a magyar nemzet tagjának is tekinti magát,
- Nemzetpolitikája (magyarságpolitikája):
- befogadó, a határon túli magyarokat elsősorban a kulturálisan és igényük szerint gazdaságilag és (a helyi politikában játszott lehetőségeiket bővítően) politikailag egy nemzetté integráló,
  - a nemzetközi és a társadalmi béke megőrzését elsődlegesnek tekintő, szociálisan érzékeny, a nemzet egészének érdekeit szolgáló jóléti demokratikus kapitalizmus megteremtésére törekszik,
27. normatív nézőpontú (közmegegyezésesen alapulóan előíró) közjó felfogása (nem alturista fogalomként, hanem a társadalmi béke szinonimájaként) közelít a közös értékeken, érdekeken alapuló, a nagyközösségeket integráló objektív közérdekhez, az állampolgárok életminőségének folyamatos javulásához. Az elvileg kisajátíthatatlan közjó<sup>157</sup> politikai cél érték,<sup>158</sup> és egyben az egyéni jó, az egyéni kiteljesedés, tökéletesedés kerete, az emberek társadalmi- közösségi létének, egymásrautaltságának kifejeződése, társadalmi vetülete. Az együttélés harmóniáját erkölcsi alapon elfogadó közösségi idea Letéteményese a nemzet<sup>159</sup> és a közjó iránt erős elkötelezettségű állam. Konkrét alapformái, a jólét, a szabadság, a biztonság és a rend.
- A párt a politikai partnerség megbízhatósági kritériumának tarja az értékalapú normakövető politikát, és az azt szervesen kiegészítő érdekazonosságot,
28. tőkeértelmezése<sup>160</sup> a tőkét tulajdonosain keresztül felelősséggel ruházza fel. A közjó részeként elfogadja tulajdonosainak profitorientáltságát és feltételezi róluk a szociális érzékenységet, de nem tekinti működésüket automatikusan jóléti irányultságúnak és

- demokráciagaranciának. Számol a **közösségi és a magántőke** egyenrangúságával, jóléletteremtő képességével, hajlandóságával,
29. versenyképességről alkotott véleménye szerint a társadalmi versenyképesség nem kizárólag az üzleti-gazdasági vállalkozásokban érhető tetten, (amelyekben cél: a több jövedelem termelése kevesebb ember foglalkoztatásával) hanem az életminőség alakulásában is.
30. a nemzeti versenyképesség:<sup>161</sup>
- politikai, gazdasági és kulturális nézőpontból egyaránt korszerű (érvényes) tudást, kreativitást és aktivitást feltételez,
  - a rendelkezésre álló hatékony erőforrás felhasználás és a társadalmi ellenálló képesség<sup>162</sup> függvénye,
  - nem alapozódhat a mesterségesen kialakított, fejlődési csapdát okozó bér és adóversenyen.
- a) gazdasági nézőpontból történő értelmezésekor:
- figyelembe kell venni, hogy a vállalati és a nemzeti szintű versenyképességi elemek<sup>163</sup> csak részben egyeznek meg, ezért az egyesített vállalati versenyképesség nem összege, hanem eredője a nemzeti szintű versenyképességnek,
  - függ az adott országban működő a versenyképes vállalatok működési feltételrendszerétől, az üzleti környezet versenyorientáltságától, innovációs képességétől,
31. felfogása szerint a nemzeti minimum és annak érvényre juttatási folyamata politikum, a társadalmi együttműködés bizalmi, kohéziós alapja, a történelmi távlatból felismerhető egység jelenbeli megjelenítése, társadalomintegráló konstrukció. Jellemzi elvi megközelítésben a történelemben<sup>164</sup> formálódott tradíció és a közelmúlt konvenciói adta cselekvési lehetőségek tiszteletben tartása, konkrét ügyekben pedig a viták kezdeti, kiindulási pozíció választásakor a nyíltan vállalat megegyezésre törekvés, együttműködési készség, a saját gondolati és cselekvési közegbe zárttság és lezártág meghaladásának képessége. A nemzeti minimum természeténél fogva stabil és folyamatosan változó, és a társadalmi békét veszélyeztető hatalmi, gazdasági és kulturális polarizáció akadály. Elismertsége és közismertsége nyílt teret enged a valóságos társadalmi törésvonalakat követő politikai nézetek, cselekvések versenyének és különösen a plurális demokrácia keretei között zajló társadalomelméleti vitáknak, a nemzet egészét érintő sorsdöntő problémák sikeres megoldásának,
32. az önkormányzatokról<sup>165</sup> (az önkormányzó közösségek eszményét követő önkormányzati politikáról, a demokratikus öngazgatás alapelvéről) vallott nézete szerint annak lényege a helyi települési, területi közösségek önrendelkezési joga, a közös ügyek meghatározása, az összefogás és az együttműködés gyakorlatának kialakítása,
33. szabadságfelfogás<sup>166</sup> szerint a szabadság:
- a) elérendő idea, félelem (megfélemlítés) nélküli állapot,
  - b) nem azt jelenti, hogy az emberek és közösségeik azt tehetnek, amit akarnak, hanem azt, hogy nem kényszerítik őket arra, amit nem akarnak,





- c) forrása a közösség,<sup>167</sup> anyagi értelemben pedig a jólét és a biztonság,
- d) önmérsékletet követelő szellemi- erkölcsi<sup>168</sup> tartalommal is bíró létállapot, ezért meghatározó eleme igazságosság,
- e) következménye a félelemmentes emberi élet, az önként vállalt rendhez és a természetes tekintélyhez<sup>169</sup> való kötődés lehetősége,
- f) a cél és a hozzávezető út egysége,
- g) határozott keretek között lehetővé teszi a szabad lemondást és választást,
- h) megvalósítható a totalitárius politikai berendezkedések romjain is,
- i) szembeállítás a biztonsággal uralmi elemeiket<sup>170</sup> tartalmaz, ezért politikai értelemben szabadságellenes,
34. felfogásában a szolidaritás eszközérték, elvi alapja az egymásért felelősségvállalás és a határolt társadalmi érzékenység, amely elemeiben sem tartalmaz közömbösséget,
35. emberi méltóság felfogása értékkorlátos diskurzusetikai,<sup>171</sup> amelynek értelmében az emberi személy létezéséből adódóan önérték. Értékét és méltóságát morális autonómiája adja, és megjelenik benne kapcsolati korlátként a mások tisztelete, megalázásának, az önmagukhoz fűződő pozitív viszony veszélyeztetésének és a jelenre valamint a jövőre vonatkoztatható kegyetlenség tilalma,
36. a társadalmi béke értelmezése nem a politika lényegét, a konfliktust<sup>172</sup> rekeszti ki a társadalmi gyakorlatból, hanem a fizikai- mentális fenyegetettséget, az erőszakot alkalmazó politikai konfliktusküzdelmek szabadságát. Tartalmát tekintve a társadalmi béke az inspiráló egyéni versenyszellem és a védelmező kollektív szolidaritás egyensúlya esetében kiegyensúlyozott.
37. fejlődésértelmezése<sup>173</sup> értékközpontú, amely:
- a filozófiai fejlődéskategóriára támaszkodva feltételezi a politika irányultságát a jó életre és a jólétre,
  - a fizikai dimenziókkal meghatározható, mérhető növekedést nem azonosítja automatikusan<sup>174</sup> a minőséget tartalmazó, külső minősítőt feltételező fejlődéssel,
  - támogatja jóléti törekvések mennyiségi és minőségi folyamatait, de feltételezi a növekedés és fejlődés közötti összhang megteremtésnek lehetőségét az előzőt mennyiségi, az utóbbit érték hangsúlyosnak tekintve,
38. versenyképességről alkotott véleménye szerint a társadalmi versenyképesség nem kizárólag az üzleti-gazdasági vállalkozásokban érhető tetten, (amelyekben cél: a több jövedelem termelése kevesebb ember foglalkoztatásával) hanem az életminőség alakulásában is,
38. politikusképe politikusnak tekinti mindazokat, akik rendelkeznek:
- a) a politikusok legfontosabb tulajdonságaival, a hatalmi ösztönnel, a nyilvánosan vállalt egészséges politikai-hatalmi ambíciókkal,
  - b) optimális kockázatvállaló hatalomtechnikai (politikaképes) tudással. Továbbá:
    - feddhetetlenek, és a hatalomban azok is maradnak,
    - képesek az okosság<sup>175</sup> és az igazságosság<sup>176</sup> közötti ellentmondás feloldására,
    - alkalmasak célok megfogalmazására, az ahhoz szükséges eszközök előteremtésére, valamint a célok követését elérni másoknál,
    - kapcsolatteremtők és építők,<sup>177</sup> személyük és politikai környezetük társadalmi-hálózati csomópont,

- képesek egyéni becsvágyukat alárendelni a közügyszeretetüknek,
  - emberileg érzékenyek, politikailag éles elméjük, de nem sértődékenyek és nem hiúk,
  - elismerik, hogy a (politikai) siker kollektív (és a korlátos teljesítménnyel ellentétben korlátlan) jellegű, nem individuális természetű, és megléte külvilág (közösségi reakció) hangsúlyú,
  - képesek széles kört érintő politikai-közösségi kérdéseket feltenni és politikai válaszreakciókat kiváltani.
39. politikai bölcsességnek tartja azt a szintetizáló<sup>178</sup> képességet, amely tartalmazza, és egyben meghaladja a pragmatista és türelmetlen okosságot, a tanult, a megtapasztalt ismereteket. Jellemzője továbbá, hogy a politikai bölcs képes a megérlelt, innovatív politikai tudáskészletének rutinszerű aktivizálására.<sup>179</sup>
40. reálpolitikáról alkotott felfogása - ismerve annak csapdait<sup>180</sup> - a pillanatnyi helyzethez alkalmazkodó, analitikus és előrelátóan helyzetértékelő
41. szervezetelméletileg – a további pártbeli viták elkerülése érdekében- egységben kezeli, de egységében hangsúlyeltolódás<sup>181</sup> feltételez az ember központú, elviséget tartalmazó irányítás<sup>182</sup> és az ügy centrikus vezetés<sup>183</sup> között.
42. szerint, a pártoknak a politikai tudásról<sup>184</sup> vallott felfogása az adott párt által elfoglalt politikaelméleti pozíció<sup>185</sup> függvénye és egyben a politikai szereplőket egységesen érintő tudáselméleti<sup>186</sup> probléma. A politikai tudás természetéről történő gondolkodás a párt elméleti munkájának szerves része. A politikai tudás állapot és folyamat:
- elsődleges hordozója és alakítója a cselekvő politikus és a folyamatosan zajló társadalmi diskurzus,
  - célja a politikával kapcsolatosan tudhatók tudása, a politikai erőszakmentesség garantálása, a politikai manipuláció és konstrukció közötti megegyezés,
  - elsősorban a nyelvi praxisban<sup>187</sup> jelenik meg.
- 43) viszonya az Európai Unió politikai integrációjához felzárkózás pártian elkötelezett, ezért kizárólag olyan szorosabb egységesülést támogat, amely szolgálja:
- a történelmi okok miatt az európai átlagot el nem érő tagországok számára a belátható időn belüli felzárkózását,
  - az európai államok közös jólétét,<sup>188</sup>
  - erősödő tagállamok közötti erősödő politikai integrációt,
  - az EU nagyhatalmi státuszra jutását,
  - a szülők számára megnyugtató a fiatalok számára vonzó, perspektívát jelentő életszínvonal emelkedését,<sup>189</sup>
- 44) kritikai politikai felfogását a tényismeret és tárgyiaság, a kritikai megértés szándéka és a megértő kritikai elemzés jellemzi.
- 45) pártfinanszírozása<sup>190</sup> elsősorban tagdíjakból és mikro-adományokból történik,
- 46) általános politikai kulcsfogalmi: jólét, biztonság, rend, bizalom,<sup>191</sup> szolidaritás, együttműködés, felkészültség, megértés,<sup>192</sup> türelem,<sup>193</sup> következetesség, egyensúly, önkormányzatiság.

A **Közös Értékek Pártja** nem fogadja tagjai sorába:

- a) az apolitikusokat, azokat, akik megvetik a politikát, de iránta mértéket nem ismerve érdeklődnek, viszont az aktív politikai részvételtől tartózkodnak,
- b) a gátlástalan politikai akarnokokat, a politika morális tartalmát megkérdőjelezőket.

### **I.1. A politikai akaratképzés folyamatát meghatározó intézményekre vonatkozó pártjavaslatok, irányelvek**

A **Közös Értékek Pártja** társadalmilag követendőnek fogadja el, és javasolja:

- a) a köztársasági államformát,
- b) polgári demokratikus politikai rendszert,
- c) az évszázados hagyományt követő parlamentáris kormányformát,<sup>194</sup>
- d) kormánytípusnak<sup>195</sup> a kancellári-miniszterelnöki,
- e) kormányzati formának<sup>196</sup> a magyar politikai kultúrát<sup>197</sup> az európaihoz közelítő, többségre<sup>198</sup> támaszkodó liberális demokratikust,
- f) önkormányzatiságnak a nyugat-európai patricipációs<sup>199</sup> modellt követő, a közvetlen demokráciához közelítő deliberatív<sup>200</sup> demokráciára alapozó átalakítását,
- g) a parlamenti bejutási küszöb:2,5%-ban történő megállapítását, amely lehetővé teszi a magyar társadalom érték- és érdektagságát leképező, a jelentős társadalmi csoportok, rétegek, értékeinek és érdekeinek parlamenti megjelenítését,
- h) a többpártrendszert,<sup>201</sup>
- i) a többpártrendszerhez illeszkedő kétfordulós preferenciális arányos-listást, a lista sorrendjét is a választó által megváltoztatható választási rendszert,
- j) a 300 fős parlamenti képviselői létszámot,
- k) a kétkamarás parlament törvényhozási modellt,
- l) a közvetlen, közepes jogosítvánnyal rendelkező köztársasági elnökválasztást,
- m) hogy a köztársasági elnöki, a miniszterelnöki, a parlamenti házelnöki, a Nemzeti Bank elnöki, az Alkotmány Bíróság elnöki, az Állami Számvevőszék elnöki, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanácsának elnöki, a Legfelsőbb Bíróság elnöki, az Országos Bírósági Hivatal elnöki, az Országos Bírói Tanács elnöki, a Nemzeti Adatvédelmi Hivatal és Információszabadság Hatóságának elnöki, továbbá:  
a Költségvetési Tanács elnöki méltóságát élete folyamán, azok bármilyen kombinációjában nem visszamenő hatállyal, 2018 utáni időszakra érvényesen egy személy, az általa a megkezdett két hivatali ciklust követően ne lehessen jelölt.

### **I.2. A párt politikum<sup>202</sup> felfogása**

A **Közös Értékek Pártjának** társadalompolitikája politikumnak, a hétköznapi politizálás háttérében lappangó, a nagy társadalmi döntéseket igénylő és befolyásoló tényezőket tekinti, és ezért közéleti jelenlétével kiemelt témaként ügyekké formálja:

- a) a közös értékeket, az értékválasztás folyamatát,
- b) a szegénységet, a szegénység felszámolásának folyamatát,



- c) a közös nemzetstratégia kialakítását,
- d) a bizalmat és a közös politikai cselekvés természetét,
- e) az önkormányzatiságot, annak társadalmi beágyazottságát és gazdasági erejét,
- f) a félperifériális helyzet meghaladását, a felzárkózást, a magyar nemzet felzárkózási hajlandóságát,<sup>203</sup> útválasztását,
- g) a társadalmi kohéziót<sup>204</sup> és az annak dinamikusan változó feltételrendszerét,
- h) az általános társadalmi egyensúlyi helyzetet,
- i) az igazságot<sup>205</sup> és az igazságosságot,<sup>206</sup>
- j) válságot.<sup>207</sup>

## II. Társadalompolitika<sup>208</sup>

A **Közös Értékek Pártjának** a társadalom szerkezetét, viszonyrendszerét és a személyes és a közösségi életésélyeket döntően meghatározó, formáló társadalompolitikájában:

- a) a cél generálja az eszközöket és nem fordítva,
- b) nem befolyásoló tényező a felelőtlen vagyon és nincstelenség,
- c) a törekvők, a gyarapodók döntő többségét nem tekinti ügyeskedő parazitának, a szegényt pedig önhibáján kívüli áldozatnak, vagy ingyenélőnek.

Politikájának, különösképpen társadalompolitikai elképzeléseinek ismertetésekor a párt feladatának tekinti, hogy közérthető formában ismertesse céljait és a célhoz vezető utakat. Kerülve a lényegvesztő leegyszerűsítéseket közérthetően és áttekinthető formában teszi közzé a többnyire összetett viszonyrendszert tükröző társadalompolitikai javaslatait. A kockázattársadalom<sup>209</sup> körülményei között a párt elismeri, támogatja az egyházak és a civil szervezetek részvételét a társadalompolitika formálásban, de érzékelve az erősödő politika- és pártellenes közfelfogást, elemző fenntartással közelít a politikát nélkülözni kívánó civil és/vagy technokrata szemléletű társadalompolitikai törekvésekhez.

A magyar társadalom többségi igényének megfelelően, mérsékelt baloldali politikai közösségként a párt cselekvő társadalompolitikai programja felelős ajánlás mindazoknak, akik a szociális problémáira érzékenyek fel- és elismerik, hogy:

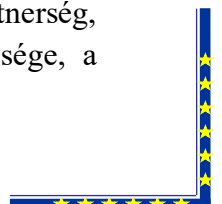
- a) a társadalompolitika társadalmi ügyeket tartalmazó önálló, eszköz- és intézményrendszer nélküli politikák elvi, eszmei- és cselekvési rendszereinek egysége,
- b) a mérsékelt politikai pártokat nem az egymással folytatott politikai verseny, hanem az általuk képviselni kívánt középrétegek<sup>210</sup> társadalmi lecsúszása, radikalizálódása viszi csődbe, teszi koalícióképtelenné,
- c) az európai kultúrkörben a társadalompolitika hagyományos forrásai a zsidó-keresztény vallási parancsok, a görög kultúra és a római jog, valamint a felvilágosodás hatására létrejött eszmeáramlatok, és ezek közül elsősorban a szolidaritást hirdető szociáldemokrata eszmei örökség,
- d) a legmegalapozottabb társadalompolitikai programok, tervek, ajánlások feloldhatatlan belső ellentmondását a jövő megismerhetetlensége, és a jövőbe vetett bizalom közötti feszültség okozza,



- e) a jövő minősége a közösségek és tagjainak elképzelésein múlik,
- f) nemek közötti egyenlőség megkérdőjelezhetetlen társadalmi norma,
- g) Magyarország képes öt-tíz éven belül felzárkózni az európai átlag fejlettséghez és meghaladni a történelmileg örökölt fél-perifériális<sup>211</sup> határhelyzetét,
- h) az egész nemzetet szociálisan behálózó északi-skandináv típusú, munka, tudás és tőkealapú jóléti állam megvalósításának szükségességét és lehetőségességét,
- i) a digitalizáció és a robotizáció várható munkaerőpiaci hatásai a társadalmi békét veszélyeztetve, a magyar középréteg alsó kétharmadát érintik a legerősebben,
- j) az európai átlaghoz történő felzárkózás nélkül gyermekeik életét emelkedő életpálya helyett jobb esetben a stagnálás, rosszabb esetben a visszaesés fogja jellemezni,
- k) a jólét és a jó élet érzetnek hiányában középtávon sem tartható fenn Magyarországon a demokrácia,
- l) a szélsőséges társadalmi polarizáció teljesítménykorlát,
- m) a folyamatosan érdekvényesítés képtelenné gyengült a magyar középréteg és veszítik el jelentőségüket a tárgyalóképes civil erők,
- n) a létező és ható közös értékek társadalmi tudatosítása, közelfogadása nélkül nem élhető meg a demokratikus rend biztosította köz- és az individuális szabadság,
- o) a felelősség feltétele a szabadság és az illetékesség.

#### A párt társadalmpolitikai:

- a) célja:
  - a szükség és félelemmentes élet, az elégedettséghez közeli társadalmi közérzet megteremtése,
  - a felelős jóléti polgárosodás<sup>212</sup> iránti közösségi igényfelkeltés,<sup>213</sup> a magyarországi jólét taralmának megfogalmazása és azt követően a jóléti politikai aktorok<sup>214</sup> támogatása,
  - hogy alapjaiban változzon meg a társadalmilag káros sikerellenes politikahagyomány, a politikai folytonosság hiánya, a politikai ellenfél ellenséggé deformálása, a politikus elődök teljesítményének lebecsülése, és szűnjön meg véglegesen az ezek okozta, egyént és közösséget érintő félbehagyási és újrakezdesi kényszer,<sup>215</sup>
- b) irányadó eszmei alapja: a szolidaritás, a társadalmilag esélyesek számának növelése, a kirekesztés, a kirekesztődés és a kirekesztettség egyenlőtlenséget okozó állapotának felszámolása,
- c) alapelve: minden körülmények között lehetőség van a folyamatos politikai kockázatértékelés és az azt követő politikai cselekvés összhangjának, a közjó valamint a pártpolitikai haszonszerzés helyes arányának a megtalálására,
- d) irányelve: az embert elsősorban születése jogán illesse meg a szabadság, és csak másodsorban jelentsen a szabadság társadalmilag, politikailag változóan értelmezett, jogilag meghatározott keretet,
- e) kulcsfogalmi: a felelős nemzetközi és nemzeti szolidaritás, tárgyalóképes partnerség, a politikai kreativitás,<sup>216</sup> mint a paradigmák felhasználási, lebontási képessége, a tudatosult társadalmi tapasztalt.



A párt jellegadó társadalmpolitikája:

- a) a létező valóságát ismerő, bizalomra építő optimista, és középtávú célrendszert követő,
- b) bízik a nemzet teljesítőképességében és a magyarral azonos kultúrkörhöz és civilizációhoz tartozó Európai Unió kohéziós politikájában,
- c) jóléti<sup>217</sup> elkötelezettségű,
- d) a jelenbeli társadalmi folyamatok káros következményeit, hatásait kívánja az általa képviselt társadalmi csoport védelme érdekében enyhíteni.

A **Közös Értékek Pártja** asszertív<sup>218</sup> pártkapcsolati modellt követve kooperatív, együttműködő kezdő lépéssel közeledve a politika világának szereplőihöz tudomásul veszi a kapitalista gazdasági és a polgári társadalmi berendezkedést, a kialakulóban lévő, a multinacionális vállalatok befolyásolta világrendet, amelyben a profit és a vagyon megkérdőjelezhetetlen öncél és a tőke tulajdonosától is törvényileg védetten szolgálja a közjót. Alkalmazkodó képes, de nem megalkuvó etikai pragmatizmusa a lelkiismeret és a kötelességetika által egyre kevésbé korlátozott, és világtendenciaként fokozatosan erősödő szélsőségesen utilitarista<sup>219</sup> meghatározottságú együttműködési viszonyok között elkötelezetten védi a magyar nemzet és azon belül a hazai középréteg társadalmi aktivitásra kész alsó kétharmadának érdekeit.

A párt társadalmpolitikai tényként<sup>220</sup> fogadja el a vagyonok és az életminőséget meghatározó tárgyi és szellemi eszközök birtoklásának polarizációját.<sup>221</sup> Demokráciaellenesnek tartja az exkluzív<sup>222</sup> társadalmpolitikai szemléletet, helyette a nemzet középrétegének élethelyzetét tarosan emelkedő pályán tartó inkluzív<sup>223</sup> polgárosodás formájára való áttérést támogatja. Megítélése szerint a tágran értelmezett befogadás<sup>224</sup> értelmes és felelős politikai előrelátással, akarattal társulva egy politikai ciklus alatt élet- és hatóképessé teheti a látenszen<sup>225</sup> létező:

- demokratikus elkötelezettségű, a politikát értő és politikailag aktív és bátor polgárságot,
- egységében tagolt politikai osztályt, amelyik a kapitalista gazdasági-pénzügyi rendszerek természetéhez tartozó jellemző tulajdonságát, az instabilitását nem erősíti társadalmi instabilitássá.

## II.1. A párt cselekvő társadalmpolitikája

Figyelemmel arra, hogy a társadalmasodott emberi vágyak, törekvések halmaza és dinamikája a tapasztalati látszat ellenére sem alkot végtelen tartalmú bonyolult rendszert. A párt felfogásában az általa képviselni kívánt társadalmi többség célja az adott helyzetben versenyképes tudással, munkateljesítménnyel elérhető tisztas gyarapodás, és az igényes szellemiségű polgári életforma. Ennek megfelelően társadalmpolitikái ajánlásai:

- a) védik és bővítik nemzet humánvagyonát,<sup>226</sup>
- b) meghaladják az társadalmi ügyek releváns<sup>227</sup> szerkezeti tényezőinek mesterséges szembeállítását,



- c) támogatják a nemzet szerves fejlődéséhez illeszthető, hagyományaira támaszkodó és azokat mérsékelten meghaladó, a történelmi távlatokban is fenntartható jóléti közszemlélet megerősödését.

A követésre ajánlott, a hazai adottságokhoz adaptálható<sup>228</sup> északi-skandináv típusú társadalompolitika közelfogadtatásának feltétele a munkavállalók, a munkaadók és szervezeteik, és az állam bizalomalapú szemléletváltása, valamint a magyar politikai kultúra részvételivé válása.

A jóléti társadalompolitika:

- a) bevezetése felzárkózó társadalmak esetében kizárólag szabadpiaci alapon nem történhet meg,
- b) állami intézkedések, hosszú távú és válságtűrő nemzeti jövedelempolitikai keretszerződések nélkül megvalósíthatatlan,
- c) finanszírozásának előfeltétele a termelékenységarányos bér- és életszínvonal emelés és az arra épülő progresszív adórendszer,
- d) előfeltétele az erős, tárgyalóképes, kompetens,<sup>229</sup> és politika-független munkaadói és munkavállalói szervezetek megléte.

A **Közös Értékek Pártja** általános társadalompolitikai célként, nemzeti minimum elemnek kívánja elfogadtatni, hogy a nettó<sup>230</sup> átlagbért kereső alkalmazottak és önfoglalkoztatók<sup>231</sup> túladóztatott jövedelme ne csak önként vállalt kényszerkölcsönökkel kiegészítve biztosítsa az adott korszakban átlagosnak elfogadott életszínvonal elérését, fenntartását.

A párt cselekvő társadalompolitikai programjának prioritásai:<sup>232</sup> a népesedéspolitika, az oktatáspolitikai, egészségügyi politika és a szociálpolitika.

### **II.1.1. Népesedéspolitika**

Európa és közte hazánk demográfiai krízise tény. A számszerűsített, statisztikai adatokkal igazolt népességfogyás politikai tény<sup>233</sup> formálása közérthető tudományos indoklást, gyakorlat közeli szakmaiságot tartalmazó politikai bölcsességet és tapintatott igényel.

A **Közös Értékek Pártja** a népesedéspolitikai programalkotásakor figyelemmel volt arra, hogy magyar nemzet népesedés- és a családpolitikájának célja és irányultsága, módszerei és azok hatékonysága együttesen az ország politikai gondolkodásának, önvédelmi képességének fontos toposza.<sup>234</sup> Ezért a párt károsnak, és a nemzet jövőjére nézve veszélyesnek ítéli a napi politikai haszonszerzést szolgáló, vagy a demográfiai problémák távlatos jelentőségét megkérdőjelező népesedéspolitikai elméleteket, politikai irányzatokat. Törekvése, hogy legyen a nemzeti minimum első eleme a kormányzati ciklusokon átívelő egységes népesedéspolitika.

Ennek feltétele:



- a) hogy a magyar nemzet tagjainak jövőbe vetett bizalma,<sup>235</sup> biológiai optimizmusa<sup>236</sup> írja felül a mindenkori jelen bizonytalanságát,
- b) a kívánatos és várhatóan elérhető magyar népességszám- és szerkezet meghatározása,
- c) a gyermeknek, mint természetes, magától értendő értéknek társadalmi elfogadtatása,
- d) az anyaság munkateljesítményének foglalkoztatás szintű anyagi, társadalombiztosítási elismertsége,
- e) a gyermekközpontú közgondolkodás,
- f) a boldogságforrásként tudatosított szülői felelősség,
- g) a gyermeknevelést támogató materiális elemeket kiegészítő kulturális, erkölcsi és spirituális megújulás.

#### A párt népesedéspolitikai programajánlásainak

- a) célja:
  - a magyarországi népességszám csökkenés megállítása,
  - a biológiailag fenntartható, magas létszámú bevándorlást mérsékelten igénylő, kormányzati ciklusokon átívelő, nemzeti minimumként elfogadott távlatos nemzeti népesedési politika kidolgozása és szolgálati, politikai, gazdasági és kulturális eszközök együttes igénybevételével az egyszerű reprodukció közeli szint elérése, a gyermekvállalási kedv megteremtése,
- b) alapelve: a jövőben bízó demográfiai optimizmus,<sup>237</sup>
- c) irányelve: a szélsőségesség mentesség, a realitásokat hangsúlyozó őszinte politikai felkészítés a demográfiai kihívásokra, a várható demográfiai helyzet társadalmi következményeire,
- d) kedvezményezettjei a gyermekek és a szülők, kulcsszereplői a demográfiai helyzetet befolyásoló intézmények,<sup>238</sup>
- e) kulcsfogalmi: a gyermek, termékenységérték, a szülők, a születésösztönzés, a család, a közösség, a segítségkérés-adás kultúrája, a családépítési tudás, a gyermekek jövőjét érintő társadalmi méretű bizalom-önbizalom.

A **Közös Értékek Pártja** a népesedési folyamatok szakpolitikai értékelésekor figyelembe veszi, hogy Európa nem homogén népesedési helyzetű, ezért nem nyílik lehetőség az egységes és követhető Európai Unió népesedéspolitikára. A tagállamok közül vannak olyanok, amelyek bevándorlási többlet nélkül, a termékenységre önmagában, vagy a termékenységre és a várható élethossz mérsékelt növelésére alapozzák középtávú népesedéspolitikájukat. Mások pedig bevándorlással kívánják ellensúlyozni a népesedésfogyást.

Magyarország politikai osztályának többsége attól függetlenül, hogy a hazai születések száma a környező népekhez hasonlóan nem éri el az egyszerű reprodukcióhoz<sup>239</sup> szükséges szintet, lényegében a bevándorlás nélküli demográfiai kríziskezelést választotta.

A párt demográfiai programpontjai ezt figyelembe véve:



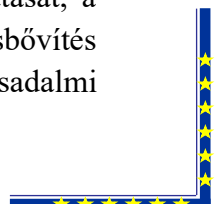


- a) nem támogatják
  - az európai kultúrkörből távoli kultúrákban élők népesedésindokú, tömeges méretű betelepülését,
  - a kivándorlás adminisztratív megnehezítését,
- b) támogatják
  - a visszavándorlásra és a korai halálozás megelőzésére tett intézkedések mindegyikét,
  - a közepes és a felsőfokú végzettségűek korai és a harmadik gyerekvállalását, a nagycsalád intézményének társadalmi elfogadottságát, a nagycsaládot teremtők törekvéseinek magánügyből közügyé emelését, példává állítását,
  - a népességcsökkentést ellensúlyozó egyéni és társadalmi tudás- és kompetencia készlet bővítését, a munkaerőt helyettesítő technikai-technológiai tulajdonlására, üzemeltetésére irányuló nemzeti és európai törekvéseket,
- c) megalapozatlannak, leegyszerűsítésnek tarják a politikai akarat népesedéspolitikai jelentőségének abszolutizálását, az egyén felelőségének és szabadságának figyelmen kívül hagyását,
- d) társadalmi megfontolásra ajánlják a következő nemzedékek számára egyenlő esélyt teremtő méltányos-univerzalitás<sup>240</sup> elvén alapuló gyereknevelési kritériumokat tartalmazó családpolitikát, amelynek hangsúlyos eleme a gyermeket nevelő szülők munkaerő piaci védelme, igény szerinti munkavégzésének<sup>241</sup> garantálása,
- e) a harmincöt éve tartó magyar népességfogyást tényként elfogadva, nem ismerik el irányadónak azt a determinista<sup>242</sup> felfogást, amelynek értelmében minden népesedéspolitika eleve kudarcra ítélt.

A huszadik. század utolsó harmadától a magyar társadalom nemzetközi összehasonlításban is kiemelkedően sokat költött, költ a családpolitikára, és azon belül a gyermekre, mint eltartandóra, de kevés figyelmet fordítottak, fordítanak a gyermekbarát társadalom kialakítására, amelyben tudatosodik, hogy a gyerek:

- a) a közfelelősség és a közszereket alanya,
- b) jó élet<sup>243</sup> és jólét<sup>244</sup> társadalmi kohéziót<sup>245</sup> teremtő közjóépítő nemzeti szolidaritásbizonyíték,
- c) és szülei számíthatnak a társadalom egészének önzetlen támogatására, az individuális és a közös értéken történő nevelés, nevelkedés lehetőségére,
- d) adottságnak tekinthesse a fizikai és mentális ártásoktól mentes, biztonságos életbarát környezetet,
- e) képes legyen önbizalommal és hittel élve elkerülni a devianciát,<sup>246</sup> tehetségének elherdálását.

A magyar népességmegtartó intézkedések hagyományosan és döntően családpolitikaiak, anyagi juttatásbeliek. Nem tartalmazzák a gyermekvállalásnak, - különösen a korai gyermekvállalásnak, - mint felelőséggel választott életprogramnak mentális támogatását, a fogyasztói társadalom természetének megfelelő azonnali személyes fogyasztásbővítés korjellemzőjével ellentétes szülői szociális attitűd<sup>247</sup> társadalmi megbecsülését. A társadalmi



gondoskodás elmélete és gyakorlata nem foglalkozik a születésszámot befolyásoló megváltozott családszerkezet és lakókörnyezet közösséghiányos állapotával, a gyermeknevelést magánügynek tekintő munkahelyek elvárásaiból eredő szerepkonfliktusok okozta mentális terhekkkel, nem utolsósorban a családépítéshez, a szülővé váláshoz szükséges tudáshiánnyal.

A **Közös Értékek Pártja** ezért a több tényezőt figyelembevevő demográfiai politika híveként:

- a) társadalmi megfontolásra ajánlja a következő nemzedékek számára egyenlő esélyt teremtő méltányos-univerzalitás gyereknevelési kritériumokat tartalmazó családpolitikát,
- b) keresi a választ és megoldást arra a kérdésre, hogy
  - annak ellenére, hogy Magyarország a fejlett országokkal összehasonlítva is magas összegeket költ családpolitikára, az miért nem generál a párkapcsolati viszonyokban értékrendi változást és társadalmi igényt, készíttést a gyerekvállalásra,
  - milyen materiális és tudati-szellemi változásokra van szükség, hogy a hazánkra jellemző mérsékelt biológiai optimizmus és a közepesen erős társadalmi pesszimizmus megváltozzon, a kívánt és a ténylegesen megszülető gyermekszám közötti eltérés megszűnjön,
  - mi a valóságos oka a korai halálozásnak és a kivándorlásnak,
  - milyen politikai tartalommal és formában lehet jelen a párt a nemzet fennmaradását szolgáló népesedés- és családpolitika formálásában.

A **Közös Értékek Pártjának** népesedéspolitikai javaslatai:

1. A közfelelősséget viselő állam minden eszközével tegyen hathatós lépéseket annak érdekében, hogy az erőteljes individualizálódás és az egyéni értékek- és érdekek képviselőinek ereje ne tegye gyermekellenesé a közfelfogást, és lényegét tekintve ne változtasson az ideális emberi kapcsolatokról, a gyerekekről vallott tradicionálisan kialakult nézeteken.
2. Azonnal kezdődjön el a társadalom egészének demográfiai felfogását tükröző, pártok, civil szervezetek által kezdeményezett, az állami szervek által koordinált valós nemzeti párbeszéd a demográfiai krízishelyzetről, annak természetéről, megszüntetésének lehetőségeiről.
3. A folyamatos és közérthető, tudományosan megalapozott politikai kommunikációval előkészítetten kerüljön sor:
  - a közvetlen demokrácia keretei között lefolytatott, a parlamenti és az önkormányzati képviselők személyes részvételével, vezetésével valóságos, párbeszéd alapú nemzeti demográfiai konzultációra,
  - demográfia nemzeti minimum megfogalmazására, és az elfogadásról szóló ügödöntő népszavazásra.
4. A népességcsökkenés megállítást célzó, távlatos és reális népesedéspolitika intézkedések tartalmazzák:



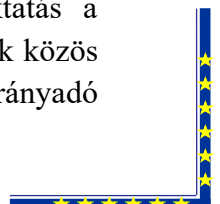
- a közegészségügyi állapotok hathatós javítását,
  - a népességmegtartó-bővítő demográfiai földprogramot,
  - a kivándorlás mérséklését és az európai kultúrkörhöz tartozók, valamint az asszimiláció<sup>248</sup>közeli integrációra<sup>249</sup> képesek bevándorlásnak elősegítését,
  - a közösséghiányos lakókörnyezet és családbarát munkahelyek társadalmi támogatottságának módozatait,
5. A távlatos nemzeti népesedéspolitika vegye figyelembe a munkaképes népesség hiányát részben kompenzáló egyéni és közösségi tudásbővülést, a digitálistechnika, az automatizált termelés és a robotok elterjedésében rejlő népességszám pótló lehetőségeket.
  6. Megfontolandó, hogy a választásokon és a nyugdíjkiszámításakor a családban nevelkedő gyermekek számát és iskolai végzettségét tükröző szülőket megillető szavazattöbblet, vagy a gyermekek szavazókorúságig helyettük is szavazhassanak a szülők.
  7. Gátat kell vetni annak a nemzet erejét gyengítő folyamatnak, amelynek eredményeként a társadalom legszegényebb 30 százaléka neveli a magyar gyermekek több mint felét.

**A Közös Értékek Pártja** nemzetstratégiai egyetértést igénylő problémának tekinti a magyar demográfiai krízist, a népességfogyás által felerősödő demográfiai öregedést. A jövőért érzett felelőssége miatt a párt tartózkodik a szélsőségesen gazdasági hangsúlyú, családpolitikai keretek közé szorított támogatási rendszer mindenhatóságát hirdető szakpolitikai megoldásjavaslatoktól. Véleménye szerint a demográfiai intézkedések összegződését végső soron három számszerűsíthető adat jellemzi. A születések és a halálozások száma, valamint a bevándorlás–kivándorlás különbsége. A hangsúlyt a születések számának növelésére helyező állami intézkedések csak elengedhetetlen részkezdeményezések. Hasonló jelentőségű népesedéspolitikai tényezőnek kell tekinteni az életmódbeli változásokat feltételező betegség megelőzés iránti társadalmi igény felkeltését, továbbá a kivándorlás valós, a gazdasági indokkal elfedett okának feltárását.

A magyar nemzet, - mint önmagát tudatosan életképesnek tartó és hirdető közösség - népesedéspolitikájában döntő jelentőséggel bír a gyerekekről vallott társadalmi nézetrendszer. Ebben jelentős szerepe van az anyagi megfontolásokat megelőző, és a politika által be nem fogadottan, de általa a végletekig kihasznált szeretetnek, ami meghatározza a fiatalok első és a későbbi több gyermekvállalási kedvet. Kizárólag erre a természetes emberi érzületre épülhet a politikailag tartósan értelmezhető népességmegtartó kisközösségeknek azon hálózata, amely társadalmi igényt keltve, a köznapi józanság keretei között teljesíthető elvárásokat fogalmaz meg a mindenkori társadalmpolitika, a népesedésszámot befolyásoló szakpolitikák és az önmaguk alkotta önkormányzatok számára.

## **II.1.2. Oktatáspolitikai**

Az oktatás a kulturális társadalmi alrendszer lényegi meghatározója. A közoktatás a kiemelkedő társadalmi sikerek alapja, a kultúra, a politikai és a gazdasági alrendszerek közös részét alkotó közszolgáltatás. Politikai nézőpontból pedig – a szervesen kialakult irányadó



magyar oktatási modell hiánya miatt - az oktatás közvetlen (nem pártpolitika indíttatású) beavatkozást igénylő társadalomformáló lehetőség.

A párt oktatáspolitikai programja oktatásszervezési és tanulástudományi,<sup>250</sup> intézménytechnikai-környezeti<sup>251</sup> nézőpontú, szociálpedagógiai<sup>252</sup> elkötelezettségű, óvatos és fokozatos változtatásokat tartalmazó hozzájárulás a nemzet tagjainak és egészének tudásbővítéséhez.

A **Közös Értékek Pártja** oktatáspolitikai programajánlásainak:

a) politikai célja:

- a nemzet felemelése élenjáró nemzetek sorába,
- az, hogy az oktatás legyen a demokrácia ismeretek, az egészségértés,<sup>253</sup> és a vállalászási képességek elsajátításának színtere,
- hogy a tudás átadása hassa át minden intézményt,
- hozzájárulás a világ élvonalához tartozó magyar oktatási rendszer megalkotásához,
- a valóságos oktatási egyenjogúság<sup>254</sup> iránti igény felkeltése, az oktatási zsákutcák<sup>255</sup> megszüntetése, kialakulásának megakadályozása,

b) általános célja:

- a tanulás<sup>256</sup> tanulhatóságának közelfogadtatása és a tanuló társadalom<sup>257</sup> megteremtése,
- a szabadművelődés iránti igénykeltés oktatáspolitikai támogatása,
- pedagógiai kultúraváltás, a hagyományos pedagógiai kultúrát<sup>258</sup> felváltó, új pedagógiai kultúra<sup>259</sup> politikai támogatása,
- a problémamegoldásra képe tudományos és gyakorlati tudás<sup>260</sup> és a megértés<sup>261</sup> társadalmi jelentőségének politikai szempontú megközelítése,
- a tudás<sup>262</sup> és tanulás megbecsültségének, a társadalmi integrációban betöltött szerepének közelfogadtatása,
- az időkényszer nélküli alapkészség<sup>263</sup> elsajátítás gyakorlati megvalósításának politikai támogatása,
- hogy az oktatási-tanulási környezet, az oktatás térbeli keretei legyenek a tudásszerzés és a közösségi élet integratív<sup>264</sup> terei,
- hogy az iskola minden tanulóól hozza ki amire a tanuló képes,
- az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának<sup>265</sup> állásfoglalását követve megerősíteni a gyermek készségeit, képességeit önnön emberi méltóságának, önbecsülésének és önbizalmának szabad kibontakoztatása által,

c) hosszú távú célja a tanulóképes, tudásalapú nemzet megteremtése

d) középtávú célja hogy legyen:

- a tanulás a magyarok hétköznapi életének elsődleges erőforrása és a nemzet jó életének folyamatosan bővülő építőeleme,
- az érettségi az átlag iskolai végzettség,<sup>266</sup>

e) rövidtávú célja: annak a társadalmi gondoskodásnak kifejezése, amelyben minden iskolaköteles gyermek és fiatal számára,

- biztosítottak a tanulóshoz, a szakképzéshez elengedhetetlenül szükséges oktatási és létkörülmények,



- a tanulás jog és kötelesség,
- f) eszköze az óvatosság és a mérsékletes változtatási szándék, a tanulás és tudás jelentőségének elismerése a tanár és a diák együttműködésében, és az oktatásügyet leképező iskolaépületben rejlő inspiráció,<sup>267</sup>
- g) alapelve a polgári társadalmakra jellemző tanszabadság követés, a tudásgyarapítás szabadsága, az életpálya korrekciójára<sup>268</sup> alkalmassá tevő iskoláztatás elérhetőségét garantáló oktatási közgondolkodás,
- h) irányelve a tudásszerzés<sup>269</sup> demokratizálása, a mindenkire kiterjedő versengő iskolai együttműködés általánossá tétele,
- i) kulcsfogalmai: a problémamegoldó (tudományos és gyakorlati) tudás,<sup>270</sup> az esélyegyenlőség, a tanszabadság és tanfelelősség, a nemzeti műveltség tartalom, az ismereteket összerendező iskolai<sup>271</sup> tudásháló.

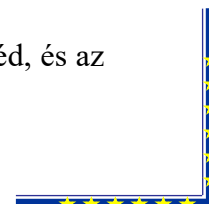
Az állami szerepvállalás és a társadalmi igények közötti egyensúly megtalálása a hagyományosan restriktív<sup>272</sup> magyar oktatáspolitikai fejlődésmodellben képtelenség. Ebből adódóan a kormányciklusokon átívelő társadalmi és politikai konszenzust<sup>273</sup> igénylő, és a jelen ideig megvalósíthatatlan oktatáspolitikai kiegyezés történelmi léptékű feladata a magyar politikai osztálynak. A közvetlen és a rövidtávú politikai haszonszerzés köréből kiemelt, oktatási zsákutcáktól mentes iskolarendszer a magyar politika egésze számára is korszerűsödési kényszert jelentene. Önmérsékletet igényelne a hatalmat gyakorlóktól, türelmes konstruktivitást<sup>274</sup> az ellenzékétől, aktivitást a társadalom egészétől, és szakértelemre támaszkodó bizalmat minden közreműködőtől.

Az állami oktatási rendszer diszkrét<sup>275</sup> dominanciájának<sup>276</sup> fenntartásával el kell érni, hogy:

- a) az oktatáspolitikai meghatározó országos szintű szereplői az állam mellett döntően az önkormányzatok, a vallási felekezetek, helyi szinten az iskolák tantestületei, diákközösségei és az érintett szülők választott képviselői, valamint tanácsadóként az oktatási és a pedagógia szakma képviselői legyenek,
- b) az oktatás ne csak politikai döntéseken keresztül legyen igazítható a társadalmi igényekhez,
- c) egyetlen társadalmi csoport sem érhesse el meghatározó oktatáspolitikai befolyást az oktatási formák, tartalmak, módszerek területén,
- d) a politikai hatalmat gyakorlók bizalommal és önbizalommal engedjenek teret a tulajdonosi-vállalkozói iskolaalapításoknak is.

A párt véleménye szerint a magyarországi oktatáspolitikai és tanítási gyakorlat, változtatást igénylő jelenbeli sajátossága az aktuálpolitikai kiszolgáltatottság, amelynek következményeként:

- a) a politikai oldalak párbeszédképtelen legitimációs<sup>277</sup> küzdelmei az oktatás keretei között zajlanak,
- b) az oktatás intézményrendszere funkciózavarokkal<sup>278</sup> küzd, a politikai és a gazdasági, társadalmi alrendszerekkel való kapcsolata pedig aktuálpolitika függő,
- c) nem alakulhat ki a versengő, pártpolitikától független oktatáspolitikai párbeszéd, és az oktatás ügyének felelős közpolitikaivá tétele,



- d) nem minimalizálható a tanulás egyéni jellege és a tanítás, az eredményminősítés intézményes szervezettsége, társadalmisítottága közötti ellentmondás.

A **Közös Értékek Pártjának** véleménye szerint az oktatás:

- a) a tanulás<sup>279</sup> és a tanítás szervezett formája,
- b) intézmény- és szabályrendszer, a mindennapok részét képező jövőre irányuló, ezért nagykockázatú<sup>280</sup> társadalmi gyakorlat,
- c) elsősorban állami, és a tőle elválaszthatatlan nevelés<sup>281</sup> pedig döntően közösségi<sup>282</sup> feladat,
- d) a társadalmi integráció<sup>283</sup> és a kulturális reprodukció<sup>284</sup> alapvető eszköze, az ember társadalmi oldalának szerves része, élethelyzetének, alkotó-alkalmazkodó képességének meghatározója,
- e) mint általános tudásképző társadalmi erőforrás a társadalmi struktúra újratermelője, reformálója vagy megváltoztatója,
- f) elvárható eredménye:
  - a közösségi és az individuális tudástőke<sup>285</sup> felhalmozása,
  - az élethosszig tartó, innovációra<sup>286</sup> képes, és önállóan bővíthető tudás,

-a világhoz harmonikusan illeszkedő tudásalapú nemzet,

g) hatékonysági mutatója:

- a nemzetközileg elfogadott tanulói teljesítménymérések és a hozzáadott pedagógiai-értékkutatások eredményei,
- hangsúlyát tekintve a magánjavakhoz sorolható praktikus, feladat- és problémamegoldó képesség, a kompetencia,
- a tantárgy pedagógiák<sup>287</sup> adta lehetőségek és az oktatáseredményesség között eltérés,
- a döntően a közjavakhoz tartozó általános tudás, szakértelem és az illetékességi helyzet egyidejű érvényesítési képessége.

A párt felfogásában a tanszabadság iskolatípusonként változó tartalmú és jellegű követendő idea. Léte és formája hagyományfüggő, elsősorban a társadalom tanulási igényének erősségét<sup>288</sup> és az európai kultúrkörhöz tartozóknál a társadalomintegráló demokratikus mechanizmusok megalapozottságát<sup>289</sup> tükrözi. Általános megjelenési formája az ismeret és lehetőség. Szubjektív oldala az autonómiával rendelkező tanítói tudásátadási képesség és szabadság, valamint a tanuló saját személyre szabott egyéni, a tudással közvetlen, önálló, kapcsolatteremtésre alkalmas tanulási módszerének készségi szintű ismerete. Objektív oldala a korszerű tanulási tér<sup>290</sup> a stabil, folyamatosan karbantartott és érvényesülésének betartását szigorral ellenőrzött nemzeti alaptanterv,<sup>291</sup> a szabad oktatási intézményalapítás joga, a helyi-települési és az iskolai önkormányzatiság jelentőségének és oktatáspolitikai kompetenciájának elismerése, továbbá a szabad iskolaválasztási lehetőség, a költségtérítés mentes oktatás az általános iskolától az egyetemig és nem utolsósorban az időhatároktól felszabadított tudásmérés.

A párt annak tudatában, hogy Magyarországon az oktatási igazságosság és esélyegyenlőség politikai, gazdasági és kulturális feltételei adottak, lehetségesnek tarja, hogy:



- a) felelősségteljes hagyománykorrekcióval megváltoztatható a magyar oktatási rendszer restriktív fejlődési iránya. Kezdetben úgy, hogy a létező erős állami beavatkozást megtartva a gyenge társadalmi igényt kell erős társadalmi igénnyé változtatni,
- b) alapvető emberi jogként elismerve minden Magyarországon élő gyerek és fiatalok számára megvalósítható a szociális helyzetétől független magas színvonalú 1+ 8<sup>292</sup> osztályos alapképzés,
- c) az oktatás centrumában az a tanár<sup>293</sup> álljon, aki képes a tudás- és értékátadásra, akinek humanizmusa és szaktudása iránt teljes a társadalmi bizalom és megbecsültség,
- d) reális cél lehessen, hogy a társadalmi hátrányok ne konvertálódjanak tanulási hátrányokká,
- e) a társadalmi érvényesülés elsődleges feltételül szabható az iskolában szerzett tudást és az azt minősítő és igazoló végzettség.

A **Közös Értékek Pártja** az oktatáspolitikai politikumaként fogadja el:

- a) a tudást,<sup>294</sup>
- b) a tanulás, a tanulni (és a felejtési tudás)<sup>295</sup> tudás örömét,
- c) a kompetenciaigényt, a megszerzett tudás alkalmazásának képességét és lehetőségét,
- d) azt az oktatási rendszerkorrekciót, amelyik az oktatás iránti gyenge társadalmi igényt erőssé alakítja,
- e) a nyíltan vállalt küzdelmet a restriktív és a szubsztitív<sup>296</sup> modell között.

A párt jövőképe az európai élvonalhoz tartozó magyar nemzet és a polgári jólétben élő megelégedett, kulturált és nagy létszámú középréteg. Létrejöttének oktatáspolitikai feltétele, hogy a jelenbeli, részben hagyományosan kialakult oktatás feletti központosított állami kontrollt hosszú középtávon váltsa fel az önkormányzati, illetve az autonóm<sup>297</sup> felelősségvállaláson nyugvó oktatási rendszer.

Az oktatáspolitikai program támogatja, hogy a többségében individualizálódott értékeket magukénak valló oktatásfogyasztók az iskolában, mint a tágan értelmezett tanulás koncentrált helyszínében találják meg azokat a közös értékeket, tereket, lehetőségeket, amelyek enyhítik a személyes tanulási kudarc mentális terheit, és mérséklék a végletes kulturális leszakadást jelentő kimaradások számát.

Az iskolahasználók együttes és egyenrangú érdemi beleszólási jogának fokozatos teljessé válása példaerővel támogathatná a magyar politikai kultúra részvételvé alakulást, és a helyi önszervező-önfejlesztő közösségek által felügyelt, a munka világára nyitott iskolai szervezeti formák társadalmi elfogadottságát. Erősítené az oktatási közösségek önrendelkező képességét, a szakbürokrácia presztízsét és az oktatási szektor pozícióját a társadalmi erőforrásokért folytatott küzdelemben.

A **Közös Értékek Pártjának** politikai erejével támogatott, a magyar társadalom középrétegeinek értékeit képviselő és érdekeit szolgáló oktatáspolitikai javaslatai:

- 1) A politikai szereplők egyetértésével valósuljon meg a kormányzati ciklusokon átívelő oktatáspolitikai konszenzus.



- 2) Legyen Magyarországon a tankötelezettségi korhatár 18 életév, és az iskolázási arányszám 20 évesek korosztályáig a 70%.
- 3) Kapjanak általános politikai bizalmat, össztársadalmi támogatást és pedagógiaszakmai hangsúlyú szakpolitikai párbeszéd lehetőséget a jelenlegi, rendszerkonform kompetencia<sup>298</sup> alapú liberális,<sup>299</sup> a normatív tudásátadó konzervatív,<sup>300</sup> és az ezektől eltérő reformpedagógiai irányzatok, és a fennálló kapitalista viszonyokat meghaladni szándékozó kritikai pedagógia<sup>301</sup> képviselői.
- 4) A magyar politika egységesen támogassa jövő szükségleteinek megfelelő, a nemzetközi dominanciaküzdelmek<sup>302</sup> sikeres megvívásához elengedhetetlen társadalmi tudásmennyiséget előállító oktatási rendszert.
- 5) Az alapkészségek<sup>303</sup>, - köztük a demokrácia és környezeti ismeretek<sup>304</sup> elsajátításának időszakában ne kezdődjön meg a korai szelekciót kikényszerítő hierarchiaképző teljesítménymérés, minősítés.
- 6) Pártpolitikai nézetektől függetlenül nemzetpolitikai közös érdekként politikailag támogatni kell, hogy a döntően hagyományokra épülő magyar társadalmi közgondolkodás és benne a pedagógusi gondolkodás kövesse a nemzetközi gondolkodásfejlődésben végbemenő paradigmaváltásokat. Adaptálásuk közelfogadottá tehetik a személyre szabott, individuális tanulási módszerek, tanulási tudatállapotok megtapasztalását, interiorizálását<sup>305</sup> és tiszteletét, mint magától értetődőt,<sup>306</sup> a tanuláshoz szükséges alapképesség elsajátítási időszakában.<sup>307</sup>
- 7) Legyen:
  - az oktatás, tanulási igénykeltő, az elsajátított demokrácia részeként a szubszidiaritás<sup>308</sup> elvének gyakorlati megvalósítója, a nemzeti identitást,<sup>309</sup> a nemzetközi és interkulturális<sup>310</sup> párbeszéd életre hívója,
  - a biztosított és kihasznált a jövőt szolgáló oktatási infrastruktúra,<sup>311</sup>
  - csak a legjobb képességűek számára nyitott, vonzó és elérhető a pedagógusi pálya, a tanítói, tanári hivatás,
  - az óvoda az anyanyelvi öntudat és ízlésformálás kiemelten fontos intézménye, amelyben hangsúlyos szerepet kap az anyanyelvi és kommunikációs képességek fejlesztése,
  - emberi alapjogként elfogadott, és a társadalmi gyakorlatban érvényesített az általános iskolai jó alapképzés.<sup>312</sup> A differenciált vizsgálatokkal követett és segítő pedagógiával<sup>313</sup> támogatott, a hattól tizenöt éves korosztályra kiterjedő 1+8 éves egységes<sup>314</sup> és mindenkire kiterjedő közös alapoktatás, mint az esélyegyenlőséget garantáló, versenyképes jóléti társadalom megteremtésének és fenntartásának eszköze.

a középiskola:

- a) a szakképzés (szakiskola, szakgimnázium) az általános és szakmai műveltséget megalapozó és azt bővíteni képes szakemberek képzését ellátó, a felsőfokú szakképzéssel bezáruló iskolatípusok rendszere, a társadalmi szelekció és mobilitás elsődleges színtere,





- b) a gimnázium lehetőség az érett, fiatal felnőttkorban az általános műveltség birtokában hozható önálló pályaválasztási döntésre. Az intézmény által adott tudás és az azt igazoló érettségi bizonyítvány tegye alkalmassá birtokosát a felsőfokú tanulmányok megkezdésére, az aktuális munkaerőpiac elvárásaihoz történő alkalmazkodásra, az élethosszig tartó tanulásra,

a teljesen önálló, részben független és nemzetközivé váló felsőoktatás feladata:<sup>315</sup>

- a) az alapképzésében, és elsősorban a szakmai középiskolákból érkezők számára vonzó felsőfokú szakképzésben a tömeg, a mester és doktori képzésben a kiemelt ösztöndíjazású elitképzés,
  - b) az életkortól független, költségtérítés mentes felsőfokú felnőtt tovább- és átképzések rendszerének kialakítása, annak korszerű tartalommal való megtöltése,
  - c) biztosítani az oktatási és a kutatási teljesítmények elismertsége közötti összhangot,
  - d) a nemzetközileg elismert, a tudományos alkalmazotti irányítottságot<sup>316</sup> meghaladó, teljességében új, világviszonylatban is fundamentális<sup>317</sup> kérdések és megoldások felvetése, kidolgozása,
  - e) hogy a nemzeti sajátosságok és az alapkutatások finanszírozási igényeinek figyelembevételével fogadja, támogassa, és pozíciójának erősítésére használja ki az európai-atlanti tudománypolitikához illeszkedő akadémiai kapitalizmust, és annak szellemében gondolja az akadémiai életpályákat,
- 8) Az általános és középiskolákban az egy tanárra jutó diák száma ne haladja meg a tizenötöt.

A **Közös Értékek Pártja** a jelenlegi oktatás helyzetéből kiindulva fogalmazta meg oktatáspolitikai programját. A jövőt illetően optimista, és kész a mindenkor rendelkezésére álló politikai befolyását latba vetni a magyar tanulási hajlandóság iránti erős társadalmi igény felkeltésére. Támogat minden politikai, pedagógiaszakmai és civil kezdeményezést, amelynek célja a magyar oktatási rendszer átfogó elméletének megalkotása és/vagy az oktatási rendszerproblémák folyamatos feltárása, megoldása.

### **II.1.3. Egészségügyi politika (Folyamatban)**

### **II.1.4. Szociálpolitika**

A **Közös Értékek Pártjának** strukturális-dinamikus<sup>318</sup> szociálpolitikai felfogását és pragmatista<sup>319</sup> megközelítését ellentmondásmentesen egészíti ki a normatív politika iránti elkötelezettségéből következő funkcionalista<sup>320</sup> nézőpont. Véleménye szerint a szociálpolitika beavatkozás a társadalom szociális ügyeibe, az állam és polgárai közötti viszony intézményesülése, amelynek jellemzője:



- a) az egyéni és a közösségi jólét iránti elkötelezettség,
- b) az értékelkötelezettség és lelkiismeretesség, a bármilyen okból a társadalom peremére kerültek iránti felelősségérzet,
- c) az összhangteremtés a szociális és a gazdasági szempontok között,
- d) az egyenrangúság, a méltányosság, a megértés és szolidaritás mindazokkal, akik képesek önmagukért, és másokért felelősséget vállalva a félelem, és a gyanakvásmentes szociális partnerségre,
- e) hogy számol az egyéni<sup>321</sup>- és a társadalmi<sup>322</sup> életesélyek reális kilátásaival, a társadalom minőségével,<sup>323</sup>
- f) a globalizáció erősítette szabadpiac szociálisan káros hatásainak kompenzálása,<sup>324</sup>
- g) a közös értékek tekintett társadalmi béke megóvása és a szükségletek meghatározásáért, kielégítéséért folytatott politikai küzdelmek demokratikus keretek között tartása.

A párt szociálpolitikai programjai - figyelembe véve a magyar társadalom erős státuszátörökítő<sup>325</sup> hajlandóságát - foglalkoznak ifjúságpolitikával, az iskolai esélyekkel (A), a foglalkoztatáspolitikával, a munkanélküliséggel (B), a társadalombiztosítással-nyugellátásokkal (C), idősügyi politikával (D), lakáspolitikával és a hajléktalansággal (F), és családpolitikával (G). Ezekben belül különös figyelmet fordítanak a párt támogatói célcsoportjának tekintett társadalmi középréteg alsó kétharmadának problémáira és igényeire.

#### A Közös Értékek Pártjának szociálpolitikai:

- a) célja a jövedelmi és más típusú társadalmi egyenlőtlenségek<sup>326</sup> csökkentése és elsősorban szociális eszközökkel integrált a nemzet,
- b) alapelve az inkluzivitás,<sup>327</sup> és a szociális elemekkel alátámasztott juttatásarányos szigor,<sup>328</sup> az olyan segítség, amely nem tesz függővé,
- c) irányelve a szakmaiság,<sup>329</sup> és a politika<sup>330</sup> egymást kiegészítő egységtörekvését támogató józan jelen idejű gondolkodás és előrelátás,<sup>331</sup>
- d) kulcsfogalmai: bizalom, mások jó szándékának feltételezése, a szociális igazságosság, a személyes kapcsolt és intézményes korrektség, a megértés, következetesség és az egységes lehetőségbiztosítás,
- e) szellemisége differenciálón<sup>332</sup> integratív,<sup>333</sup> alapoz a körülményektől függetlenül létező, mozgósító, személyes és kisközösségi morális, intellektuális minőség-törekvésekre és képességekre.

#### A választható szociálpolitikai modellek:

- a) a markáns állami szerepvállalásra épülő, univerzális<sup>334</sup> ellátásokat biztosító skandináv,
- b) a mérsékelt állami beavatkozáson és a piaci megoldásoknak szélesebb teret adó angol-szász,
- c) a társadalombiztosítási alapokon nyugvó, az önkormányzatiság elvét követő nyugat-európai.



A párt, a helyi önkormányzatok közreműködését is igénylő skandináv típusú szociálpolitikát ajánlja követendő magyar mintának.

A **Közös Értékek Pártja** nyíltan vállalja, hogy a szociálpolitikai programpontjai elsősorban ember- és társadalomképet megjelenítő politikai akarat megnyilvánulások és csak másodsorban lehetőségmeghatározott erőforrás újraelosztó szakpolitikai döntési rendszerek részei. Javaslati a párt politikaképének és középosztály-politikájának megfelelően értékterheltek, konkrétak és érdekkonfrontáltak,<sup>335</sup> mivel a mindenkori jelen közmegegyezést nélkülöző szociálpolitikája bizalomhiányos és csak az azonnali szükséglet kielégítéssel legalizálható.

A szociális önszerveződésre, az elérhető minimális létfenntartási javakhoz való hozzáférésre bármely okból<sup>336</sup> képtelenek életminőségét javító szociálpolitikai elképzeléseit a párt nem redukálja kizárólag gazdasági tényezőkre. A mentálisan, kulturálisan, szociálisan deprimáltak<sup>337</sup> mentálhigiénias<sup>338</sup> támogatása az egészségügyi és a tágan értelmezett szociálpolitika közös jövőbeli határterülete.

A párt véleménye szerint a korszerű magyar szociálpolitikának tartalmaznia kell:

- a) az igény<sup>339</sup> és a szükséglet<sup>340</sup> közötti különbségtevés társadalmi elfogadottságát,
- b) tanult tehetetlenséget<sup>341</sup> mérséklő feltételrendszert.

A félelmekkel teli, lelkiileg-mentálisan túlterhelt anómiás,<sup>342</sup> a közös értékek gyengülését megélt nemzeti többség önkorlátozó hajlandósága mérsékelt, ezért még a felismert rendkívüli élethelyzetekben sem képes a megszokott életmódjának ellentmondó döntéseket hozni. Ennek következtében:

- a) általános a politikán kívüli politizálás és a politikai szecesszióra<sup>343</sup> való hajlam,
- b) a generációkat bénító politikai és szociális tehetetlenségi érzet nő,
- c) folyamatosan gyengül az individuum és a köz szociális önvédelmi ereje,
- d) a szociálpolitika feladatává vált a félelemmel teli reménykedők és az azonnali konkrét segítségre szorulóknak számára nyújtandó mentális támogatás is.

A **Közös Értékek Pártja** támogatja a pszichológia,<sup>344</sup> a szociálpszichológia<sup>345</sup> és a politikai pszichológia<sup>346</sup> szemléletmódjának beillesztését a szociálpolitikai döntéshozatalba. Segítségükkel megalkotható az a közös, kormányzati ciklusokon átívelő szociálpolitikai nemzeti minimum, amely garantálja:

- a) hogy a jövedelem különbségeket kiegyenlítő megélhetési támogatások marginális<sup>347</sup> jelenséggé teszik Magyarországon a szegénységet,
- b) a foglalkoztatás magas szinten tartását,
- c) hogy hazánkban a megélhetési kockázat minimális szintre csökkenjen, megszűnjön a gyerek és a munkavállalói szegénység és intézményesüljön az alapvető létbiztonság,<sup>348</sup>
- d) a nemzethez és az európai közösséghez tartozás érzését, a mások iránti felelősségtudat és kötődésigény megerősödését,
- e) hogy a szociálpolitika legyen a gazdaság egyik hajtóereje.



A párt egységes rendszert alkotó szociálpolitikai programpontjai az Európai Szociális Modell<sup>349</sup> értékrendjét követik és Magyarország Alaptörvényében alkotmányosan rögzített szociális előírásokra támaszkodnak. Modelljavaslata feltételezi a helyi-területi ismeretekkel rendelkező, az egyedi ügyekben kompetens,<sup>350</sup> a szociális ellátórendszerek és szolgáltatások működtetésére képes önkormányzatok hatás- és felelőségi körének ellátásához szükséges források biztosítottóságát.

#### A Közös Értékek Pártjának:

A) ifjúságpolitikai programja kiterjed a 15-19 éves korosztály élethelyzetét befolyásoló kérdésekre. Javaslatai foglalkoznak a számukra esélyegyenlőséget biztosító, zavartalan társadalmi integrációjukat segítő, nemzetközi kitekintésű, hazafias elemeket is tartalmazó tudásszerzés, munkavállalás és elhelyezkedés problémaköreivel. Különös hangsúlyt helyeznek a demokratikus ifjúsági-állampolgári politikai részvételi és kultúra deficitjének csökkentésére, a tekintély újraértelmezett elfogadtatására.<sup>351</sup>

A párt politikai támogatásra méltó közösségi célnak tekinti a felnövekvő nemzedékek helyzetét, sorsát érintő szakpolitikák és társadalmi önmozgások ifjúságpolitikává integrálását és közpolitikává<sup>352</sup> tételét.

Az ifjúkori tanulási egyenlőséget<sup>353</sup> támogató politikai törekvése, párt ember és-társadalomképének<sup>354</sup> megfelelően a tanulóképesség elvét<sup>355</sup> követi. Politikai nézőpontból meghatározónak tarja a személyes tanulási igények és képességek teremtette tudásközösség létét és az abban formálódó valóságértelmezéseket.

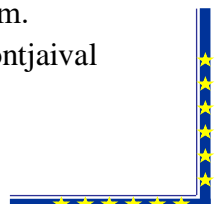
A program figyelemmel van a képességbeli hátrányt szenvedők, valamint a kimagasló tanulási teljesítményre képesek problémáira. Társadalomjellemezőnek tekinti speciális igényeik kielégítésének módját és formáját. Az ifjúkori tanulási esélyegyenlőség<sup>356</sup> támogatása a nemzet egészének és politikai vezetőinek jövőépítő önbizalom és szolidaritáspróbája.


A Közös Értékek Pártja kerülve a tanulási voluntarizmust:<sup>357</sup>

- a) az ifjúság döntő többségét alkalmasnak tartja a minőségi tudást igazoló érettségi megszerzésére, az aktív közéleti részvételre, a konstruktív generációs együttműködésre, a felnőtté válásra,
- b) káros társadalmi és individuális következményekkel járónak tekinti a minden iskolatípusra kiterjesztett felvételi rendszert, a tanulási esélyeket döntően befolyásoló tudásfelmérést, a korai-képességalapú szelekciót és pályaválasztás kényszert.

B) foglalkoztatáspolitikai elképzeléseit a párt a tágan értelmezett<sup>358</sup> munka és a fizetett foglalkoztatottság körében történő munkavégzés fogalmi köré építve alkotta meg. Felfogása szerint mindenki foglalkoztatható,<sup>359</sup> valós, érdemi, a megélhetést, a munkaerő bővített újatermelését biztosító jövedelemszerző munkához juttatható, amennyiben a nem fizetett, de társadalmilag szükséges, a munkaerő-piac által és a tőke profitszerzése szempontjából anyagilag nem elismert munkavégzést is a foglalkoztatottak értékteremtésével azonos jelentőségűnek ismeri el a társadalom.

A párt foglalkoztatáspolitikai programjavaslatai a gazdaságpolitikai programpontjaival kiegészülve:



- 
- a) támogatják a munkapiac<sup>360</sup> trilaterális<sup>361</sup> megalapozottságát, az állam, a befektető vállalkozók és az erős munkavállalói érdekképviseltek közötti párbeszédet, az osztársadalmi jövedelempolitikai kollektív szerződés<sup>362</sup> megkötésére való törekvést,
  - b) figyelembe veszik és kiemelten támogatásra ajánlják a foglalkoztatás sajátos formájának, az önfoglalkoztatás jellemzőit hordozó kis- és közepes, azon belül a mikro<sup>363</sup> vállalkozások igényeit,
  - c) foglalkoznak a foglalkoztatás (munka) nélküliség bonyolult és összetett valóságával, mint közösségi hangsúlyú társadalmi és az életminőséget meghatározó egyéni problémahalmazzal,
  - d) elkötelezetten képviselik, hogy csak a munkavégzés szabadon választott formája lehet a munkavállaló számára értelmes tevékenység, az önállóság, az önbecsülés, a félelem nélküli élet és a tartalmas emberi kapcsolatok forrása,
  - e) nem dimenzionálja túl a foglalkoztatottság-nélküliség problematikáját, kárvallottjainak érzelmileg is megterhelő és magas társadalmi költségekkel járó gazdasági jelenségét, amely nem egyszerűsíthető kizárólag a munka és a tőke viszonyára.

A **Közös Értékek Pártja** szoros kapcsolatot feltételez a foglalkoztatáspolitikai és a nemzetgazdaság nemzetközi versenyképessége között. Elfogadja, hogy a munkaalapú versenyképességi előnyt a közeljövőben felváltja a méltányos, a tisztességes megélhetést garantáló bért<sup>364</sup> biztosító tudásalapú versenyképesség.

Ennek megfelelően a munka(erő)piaci politikára vonatkozó ajánlásai elsősorban az aktív ellátások<sup>365</sup> bővítését támogatják, ezért különös hangsúlyt helyeznek:

- a) a személyre szólóan kidolgozott komplex<sup>366</sup> és lokális<sup>367</sup> munkaerő-piaci programok kidolgozására, népszerűsítésére,
- b) a fiatalokat érintő<sup>368</sup> foglalkoztatás politikára, amelynek eredményessége jellemzi és minősíti az adott társadalmi berendezkedés egészét,<sup>369</sup>
- c) a szükséges és eredményeket felmutató közfoglalkoztatási paradoxonra,<sup>370</sup>
- d) a munkabiztonságra, munkavédelemre,
- e) az érdekegyeztetésre, a munka és a munkavégző méltóságára.

A passzív munkaerő-piaci beavatkozás eszközeinek<sup>371</sup> bővítését a párt indokoltnak tartja, amennyiben azok garantálják a közvetlen megélhetés biztonságát, az emberhez méltó lét minimális gazdasági-kulturális kereteit, és hozzájárulnak Magyarország fél-perifériális nemzetközi pozíciójának meghaladásához, az átlagos nyugat-európai termelékenység szint és életszínvonal eléréséhez.

A párt elismeri, hogy munkavégzés minden formája egyszerre ártó-védő tényező az egyén és a társadalom életében, ezért a párt választási programja a munkavédelemmel jelentőségének megfelelően kiemelten foglalkozik a munkaegészségügy- és biztonsággal.

C) a társadalombiztosítást<sup>372</sup> a társadalmi biztonság, a nemzeti szolidaritás elvű kockázatközösség<sup>373</sup> alapintézményének tartja. Léte és törvényileg rögzített tartalma közös társadalmi cél- és eszközértékként biztonságteremtő, kiterjedtsége pedig szociálpolitikai jellemző. A társadalomvédelmi politika döntéseinek mozgásterét és lehetőségeit azonos súllyal és mértékben a népjóléti hagyományok, az adott nemzet szolidaritásképesége és a gazdasági lehetőségek<sup>374</sup> határozzák meg.

A párt véleménye szerint társadalombiztosítás tágan értelmezett céljai:

- a) a relatív<sup>375</sup> szociális védelem,<sup>376</sup>
- b) az individuális, a kisközösségi és a társadalmi szegénység<sup>377</sup> megakadályozása.
- c) érdekek tudatosítása, tettekben való megjelenítése a célképzéstől az érdekérvényesítésig,
- d) a társadalmi béke megvédése.

A többelvű társadalombiztosítási<sup>378</sup> rendszer alrendszerei különböző, a társadalmi gyakorlatban elfogadott biztosítási elvet támogató<sup>379</sup> finanszírozási eszközöket igényelnek.

**A Közös Értékek Pártja:**

- a) alapvetően a továbbfejlesztett, korszerűsített bismarcki<sup>380</sup> és beveridge-i<sup>381</sup> elméleti modellek alapelvein nyugvó társadalombiztosítás elkötelezettje és elutasítja a gazdasági jelenségekre érzékeny várományfedezeti<sup>382</sup> alapon működő társadalombiztosítás általánossá tételét,
- b) társadalombiztosítási szempontból elsődlegesnek tartja az általa társadalmi alapegységnek tekintett család védelmét, a munkaképesek, a bontakozó és a hanyatló életkorban lévők szolidáris egységét,
- c) a szociális jogok kiterjesztése mellett kötelezi el magát, és minden politikai eszközzel küzd a társadalombiztosítás legitimációjának tudatos rombolása ellen,
- d) a társadalombiztosítás feladatának tartja szociális vészhelyzetek megelőzését, és a kockázatcsökkentő beruházásokat,
- e) elutasítja azokat az elméleteket, amelyek a gazdasági fejlődés árát, vagy a társadalombiztosítás egyensúlyi helyzetét a szociális kiadások csökkentésével, a válságból kilábalást a szociális ellátások szűkítésével kívánja megoldani,
- f) a tartalékalapot képező, befektető szellemiségű felosztó-kirovó fedezeti elv alapján, az állami felelősségvállalás és a szigorú társadalmi-önkormányzati felügyelete mellett működő, bruttó költségvetési kapcsolódású, adók és járulékok forrására támaszkodó, kockázatközösségi szemléletű társadalombiztosítás támogatója.

A párt véleménye szerint a magyar társadalombiztosítás legnagyobb alrendszere a nyugdíjrendszer belső logikája nem követi, a jelenlegi demokratikus politikai és piacgazdasági rendszer lényegi jellemzőit, a önkormányzatiság elvét és a tőkelegikát. Nem törekszik a demokratikusan választott társadalombiztosítási önkormányzatiság



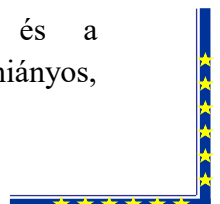
által felügyelt kollektív tőkevagyon megteremtésére sem, hanem a generációk szolidáris közösségére építő, egy ember nyugdíjas kori megélhetését biztosító felosztó-kirovó állami nyugdíjrendszer<sup>383</sup> központosító hagyományaira épít.

A **Közös Értékek Pártja** nem támogat szolidáris elemeket nélkülöző nyugdíjprivatizációt és a munkában töltött évek kereseti viszonyait nem tükröző nyugdíj megállapítást. Javasolja a hárompilléres nyugdíjrendszer bevezetését, amelynek három alkotóeleme:

- a) a költségvetésből finanszírozott egyösszegű, alanyi joron járó állampolgári alapnyugdíj,
  - b) a keresethez kapcsolt, járulékokból finanszírozott munkanyugdíj,
  - c) az önkéntes, az önrendelkezés elvét követő magánbiztosításos kiegészítő magánnyugdíj.
- D) idősügyi politikáját a generációk közös cselekvésére, a generációk együttélésben rejlő szolidaritás erejére alapozza. Szilárd véleménye, hogy a nemzet idősügyi politikája az idősorról kialakított nézetrendszer, társadalomtükör. Az idősorúak<sup>384</sup> kronológiai életkora többségében nem azonos az érintettek biológiai, pszichológiai és a szociológiai életkorával. Ezt figyelembe véve a **Közös Értékek Pártja** olyan személyre szabott és az emberi méltóságot tisztelő, szolgáló humánvédelmi-szolgáltató rendszer kialakítására tesz javaslatot, amely:
- a) átlátható és közismert, mindenki számára elérhető, biztonságos és közérthetően transzparens,
  - b) az érintettekkel közvetlen kapcsolatot tartó igénykielégítő életminőség befolyásoló szolgáltatás,
  - c) társadalompolitika egészére mintaadóan képes integrálni az idősorúak eltérő gazdasági, egészségügyi és kulturális szükségleteit,
  - d) támogatja az élethosszig tanulást, a korai munkaerő-piaci öregedés által érintettek számának csökkentését,
  - e) növeli az idősorúak jólét- és szabadságérzetét, erősíti tevőleges politikai aktivitását, és tartalmazza az emberi létet lezáró életszakasz méltóságát garantáló színvonalas idősgondozást,
  - f) csökkenti az idősorú magányosság okozta testi-szellemi leépülés valószínűségét.

A párt figyelembe veszi, hogy a Magyarországon élők az egyik legrövidebb élettartamra számíthatnak Európában. Ettől függetlenül vélelmezi, hogy a hazai demográfiai öregedés társadalmi erőforrás is lehet abban az esetben, amennyiben a hagyományos deficitmodellben<sup>385</sup> érvényes nemzeti közgondolkodást képes felváltani a fejlődésmodellre jellemző, a meglévő képességek, lehetőségek felismerését, megőrzését, felhasználását támogató szellemiség.

- E) segélyezési<sup>386</sup> politikai elképzelései tudatosan óvatosak, egyaránt tekintettel vannak a segélyezettnek türelmetlen érzékenységre, kiszolgáltatott helyzetére, és a közvéleményt uraló, a magyar társadalom többségének ismerethiányos,



érdektelenségét tükröző felfogására. A párt tudomásul veszi, hogy az állami intézkedések<sup>387</sup> által meghatározott segélyezés a társadalombiztonsági rendszer eszközeként csak enyhíti és nem megszünteti a szegénységet. Célja az alapvető szükségletek kielégítése azok számára, akiket az anyagi szegénység sújt, vagy a megélhetési kockázat fenyeget.

A párt nem támogatja a segélyezés szegénységpolitika irányába való eltolódását, áttérést az univerzalizmusról<sup>388</sup> az rezidualizmusra.<sup>389</sup>

A minimális létbiztonság intézményesítése, szociális alapjogként való elismertetése a **Közös Értékek Pártjának** elsődleges politikai törekvése. Felfogása szerint az alapjuttatásra, a segélyszerű minimális juttatásra épített életstratégiák megakadályozása elsősorban a helyi ismeretek<sup>390</sup> birtokában lévő közhatóságok feladata ugyanúgy, mint a jogosultak elsődleges megélhetési támogatásban<sup>391</sup> részesítése. A nemzetközi és a hazai tapasztalatok szerint a relatív szegénység<sup>392</sup> elkerülhetetlenül rossz társadalmi közhangulatot okozva abszolút szegénységhez vezet. Ezt figyelembe véve a segélyezést ki kell egészíteni más szociális szempontú piac konform, de a piaci logikát csak részben követő állami és önkormányzati intézkedésekkel.

A párt segélyezés politikai alapelvként támogatja, hogy a segélyezés ne akadályozza az elsődleges munkaerő (foglalkoztatás) piaci<sup>393</sup> reintegrációt<sup>394</sup> és azt, hogy a segély ne lehessen ellenősztrőzője a munkavállalásnak.

A tudásalapú társadalom jellemzőit részben felmutató jelenlegi magyar munkaalapú társadalom segélyrendszere feltételhez kötött, estenként célzott és közepesen központosított. A segélyre szorulásról, a szegénységről, a szegénységi küszöb körüli létről hagyományosan nem folyt és ma sem folyik közvita, ezért nem ismert a magyar társadalom szegénységképe és segélyezési hajlandóságának mértéke.

- F) lakáspolitikájában a lakhatás államilag, önkormányzatilag támogatandó, az érintettek önállóságára is alapozott életszükséglet, a hajléktalanság pedig nem magától értődő individuális kényszerhelyzet, vagy önrendelkezési megnyilvánulás. A lakás,<sup>395</sup> a lakhatás<sup>396</sup> generációs esély az adott élethelyzet stabilizálására, meghaladására, a társadalmi felemelkedésre. A lakás megszerzése, bővített újratermelése, amortizációt<sup>397</sup> pótló karbantartása, felújításigénye többnyire meghaladja a tulajdonosok anyagi erejét, szakértelmét, ezért a lakás<sup>398</sup> a fogyasztói társadalmakban meglétük esetében is politikailag számításba veendő tényezőként az elégedettség, vagy az elégedetlenség forrása.

A közszolgáltatási<sup>399</sup> lakáspolitikát felváltó, nemzetgazdasági szinten is jelentős lakásvagyon újraosztása<sup>400</sup> túlmagánosított lakásállományt eredményezett. Az állami lakáspolitikát leépítő piacialapú lakáspolitikára hatására jelentősen növekedett a lakbér és a közüzemi díjhátralékosok száma. A tömeges hátralékoság a **Közös Értékek Pártjának** véleménye szerint gazdaságilag jelentkező politikai probléma, mivel közelkeseredést okozva önsors rontóan politikailag, és a magánélet területén radikalizál.<sup>401</sup> A tartozások miatti kilakoltatások<sup>402</sup> pedig, miután jogszabály nem



rendelkezik a kötelező elhelyezéséről, az érintettek és fenyegetettek körében a közélettől való éles elhatárolódást eredményeznek.

A lakhatási gondokkal<sup>403</sup> érintettek és az első lakáshoz jutás lehetőségét keresők számára az állami és az önkormányzati szociális lakásépítés,<sup>404</sup> és a mérsékelt kamatú államilag garantált lakáshitel személyes és családi életperspektíva felszabadító,<sup>405</sup> közösségi szociális dimenziója pedig az egyenrangú társadalmi struktúra alapja.<sup>406</sup>

A lakáskörülmények alakítása intenzív szociális lakáspolitikai nélkül - kizárólag piaci eszközökkel történő befolyásolás - a társadalmi esélyegyenlőtlenség és igazságosság elvét sérti.

A fentieket figyelembe véve **Közös Értékek Pártjának** lakáspolitikai elképzelései korlátozottan szabadpiaci elkötelezettségűek, támogatják az életre szóló kölcsönterhek nélküli lakáshoz jutás minden formáját,<sup>407</sup> az ezt szolgáló, nagy önrendelkezéssel bíró, az adószedés és a területrendezés kizárólagos jogával rendelkező önkormányzatiságot és a lakhatás érdekében tevékenykedő különböző közhasznú közösségeket.

A hajléktalanság<sup>408</sup> léte társadalmilag megoldásra váró probléma. Jellemzője az, hogy létezéséért a közösségeket terheli felelősség, az pedig hogy személyében kit súlyt, az az érintett személy felelőtlenségét jelzi.

- G) a családpolitika<sup>409</sup> a családi ellátások és szolgáltatások tartalmát, formáját, mértékét és az érintettek körét meghatározó döntések egysége. A magyar családtámogatási rendszer európai mértékben is komplex<sup>410</sup> és könnyen értelmezhető. Történelmi beágyazottsága miatt alapstruktúrája viszonylagosan állandó, attól függetlenül, hogy a különböző ideológiai, politikai törekvések időlegesen megjelennek az ellátórendszerben.

A **Közös Értékek Pártja** családpolitikai programpontjai:

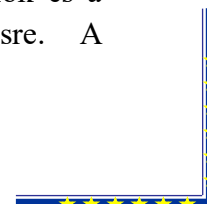
- elsősorban a gyermeknek, mint a legfőbb egyéni és társadalmi közös értéknek az érdekeit szolgáló intézkedéseket támogatják. Kiemelten azokat, amelyek szabadsághiányos, demokrácia- és jólétdeficites körülmények között is képesek gyermekkorban kompenzálni<sup>411</sup> a szélsőségesen és egyenlőtlenül eloszló vagyoni helyzet okozta mentális lelki sérüléseket. A párt feltételezi a magyar nemzet gyerekbarát közszemléletét és az illetékesek szociálpolitikai hozzáértését.<sup>412</sup> Elveti a szociálpolitikai szelekciót és kiemelten politikai célként fogalmazza meg a gyereke érdekét, jólétét centrumába helyező családpolitikát,
- számolva a magyar demográfiai katasztrófa<sup>413</sup> veszélyével tartalmaznak a születésszám növelését, az anyaközpontú<sup>414</sup> materialista jóléti politikát szolgáló és a foglalkoztatás politikai célkitűzéseknek megfelelő javaslatokat is.

Az **Közös Értékek Pártja** hirdeti, hogy aktív családpolitika kizárólag a közelfogadottság által garantált közfelelősség keretei között válhat élő társadalmi valósággá. Ezért nem támogat egy teljesen új, a magyar családpolitikai hagyományokat megváltoztató politikai törekvéseket.



## A Közös Értékek Pártjának szociálpolitikai javaslatai:

- 1) Legyen közérthetően és folyamatosan a magyar politikai napirend témája a szociálpolitikát alapvetően meghatározó, politikai döntéssel választható társadalmi modellek léte és versenye.
- 2) Magyarország írja alá a Módosított Európai Szociális Karta, 31. cikkelyét és legyen állami szintű egységes lakhatás-politikai programja.
- 3) A legyenek gazdaságélénkítők a mindenkori szociálpolitika intézkedések.
- 4) A leghatékonyabb szociálpolitika, a másfél-keresős<sup>415</sup> családmoddelt támogató bérpolitika, amelyben a bérek tartalmazzák az alapvető élelmiszerellátáshoz és az évszaknak megfelelő ruházódáshoz, a lakáshoz jutás és fenntartás, az egészségügyi ellátáshoz és az oktatáshoz szükséges bérhányadokat.
- 5) Az országgyűlés hozzon törvényt a gyermekes családok lakhatási jogáról és elhelyezés nélküli kilakoltatásuk tilalmáról.
- 6) Feltételezve, hogy a minimálbér nagysága érzékelhetően meghaladja a szerény megélhetést időlegesen biztosító átlagsegélyt, legyen olyan nemzeti szociálpolitikai<sup>416</sup> minimum, amelyik a kormányzati ciklusokon átívelve képes kiszámítható élethelyzetet teremteni a munkaerő piac kudarcait, és a piaci alapú egyenlőtlenség kárait elszenvedők, különösen a gyermekszegénységtől veszélyeztetettek számára.
- 7) Vállalva a politikai kockázatot,<sup>417</sup> induljon olyan felsőfokú a közösségszervező-fejlesztő- segítő szakemberképzés, akik munkájuk során képesek az állami és a civil segítőszemléletet és a politikai antropológia<sup>418</sup> gondolkodásmódját egyesítve a szociálisan kirekesztődöttek körében a *nincs mit tenni* szemléletet megváltoztatni.
- 8) Alakuljanak az ifjúsági életpálya kezdetét és a reális karriertervezést segítő komplex<sup>419</sup> állami intézmények, amelyek képesek megszüntetni a fiatalok kilátástalansági érzetét.
- 9) A munka melletti ifjúkori tanulási igény és hajlandóság erősítése érdekében meg kell teremteni:
  - a formális,<sup>420</sup> informális,<sup>421</sup> és a nem formális<sup>422</sup> tanulásváltozatok egységes elismertségét,
  - a tudásszerzés alapját képező tanuláshoz alkalmazkodó oktatás<sup>423</sup> és az oktatáshoz alkalmazkodó tanulás<sup>424</sup> egyensúlyi helyzetét.
- 10) A skandináv típusú tőkés társadalmi, gazdasági viszonyok mintáját követve helyre kell állítani:
  - a munka méltóságát azzal, hogy a foglalkoztatottságon kívüli értékteremtő munka is anyagiakban kifejeződő társadalmi elismertségben részesül,
  - a munkavállalói érdekvédelem alapintézményeként a munkabékét szolgáló országos érdekegyeztetéseket,
  - a munkapiaci<sup>425</sup>intézmények önállóságát.
- 11) A rendszerváltoztatás után megszűnt kb. egymillió munkahely pótlására és a korlátlan piaci kiszolgáltatottság és munkáltatói erőfölény kompenzációjaként<sup>426</sup> az állam költségterítés mentesen, és kötelező erővel adjon lehetőséget a munkavállalók és a kisvállalkozók részére a szakmai és érdekérvényesítői tudásszerzésre. A pályamódosítást is lehetővé tevő szakmai alap és továbbképzés terjedjen ki:



- a munkavállaláshoz és a vállalkozáshoz elengedhetetlen nyelvi<sup>427</sup> tudás megerősítésére,
  - a kontrollal<sup>428</sup> támogatott önállóság elfogadtatására.
- 12) Az időügyi politika a jelen társadalom múltkritikája és jövőképe. A generációk egymásra utaltságát fel- és elismerő közösségek érték- és érdek megnyilvánulásainak ezért mérsékelnie kell:
39. az időskorúak társadalmi elzárkózási hajlandóságát,
40. a demokratikus verseny- és kockázattársadalmak generációs szelekcióját,<sup>429</sup>
- 13) Meg kell előzni az időskori szűkösségi<sup>430</sup> állapotot vagy annak érzetét, a generációk közötti konfliktusokat, az ellentétes érdekek okozta, a szükségletek azonossága és a teljesítőképességek közötti adódó ellentéteket.
- 14) Alakuljon magányügyi kormányzati szervezet a szociálisan-kulturálisan elszigeteltek problémáinak kezelésére.
- 15) A segélyezés, mint átmeneti és rövid ideig tartó megélhetési támogatás, legyen a piac által kevésnek vagy értéktelennek minősített teljesítmények kompenzációja, a társadalmi szolidaritási eszme konkrét<sup>431</sup> megjelenési formája. Ezért a magyarországi minimális létbiztonság intézményesüléséig az elsődleges, megélhetési támogatásra<sup>432</sup> szorultak életkörülményeinek, gazdasági, kulturális, jóléti helyzetének javítására, további romlásának megakadályozására, szűkös támogatási erőforrás esetében az önhibájukon kívül<sup>433</sup> rászorulókká váltakat és a gyereket nevelőket<sup>434</sup> előnyben kell részesíteni.
- 16) A lakhatás emberi jog, ezért:
- a) létesüljön állami lakásalap, amelyik az általános pénz- és tőkepiacról szerzi be a lakásépítéshez szükséges kölcsönöket,
  - b) valósuljon meg a lakásvagyon bővítését, megóvását szolgáló támogatott kölcsönök rendszere,<sup>435</sup> és a legyen elfogadott és politikailag támogatott az Európában kiválóan működő önkormányzati és szövetkezeti lakásépítési és fenntartási modellek,
  - c) csak olyan lakástámogatási rendszert kell kialakítani, amelyben a támogatottak kizárólag annyi pénzt tudnak kivenni, mint amekkorát önrészként betett,
  - d) az ingatlanfejlesztők csak akkor kapják meg az építési és a használatba vételi engedélyt, amennyiben az általuk épített lakások 20%-a középosztály alsó kétharmada számára is megfizethetőek.
- 17) A családpolitika centrumában a szegénység- és erőszakmentes<sup>436</sup> családban felnevelkedő gyermekek<sup>437</sup> érdeke álljon.

A Közös Értékek Pártjának szociálpolitikai programjavaslatai részben pragmatista<sup>438</sup> és döntően strukturális-dinamikus<sup>439</sup> megközelítéssel figyelembe veszik a szociális biztonság iránti társadalmi igényeket, azok erőforrás korlátos kielégítését szolgáló intézkedések konfliktusos jellegét. Középosztály-politikájának részeként a párt szociálpolitikai elgondolásai hozzájárulnak a társadalmi béke stabilizálásához, a nemzedékeken átívelő közbizalom és a progresszív adózásból finanszírozott, a mindenkori gazdasági lehetőségekhez<sup>440</sup> igazodó jóléti társadalom megteremtéséhez.



A párt politikai munkája során bizonyítani kívánja, hogy rövid középtávon:<sup>441</sup>

- a) erősíthető az általános társadalmi bizalom és különösen a politikát, a szociálpolitikát érintő közbizalom,
- b) megvalósítható a hazánkban élők döntő többségének megelégedettségére méltó, a kontinentális szociális modellhez illeszthető szociálpolitika, amelynek jellemzője az értékalapú politika és az erős érdekképviselés.

### III. Biztonság- és védelempolitika (Folyamatban)

### IV. Környezetpolitika

A modernitás<sup>442</sup> kezdetétől a természettel szembeforduló, európai mintát követő emberi civilizáció jelen időszakában, ökológiai határhelyezethez érkezett. A **Közös Értékek Pártjának** emberképéből és az emberi máltóság érték-korlátos diszkurzusetikai<sup>443</sup> értelmezése alapján elfogadja az antropocentrikus,<sup>444</sup> a jelenkor emberének szempontjából megfogalmazott környezetpolitikákat, környezetvédelmi törekvéseket. A párt számára irányadó etikai pragmatista<sup>445</sup> világtérkép és kommunikáció felételezi, hogy hazánkban a jelen mindennapi környezeti tapasztalatainak tudatosításával és szigorú, jóléti környezetvédelmi<sup>446</sup> törvénykezéssel harmonikus viszony teremthető ember és természet, ember és ember között.

Amennyiben a magyar nemzet elmulasztja annak a lehetőségnek a felismerését, hogy életösztone, alkotó ereje és kitartása által képes a fokozatos életmódváltásra, a hamisan megélt kényelem elengedésére, a forradalmian új technikai eszközök, technológiai eljárások bevezetésére, akkor Magyarországon:

- a) ember és a természet kötődése, kapcsolata visszafordíthatatlanul megbomlik és ökológiai krízishelyzetben lehetetlenné válik
  - a társadalmi csoportok békés és demokratikus együttműködése,
  - a mindenki számára állampolgári jogon járó élhető életfeltételek bővített újratermelése, az emberhez méltó élet környezeti feltételek biztosítása,
  - a környezeti eredetű kockázatok reális felmérése és a várható károkat enyhíteni képes kockázatközösség megszervezése,
- b) megakadályozhatatlan a természeti erőforrások végső kimerülése, aminek következtében bizonytalanná válik a társadalmi többség számára elérhető energia- víz és élelmiszerellátás, az emberhez méltó életkilátás,
- c) elkerülhetetlen az ökológiai politika,<sup>447</sup> mint új, rivális világnézet társadalomszervezési elv és gyakorlat, vagy annak radikális változata az öko-diktatúra.<sup>448</sup>



## Közös Értékek Pártjának környezetpolitikai:

### a) célja:

- politikai eszközök igénybevételével elérni a magyar társadalom és gazdasága klíma-semlegességét,<sup>449</sup> a felhasznált természeti erőforrásainak értékarányos árazását,
- a magyar nemzet tagjainak politikai felkészítése<sup>450</sup> a globális, a civilizációra és a természeti környezetre egyaránt kedvezőtlen éghajlatváltozás magyarországi hatásaira,
- olyan politikai garanciák kidolgozása, amelyek a megváltozó klimatikus környezetben jelentős mértékben csökkentik a társadalmi különbségeket,

### b) irányelvei:

Legyen:

1. Magyarország a globális éghajlatváltozás felkészült nyertese, a klímaváltozás igényelte technológiák világélvonalába tartozó kutatója, fejlesztője és exportőre,
2. Hazánkban a klímaváltozás okozta problémák, **életmódküzdelmek**<sup>451</sup> megoldásrendszere a jóléti magyar politikaszemlélet szerves része.<sup>452</sup>

### c) alapelve: a környezetelvűség,<sup>453</sup> kiegészítve azzal, hogy a természet elsősorban nem a gazdaság eszköze és erőforrása, hanem fizikai környezete és keretrendszere,

### d) szervezőelve: az instrumentális racionalizáció,<sup>454</sup>

### e) kulcsfogalmi: a klímaváltozás,<sup>455</sup> a környezetérzékenység, a felkészülés,<sup>456</sup> a fenntarthatóság,<sup>457</sup> erőforrás-takarékosság környezetkímélő életmód és a körforgásos gazdaság,<sup>458</sup>

### f) alapkérdései:

- Mekkora és milyen irányú életmód befolyásoló a magyar nemzet és szövetségesei által lakott területeken az ember alapvető életfeltételeinek fenyegetettsége?
- Milyen erejű és jellegű időjárás változás teszi a magyar nemzet tagjai számára egyértelmű tényné az életüket alapjaiban megváltoztató globális klímaváltozást?
- Mik a várható ökológiai változások humanitárius következményei, terhei és előnyei?
- Milyen kapitalizmus modellel, politikai rendszerrel, kormányzati formával<sup>459</sup> (móddal), egyéni- és közösségi életformával lehet hatékony választ adni a magyarországi klímaváltozás adta kihívásokra, különös tekintettel a lég- és vízszennyeződés egészség- és környezetkárosító hatására?
- Ellentmondásba kerülhet-e egészségének, jólétének megfelelő környezet érzékeny gondolkodás<sup>460</sup> és cselekvés a kapitalista gazdasági és/vagy a demokratikus politikai berendezkedéssel?
- A fogyasztói attitűdöket és a termelők szuverenitást figyelembe véve nem túlbecsült-e az önkéntességre alapozott környezettudatosság jelentősége?
- Milyen politikai eszközökkel érhető el, hogy a környezetszennyezők és nem - társadalmi teherként szétterítve - a társadalom egésze legyen az éghajlatváltozás következményeinek életmódbeli kárvallottja, anyagi tehervállalója?



A **Közös Értékek Pártja** politikai nézőpontból készített környezetpolitikai programjának középpontjában a jelent és a jövőt meghatározó globális éghajlatváltozás hatásaiban rejlő politikai lehetőségek állnak.<sup>461</sup> A megváltozott klimatikus viszonyokhoz történő politikai, gazdasági és kulturális felkészülés, kezdeti alkalmazkodás nemzetstratégiai probléma. A megoldási lehetőségeknek figyelembe kell venniük:

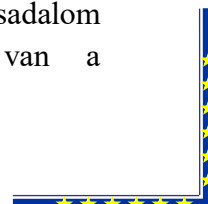
- a) a fennálló életmódbeli szokások erejét, a közelfogadott értékeket, politikai irányokat és a jelenben megfogalmazott ökológiai jövőképet,
- b) a természeti, az építet és a tárgyi környezethez kapcsolódó aktuális közfelfogás igénytartalmát,
- c) a jövő jelenbeliségét reprezentáló környezetpolitikai programok szakmai hitelességén túl, azok társadalompolitikai hatásait.

A globális környezetváltozás kockázati elemei külpolitikai kapcsolatokat is befolyásoló tényezők, és ezért nemzetközi szinten egyenlő eséllyel okozhatnak háborúkat, elhúzódo konfliktusokat ugyanúgy, mint megegyezésen alapuló ökológiai együttműködést. A klímaváltozás szoros és egyenrangú nemzetközi partnerségre<sup>462</sup> ad lehetőséget, amely felülírhatja a történelmi sérelmek okozta bizalmatlanságot és teret ad a népek közötti politikai megbékélését szolgáló öko-külpolitikának.<sup>463</sup>

A magyar politikai kultúra demokratikus hagyományainak hiánya miatt a környezeti-ökológiai változás a párt véleménye szerint szükségessé teszi az öko-demokratikus értékalapú nemzeti újjá szerveződést, kizárva az öko-autoriter<sup>464</sup> vagy öko-anarchista<sup>465</sup> kormányzási módot. A külvilág számra példaértékű környezetpolitikai nemzeti minimum elfogadásával a magyar nemzet számára az új környezeti élethelyzet nagyobb biztonságot és több lehetőséget teremt, mint veszélyt. Történelmi lehetőséget kínál a centrum országok<sup>466</sup> sorába emelkedéshez, azonban elhibázott, vagy a determináltságig<sup>467</sup> halogatott döntések az ország félperifériális<sup>468</sup> pozícióját konzerválják.

A **Közös Értékek Pártjának** politika felfogása a kormányzat, az önkormányzatok, a politikai, a szakmai és a civil szervezetek együttes feladatának tekinti a működőképes környezeti programjaik kidolgozását és közelfogadtatását. Tekintettel arra, hogy a mindenkor kormány önmaga nincs abban a helyzetben, hogy a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás összetett problémakörével helyi viszonyokra lebontott részletességgel foglakozzon, a párt támogat minden olyan helyi önkormányzati szintű felkészülést a klímaváltozásra, amelyek:

- a) elismerik, hogy a globális éghajlatváltozás válságokozó tény és egyben lehetőség a jó élet, a környezeti igazságosság, az értékes emberi viszonyok és dolgok megteremtésére,
- b) a megváltozó körülmények között sem távolodnak el az emberek köznapi igényektől, azok képviselétől, és lehetőséget látnak a jelenleginél jobb életminőségre hazánkban,
- c) olyan életstratégiák kidolgozását, népszerűsítését tűzik ki célul, amik lehetőséget kínálnak az egymás kárára történő gyarapodás megfékezésére,
- d) politikai tartalma csökkenti a magyar közélet demokráciadeficitjét, segíti a társadalom széles rétegeinek szabad kezdeményezését és jótékony hatással van a közgondolkodásra.



A párt, mint a jóléti politikaszemlélet iránt elkötelezett szociáldemokrata világnézet politikai képviselője érzékeli, hogy a globális ökológiai problémák lokális megoldása túlmutat a környezetvédelmi etikai elvárásokon és technikai eljárásokon. Ennek értelmében a párt:

- a) történeti ideológiák mellett elismeri, egyenrangú, versengő kortárs világnézetnek, ideológiának tekinti az ökológizmust,<sup>469</sup>
- b) az ember lehetőségét vizsgálva a politika és gazdaság világában a társadalmi békét elsődleges értéknek tekintve az ökológiai válság kezelésében;
  - olyan emberközpontú álláspontot képvisel, amelyben a tőke szabadsága és versenylogikája a politika prioritása miatt nem teheti kérdésessé a demokratikus jóléti kapitalizmust, a közszabadságot, a pártok és a civil szervezetek működését, a társadalmi és a természeti erőforrások pazarló használatát,
  - annyiban környezet-központú, amennyiben lehetségesnek tartja a fogyasztási szokások és a társadalmi viszonyok radikális megváltoztatása nélküli jóléti szemléletű ökológiai problémakezelést,
- c) a természeti rendszerekbe történő beavatkozások önkormányzati–közösségi ellenőrzésével, a közvetlen demokrácia intézményének erősítésével keresi az ökológiai problémákra adandó szakpolitikai háttérű és a társadalmi igényeket kielégítő politikai megoldásokat,
- d) támogatja a kapitalista gazdasági rendszerhez illeszkedő körforgásos gazdasági modell<sup>470</sup> mielőbbi bevezetését Magyarországon.

A **Közös Értékek Pártja** **Közös Értékek Pártja** politikai naivitástól mentesen bízik abban, hogy:

- a) a pénz vezérelte, döntően fosszilis<sup>471</sup> energiát felhasználó, technikai és tudományos elkötelezettségű emberi civilizáció időben képes lesz a globális katasztrófaregélőző klímapolitikát elfogadni és érvényre juttatni,
- b) a tőke profitorientáltsága és az emberek szerzésbeli szabadságvágya a klímakatasztrófa elkerülésének érdekében mérsékelhető,
- c) a klímaproblémákra adott megoldási javaslatok nem generálnak az aktuális társadalmi problémákat, a jóléti politikaszemléletet felülíró permanens általános válsághangulatot.

A környezetpolitikai program tartalmazza, és egyben meghaladja a hagyományos környezetvédelmet, mivel azonos figyelmet fordít természet belső rendjére és benne a tőle nem függetleníthető, folyamatosan társadalmasodó<sup>472</sup> ember életlehetőségére. A párt ennek megfelelően - saját politikai értékeinek feladása nélküli - keresi a kapcsolatot azokkal a pártokkal, civil mozgalmakkal és szakmai közösségekkel, amelyeknek környezetpolitikai programja illeszthető hazai és nemzetközi környezetvédelmet<sup>473</sup> szolgáló pártprogramhoz.

A **Közös Értékek Pártjának** a közjóért vállalat morális és politikai felelősségvállalása kapcsolatot teremt a klímaváltozás és az igazságosság fogalma között. Emberközpontú igazságfelfogása ellenére a társadalmi igény mértékének megfelelően nyitott az ökocentrikus etika<sup>474</sup> irányába is. A párt ennek megfelelően kész intellektuális kapacitását mozgósítva



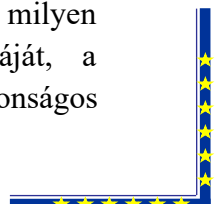
hozzájárulni a környezetvédelmi igazságosság kereteit meghaladó ököcentrikus nézetek értelmezésére, különös tekintettel nemzedékeken belüli és a nemzedékek közötti viszonyokat érintő elképzelésekre, és magára az egész természetre vonatkozó ökológista igazságelmélet<sup>475</sup> ököpolitikai gyakorlatára.

A **Közös Értéke Pártjának** környezetpolitikai programajánlásai:

- 1) Időben meg kell határozni, hogy milyen politikai-hatalmi berendezkedés, társadalmi, kormányzati forma és gazdálkodási mód szolgálja leghatékonyabban a klímaváltozás hatásainak kompenzálását, a nemzetközi dominancia-küzdelem sikeres magyar részvételét.
- 2) Alakuljon meg a globális klímaváltozáshoz történő nemzeti alkalmazkodásért felelős, kárpát-medencei ökológiai stratégia kidolgozására is képes, erős jogosítvánnyal felruházott Környezetvédelmi és Vízgazdálkodási Minisztérium.
- 3) Ökológiai kérdéseket felvető egyéni és közügyekben az érintettek kapjanak időben részletes, az előnyöket és a hátrányokat ismertető felvilágosítást, tanácsadást, a szakmai és az érdeklődő laikus közvélemény pedig részletes információkat tartalmazó tájékoztatót.
- 4) Legyen az agrárgazdálkodás területén kiemelt stratégiai kutatási és fejlesztési irány a klimatikus változásokhoz adaptálható, hő- stressz tűrő intenzív növénytermesztési, állattenyésztési, takarmányozási technológiák kidolgozása és termelésbe állítása.
- 5) Nyerjen pártérdekektől független általános politikai támogatást a várható, az eddig megszokottól teljesen eltérő éghajlati körülményekre és annak következményére járványügyi globalizációra történő felkészítés bármilyen formája és a környezetpszichológia<sup>476</sup> gyakorlat közeli tudománya.
- 6) Az európai uniós vízügyi irányelveknek megfelelő Nemzeti Vízstratégia alapján készüljön az érintett önkormányzatok bevonásával helyi cselekvési tervek, különös tekintettel a hazai felszín alatti vizek védelmére.
- 7) Induljon pánikkeltésmentes állami felvilágosítás, felkészítés, társadalmi konzultáció és politikai párbeszéd az intenzív időjárási változások következményeiről, a várható fogyasztói-termelői klímatudatos életmód sajátosságairól.
- 8) Kapjon kiemelt környezetpolitikai jelentőséget a magyar táj és a Kárpát-medence természetes szépségének védelme, a tájképben megjelenő esztétikum és társadalmi önkép, mint a nemzet közös értéke és környezeti tőkéje, védendő zöld infrastruktúrája.

A **Közös Értékek Pártjának** környezetpolitikája általános politikájának szerves része, de nem kizárólagos meghatározója és/vagy helyettesítője. Innovációs képessége társadalompolitikai érzékenységű. Világnézeti kötöttsége ellenére nem tekint versenytársnak más ideológiai indíttatású környezetpolitikákat vagy az azokon túlmutató, a társadalmi békét nem veszélyeztető ökológiai elképzeléseket.

A program tézisei, bizonyításra váró állításai közé tartozik, hogy a klímaváltozás miatt milyen formában, módon és ütemben kell alakítani Magyarország biztonságpolitikáját, a településeinek megszokott szerkezetét, a munka- és ellátórendszerét és a biztonságos





élelmiszer ellátás érdekében a mezőgazdaságát. A belátható időben változatlan, generációk által megszokott éghajlati hatásoknak kitett eddigi emberi életközösségek biztonsága is kockázatos természeti elemekből épül, épült fel. Fenntartásuk a természeti erővel folytatott küzdelem miatt tetemes társadalmi költséget és alkalmazkodási képességet igényelnek, ezért a párt környezetpolitikája az intenzív változásokat okozó globális klímaváltozás kezdeti szakaszában:

- a) mérsékelten antropocentrikus,<sup>477</sup> amelyben az ember, mint egyedüli morálisan létező a meghatározó,
- b) a természetet önérték nélkülinek tekintve a politika eszközeivel támogat minden kezdeményezést, amely a természet önerejű regenerálódási képességét megőrzi, helyreállítja és restaurálni kívánja a nemzeti keretek közt létező ökoszisztéma jelentős károsodást szenvedett elemeit,
- c) a környezetvédelem nem igazságossági kérdés, jelenlegi meghatározó eleme a természetvédelem elsődleges eszköz az antropocentrikus igazságosságelv érvényesítésére,
- d) felelősséget érez a még meg nem született nemzedékek érdekei iránt is,
- e) tudományosan megalapozott tényként fogadja el, hogy az ember jelenlegi tevékenysége káros hatást gyakorol a természeti állapotra, de annak működését az emberi akarat nem uralja, befolyásolja teljesen.

A párt azon politikai szervezetek közé sorolja magát, amelyek a politikai egyetértést a környezetpolitikai együttműködéstől függetlennek tekintik. Szándéka és kötelessége az értelmes környezetpolitikai párbeszéd, az ökológiai jelenségek lényegéig hatoló megértése, a tudományos tények politikai tényekké alakítása.

## V. Gazdaságpolitika

A folyamatában megállíthatatlan és természetének megfelelően, megtorpanásai ellenére is korlátlanra törő világkapitalizmus és hipermobilis<sup>478</sup> világkereskedelelem körülményei között a történelmi megkésettsége miatt versenyhátrányban lévő magyar nemzetgazdaság állami beavatkozás,<sup>479</sup> támogatás és gazdasági szerkezetváltás nélkül, kizárólagosan piaci körülmények között a **Közös Értékek Pártjának** véleménye szerint felzárkózás képtelen. Ennek megfelelően a párt addig, amíg az Európai Unió belül az integráció nem eredményez homogén politikai-gazdasági egységet, meghatározó szerepet szán Magyarországon a skandináv<sup>480</sup> típusú fejlesztőállami gazdaságpolitikának, és a közel azonos fejlettségi szinten álló, hasonló történelmi tapasztalatokkal rendelkező államok regionális együttműködésének.

A **Közös Értékek Pártjának** gazdaságpolitikai:

- a) célja politikai:



- a jóléti esélyteremtő állam,<sup>481</sup> az erős nemzeti és európai közösség megvalósítására alkalmas gazdasági feltételek<sup>482</sup> politikai eszközökkel történő megteremtése, ezen belül a magyar kezdő ifjúsági, valamint a nano, mikro vállalkozások<sup>483</sup> politikai jellegű érdekképviselete,
  - az európai szociális piaci modell elfogadása, követése,<sup>484</sup> a tulajdonosi felelősség elvi meghatározása,
- b) nemzetpolitikai célja:
- a felzárkózás. a hagyományosan adott félperifériális országok sorából a centrum országok sorába, és a közepes jövedelmi csapda<sup>485</sup> végleges meghaladása, a jóléti rendszerrel kompatibilis<sup>486</sup> gazdaságpolitikai szemlélet elfogadtatása,
  - a high-techország<sup>487</sup> megteremtése,
  - a relatív elmaradottság előnyeinek optimális kihasználására, a felzárkózási kényszer konstruktív felfogására, Magyarországnak a tőkés mintaállamok sorába emelésére kész és képes politikusi és vállalkozói réteg politikai támogatása,
  - megértetni és elfogadtatni, hogy rövidtávon a nemzetgazdaság klasszikus értelmezése érvényét veszti, ezért a belső piacra, és a kedvező földrajzi elhelyezkedésre épített gazdaságpolitika helyett a geopolitika fölötti globalizációra<sup>488</sup> kell helyezni a magyar gazdaságpolitika hangsúlyát,
  - a közvagyon védelme,<sup>489</sup>
- c) közvetlen célkitűzése, hogy politikai eszközökkel segítse:
- az új termelési kultúra<sup>490</sup> adottságait kihasználó magyar nemzetgazdaságot a felzárkózási- integrálódási képességének erősítésében,
  - a hazai tulajdonú értékláncok számának növekedését, úgy azok exportbevétele a GDP 40-45%-át tegye ki,
  - a passzív- másoló alkalmazkodást felváltani a kapcsolódást formálva alakító- alkalmazkodó együttműködésre, az európai pénzügyi szektorával és a hálózatosodó gazdaság kulcságazataival,<sup>491</sup>
  - a magyar nemzetgazdaság kis és közepes vállalkozások innovációs képességének erősítése,<sup>492</sup>
- d) alapelve szerint:
- szoros összefüggés van a politikai rendszerjellemzők és a gazdasági teljesítmény között,
  - nincs kizárólagos érvényességű, megkérdőjelezhetetlen közgazdasági elmélet,
  - létezik olyan gazdasági növekedési pálya, amelyen nem növekszik a szociális különbség,<sup>493</sup>
- e) célcsoportja: a mikro-vállalkozók,<sup>494</sup> és a kezdő ifjúsági vállalkozások
- f) elképzeléseire nem jellemző a gazdasági redukcionizmus,<sup>495</sup>
- g) kulcsfogalma: a európai szociális modell, az innováció,<sup>496</sup> a teljes tényezős termelékenységi mutató<sup>497</sup> és a diverzifikáltság,<sup>498</sup> egyensúly.<sup>499</sup>

A párt - az 1980-as évek közepétől-végétől hazánkban, is érzékelhető neoliberalizmus<sup>500</sup> ihlette gazdaságpolitikát<sup>501</sup> meghaladottnak ítélve -, a politikát, a gazdaságot, a kultúrát egységben kezelő fejlődés-gazdaságtan elméletére<sup>502</sup> és kapitalizmus válfajai

modellelméletre<sup>503</sup> támaszköva alkotta meg programajánlatát, amelyben figyelembe vette, hogy:

- a) a szabadpiaci automatizmusokra hagyatkozó és döntően a külföldi működő tőkéől függő versenygazdaságok az önmagukhoz képest abszolút fejlődésükkel párhuzamosan relatív elmaradásukat növelik,
- b) a magyar gazdasági növekedés ne legyen kizárólag államfüggő,
- c) a követő felzárkózási szemlélet<sup>504</sup> és pálya potenciálisan sem tartalmazza a valós felzárkózást, és konzerválja a közepes fejlettségi szintet, a cserearányromlást és a perifériális társadalmi-gazdasági helyzetet,
- d) a nemzetközi munkamegosztásban elfoglalt hely meghatározottsága erős és történelmileg kialakult függési hálózat része, ezért az Európai Unió közösségi források is csak a lemaradást mérséklő, szinten tartó követő pályán maradást szolgálják,
- e) az Európai Unió finanszírozási gyakorlata<sup>505</sup> a visszatérítendő, kölcsön jellegű támogatás, a hitellel finanszírozott fejlesztés-növekedés irányába tér el támogatási rendszerében.

A globális világkereskedelmi tendenciák, a jelenleg versenyközösségnek tekinthető Európai Unióhoz tartozás és a magyar európai típusú vegyes nemzetgazdaság adottságai szükségessé és lehetővé teszik:

- a) azt a politikai indíttatású gazdaságpolitikát, amely a rövid távú konjunkturális<sup>506</sup> problémakezelésen túl foglalkozik a gazdasági növekedés, a felzárkózást támogató modernizáció kérdéskörével is,
- b) a nyugati gazdasági értékrend és a keleti gazdasági orientáció fokozatos harmonizálását,
- c) a koordinációs piac-konform nemzetállami szerepvállalást és a szabad versenyes, a vállalkozók, befektetők központi gazdasági szerepét elismerő gazdaságpolitikát,
- d) a politika hangsúlyú közös eszközértékként elfogadott gazdaságpolitikai modell megalkotását, amelynek társadalmi elfogadottsága és megvalósítása esetében hazánk tíz- tizenöt éven belül képes a nemzetközileg elismert jóléti tőkés mintaállamok sorába emelkedni.

A **Közös Értékek Pártjának** a gazdálkodásra, a gazdaságra és a tágan vett termelésre<sup>507</sup> vonatkozó programpontjai kizárólag az akadémiai közgazdaságtan<sup>508</sup> által hitelesített, annak részként elfogadott gazdaságelméletekre támaszkodnak. Ezeknek megfelelően a párt:

- a) az állami gazdaságpolitika<sup>509</sup> elsődleges gazdaságbefolyásoló eszközének fogadja el a monetáris<sup>510</sup> és a fiskális<sup>511</sup> politikát,
- b) véleménye szerint a társadalompolitika és a gazdaságpolitika együttesen képezi azt a versenyképességi politikát, amely minden rendelkezésére álló eszközzel támogatja a magasabb hozzáadott értékű exportképes árukat és szolgáltatásokat előállító magyar vállalkozások létrejöttét,



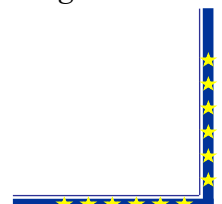
- c) a felzárkózás gazdasági feltételének tarja az államnak a multinacionális vállalatokkal egyenrangú gazdaságszervező, befektetői tulajdonosi szerepvállalását, elsősorban a tudásszektor fejlesztésében, valamint a magas tőkeigényű digitális- robot- és biotechnológia által érintett nemzetgazdasági területeken,
- d) támogatja, hogy a magyar állam az Európai Unió versenyszabályainak és más nemzetközi szerződéseknek megfelelően, a közép-európai régióban számottevő, a világkereskedelemben pedig versenyképes<sup>512</sup> tőketulajdonossá erősödjön,

A párt véleménye szerint a pénz vezérelte beruházási hitelen alapuló vegyes kapitalista piacgazdaságot érintő, a társadalmi igényeket figyelembevevő optimális állami beavatkozás:

- a) nem kizárólag a gazdasági racionalitásokból indul ki, hanem a magánbefektetők és vállalkozók által másodlagosnak ítélt nemzeti versenyképesség erősítését is feladatának tekinti,
- b) direkt formájában, háromosztatú gazdasági kormányzást feltételezve akkor jelentkezik meghatározó politikai erőként, amikor a munkavállalók és a munkaadók szervezetei nem tudnak egymással megegyezni,
- c) egyszerre szolgálja társadalmi igazságosságot képviselő politikai és a piacelvű gazdasági megközelítésű közjót, a haszonelvű és a civil emberközpontú gazdasági elmélet egymást kiegészítő gyakorlati megvalósulását,
- d) megakadályozza, hogy az üzleti élet logikája és képviselői meghatározók lehessenek a kormányzásban,
- e) képes elérni, hogy a *Mit? a Hogyan? és a Kinek?* kérdéseinek megválaszolását, és a nemzetgazdasági tevékenységek koordinálását kizárólagosan ne a piac intézménye végezze,
- f) támogatja a magyar tulajdonú, érdekeltségű nemzetközileg versenyképes, a magasabb hozzáadott értékű exportképes árukat, szolgáltatásokat előállító, magas termelékenységű,<sup>513</sup> a nagy tőkeigényű innovációs beruházások, vállalkozások létrejöttét,

A **Közös Értékek Pártjának** felfogásában a gazdaságpolitika:

- a) eszköz és stratégia, az ország egészére vonatkozó hatalmi, kormányzati akarat megnyilvánulás, amely tartalmazza a hatalom birtokosainak megítélése szerinti ösztársadalmi célokat és eszközöket, valamint a rendelkezésre álló társadalmi erőforrások kombinációjának leírását,
- b) a kormányzati pozíción kívüli politikai erők által kizárólag ajánlásokkal megközelíthető intézmény,
- c) lehetőség annak megakadályozására, hogy a külföldi befektetők a gazdaságon keresztül ellenőrzésük alatt tarthassák a magyar közügyek intézését,
- d) lényegét tekintve két szabadság, a többséggel hitelesített kormányzati felelősséggel felruházott politikusok *politikai preferencia-szabadság*-a és a többséget nem igénylő, a szabadpiaci szereplőket, tulajdonosokat megillető *gazdasági döntés-szabadság*-a közötti dominancia küzdelem,
- e) célja az állampolgárok személyes és a nemzet egészének jólétnövelése.



## A Közös Értéke Pártjának gazdaságpolitikai javaslatai:

1. Legyen közelfogadott a politika elsődlegessége a gazdasággal szemben, de az állami gazdaságpolitika ne tegye a magyar gazdasági növekedést kizárólag államfüggővé, és a demokratikus állam politikai szervező-közvetítő ereje tartsa fenn a működőképes egyensúlyt a politika, a gazdaság és a kultúra között.
2. A politika tegye közismerté a választott magyar kapitalizmus- és piacmodell, az európai és az amerikai modellhatár jellegzetességeit.
3. Az össztársadalmi termelékenységnövekedés érdekében gazdaságpolitikai eszközökkel úgy kell támogatni a gazdaságilag átlagosakat, hogy azokat ne válassza el áthidalhatatlan tanulási és innováció képességbeli távolság az élenjáróktól.
4. Magyarország élve a jelenben adott történelmi lehetőséggel, szakítson az elsősorban a külföldi forrásokra és feltételekre alapozott gazdaságfejlesztési modellel, amely ellehetetleníti, hogy hazánk meghaladja fél perifériális helyzetét és azt, hogy abszolút gyarapodása csak relatív szegényedéssel érhető el.
5. Meg kell alkotni az európai átlag gazdasági teljesítmény elérését célként kitűző magyar nemzetgazdasági stratégiát és fel kell mérni ennek a középtávra szóló tervnek az erőforrás szükségletét.
6. Az állam vásároljon föl olyan külföldi cégeket, amelyek tudásbővítően<sup>514</sup> illeszthetőek a nemzetgazdaság felzárkózási stratégiájához.
7. A magyar gazdaságpolitika ismerje el, és főképpen kockázati tőketámogatással erősítse az optimális innovációra képes gazdasági szervezeteket, a kis- és a közepes, azon belül kiemelten a mikro vállalkozásokat.
8. Legyen gazdaságpolitikai evidencia:<sup>515</sup>
  - a felkészülés az uniós közösségi forrásokat felváltó hitel által finanszírozott fejlesztési-növekedési pályára
  - a fenntartható felzárkózási lemaradást csökkentő 3-4%-os és a felzárkózási pálya jellemzőként 10-12%-os GDP<sup>516</sup> növekedés,
  - a biztonságot nyújtó diverzifikált<sup>517</sup> exportszerkezet,
  - az európai centrum<sup>518</sup> országokéhoz hasonló versenyképességű bankrendszer megteremtése.
9. A magyar politikának, pártállástól függetlenül egységesen szakítani kell azzal a nemzetépítő szemlélettel idegen gazdaságpolitikai nézetrendszerrel, amelyek:
  - a) kizárólag a munkatermelékenység növekedéshez köti a bérnövekedést,
  - b) a tőkéért folyó versenyben olcsó munkaerővel vesz részt.
10. Az államadósság ne haladja meg a teljes hazai össztermék ötven százalékát, összetételében ne legyen devizakitett és futamidejében rövidtávú.
11. A magyar gazdasági válságkezelés ne történhessen adósságnöveléssel.
12. A külföldi tulajdonú vállalatok közül az állam kizárólag olyanokkal köthessen stratégiai megállapodást, amelyekben a magyar állam résztulajdonos.
13. A gazdaság szerkezete tegye lehetővé, hogy az európai exportképességből közvetlenül részesülhessen a magyar nemzetgazdaság.



14. Hatékony gazdasági és szigorú jogi eszközökkel el kell érni, hogy a magyarországi improduktív megtakarításokat tőke és/vagy kereslet formájában vezessék vissza a nemzetgazdaságba.
15. A magyar gazdaságpolitika vegye figyelembe, hogy a munkaalapú társadalmat középtávon felváltja a tőke- és tudásalapú társadalom, amelyben a jelenlegi gazdasági szerkezetben foglalkoztatott alacsony képzettségűek munkája iránti kereslet radikális csökkenésével egyenes arányban nő a szegénység kockázatának kitétek száma.
16. A versenyképes magyar nemzetgazdaság jellemzőjévé kell tenni szerkezetének diverzifikáltságát,<sup>519</sup> komplexitását, a tudás intenzív munkahelyek túlsúlyát, a magyar tulajdonú és/vagy székhelyű vállalkozások értékláncbeli meghatározó, és jövedelmező pozícióját.
17. Az államközponturni fejlesztési modell sikerességét bizonyítsa az, hogy Magyarország:
- helyét a globális értékláncban az összeszerelés és az újraparosítás helyett az automatizáció és a mesterséges intelligencia elterjedtsége és alkalmazása határozza meg,
  - képes túljutni a közepes jövedelem csapdáján.
18. A sikeres felzárkózást szolgáló gazdaságfejlesztés politikai döntések természete elsősorban endogén<sup>520</sup> tényezőkre vezethető vissza, azok tartalma a hazai innovációs képesség és az intézményi környezet függvényei, ezért az új belső (európai) környezetnek megfelelően általánossá kell tenni mintaadó európai centrum-országok szakosodási sémájában a célformáló integratív magyar részvételt.
19. Az euró-övezethez való magyar csatlakozásra<sup>521</sup> abban az időszakban kerüljön sor, amikor,
- az euró-övezetben a különböző fejlettségi szinten állók számára egyaránt megfelelő reálkamatláb állapítható meg.
  - hazánk reálgazdasági fejlettsége eléri az euró-övezethez tartozó tagállamok átlagát.

Az állami költségvetésben megtestesülő gazdaságpolitika kidolgozása és érvényre juttatása elsősorban kormányzati feladat. A **Közös Értékek Pártja** ennek tudatában készítette el gazdaságpolitikai programját. Javaslati számításba veszik, hogy a kapitalista gazdaság lényege a verseny eredményezhet szélsőséges hozadékkülönbséget, piactorzító monopóliumhelyzetet és az általános értelemben vett aszimmetrikus<sup>522</sup> hozzáférési lehetőséget és alulinformáltságot. A válságokozó korlátlan szabadpiac életminőség befolyásoló hatásai, a közösségeket megosztó túlzott szociális különbségek mérséklése folyamatos normatív politikai beavatkozásokat igényelnek. Ennek társadalmilag támogatott közpolitikai következménye a társadalmi tények egészét<sup>523</sup> figyelembe vevő állam értő, önmérséklő és szelektív jelenléte a gazdaságban.

A fentiek figyelembe vételével a **Közös Értékek Pártja** a gazdaságpolitika keretének tekinti a kormányzati jogpolitika stabilitását és flexibilitását, a minőségi gazdasági jogalkotást, amely:

- a) a beruházások szempontjából kiszámíthatóvá, vonzóvá és alkalmazkodó képessé<sup>524</sup> teszi a felzárkózó magyar nemzetgazdaságot,
- b) a túlbürokratizáltságot mellőzve, támogató környezetet teremt az üzleti-vállalkozói szemléletnek és gyakorlatnak,



- c) társadalom egészére kiterjedő bizalmat generálva segít meghaladni a magyar gyanakvást a vállalkozásokkal szemben,
- d) erősíti az üzleti felelősségvállalási hajlandóságot és etikát,
- e) segíti, hogy nemzetközi összehasonlításban Magyarország a világ versenyképességi rangsorában az első huszonöt ország közé kerüljön.

## VII. Kulturális politika

A Közös Értékek Pártja általános értelemben kultúrának tartja mindazt, amit az emberek társadalmi lényként:

- a) gondolnak (emlékeznek),<sup>525</sup> cselekszenek,<sup>526</sup>
- b) módszerként használnak,
- c) emlékeznek, terveznek, kulturtermékként előállítanak, önmaguk használnak, másoknak elsajátításra, használatra kínálnak, terjesztenek,
- d) kulturális javakként alkotóan befogadnak,
- e) az önazonosság kollektív elképzelésének eszközeként elfogadnak,<sup>527</sup>
- f) a mindennapi életet átható, tanulatlanságában is kiművelt<sup>528</sup> igazság- és szépérzékű szokásrendszernek tekintenek,
- g) a hagyományaiban élő kultúrára épített közpolitikai pártprogramok megvalósításakor magatartás és életmód alakítóként elfogadnak.

A kultúra által értelmezett, folyamatosan újrakonstruált környezet esztétikailag racionálisan ironikus, érvényesül benne a versengő akaratnyilvánítás és alkotási szabadság. A modernitásban<sup>529</sup> létre hívja a nyilvánosság intézményét és politikai értéként az individualitásra<sup>530</sup> épülő tudatos közösségépítést. Törekvése a világ átalakító célszerűség, az értelmes egyetemes törvény, rend és struktúraalkotás. Az élet minden jelensége, ezen belül egy közösségek, a nemzetek, a szövetségi rendszerek politika felfogása, a gazdasághoz való viszonya kultúrafüggő és kultúra meghatározó, hagyománykövető és alakító, ezért a kultúra:

- a) terepe és eszköze azoknak a kulturális küzdelmeknek, amelyek visszahatnak a politikai struktúrára is,
- b) szabadsága kollektív szabadság, a szabadságnak, mint egésznek a garanciája is,
- c) értékmintázatokból és az ember fizikai környezetéből álló, állandóan változó, gondolkodás- és viselkedéshalmaz, életmód,
- d) értékháttérrel bíró jelentésekkel teli szerkezet,
- e) a társadalmi tudás és cselekvés összekapcsolója,
- f) az egyéni és a közösségi identitás<sup>531</sup> kerete,
- g) a társas megismeréshez, az egyének kommunikációjához elengedhetetlenül szükséges valamennyi érték, norma, attitűd,<sup>532</sup> vélemény és az ezekhez kapcsolódó viselkedési mintázatok együttese,
- h) legfelsőbb meghatározói az értékek, hitek, feltételezések, gondolkozási minták megjelenési formái a rítusok, a személyi és eszmei példaképek, a viselkedési minták és a nyelvek,



- i) rendszerszemléleti megközelítésben társadalmi alrendszer, az ember, és adott közösségnek társadalmi oldala és életmódbeli kifejeződése, tágabb értelemben pedig az a keret, amelyben az adott közösség éli életét, folytatja politikai és gazdasági tevékenységét,
- j) közös érték és érdekkifejeződés és hordozó, intellektuális versenyképesség meghatározó.

A jelenlegi, a politikai egységesülés kezdeti, ellentmondásos folyamatában az Európai Unió tagállamai közötti kapcsolat hangsúlyosan gazdasági és külpolitikai, ezért:

- a) az ütköző kulturális szemlélet ellenére hazánk jóléti felzárkózását elsődlegesen a jóléti irányultságú európai és hazai kulturális szemlélet támogathatja,
- b) a magyar kultúra értékeivel, befogadó- és közvetítőképességével szolgálhatja az európai egységesülés ügyét.
- c) a párt kultúrpolitikája mentes a kulturális felsőbbség- vagy kisebbségérvéstől.

A kultúra jelentőségét elismerve a **Közös Értékek Pártjának** társadalmi terveiben, politikai döntéseiben kerüli a kulturális túldetermináltságot<sup>533</sup> és a kultúra kizárólagosan eszközjellegű megközelítését. Kulturális politikája támogatja a nemzeti kultúra védelmét és innovációs képességének erősítését, az idegen kulturális hatások természetének megismerését, önvédelmi indíttatású befogadását.

A párt az azonos kultúrkörhöz tartozás feltételének az azonos probléma megoldási készség és képesség meglétét tartja.

Politikai szempontból a kultúra meghatározó részei:

- a) a politikai kultúra, a politikához való személyes viszony, a politika szubjektív oldala, amely meghatározza a közös ügyekben érvényesülő aktív állampolgári részvétel formáit, intenzitását, irányultságát jelző viselkedés meghatározó,
- b) a munkakultúra, munkáról alkotott társadalmi fogalomkészlet, a foglalkoztatottak és foglalkoztatók egymáshoz való viszonya,
- c) a tőkekultúra, beruházói és tőketulajdonosi kultúra, a józan önmérséklés, a munka és a tőke közötti egyenrangúságának elismerése,
- d) a hazafiasság kultúrája, mint a pozitív nemzettudat megfogalmazója,
- e) a hit és a meggyőződés kulturális megnyilvánulásai,
- f) az általános kifejezés és viselkedéskultúra, politikai beszéd-, kapcsolat- és az együttéléshez elengedhetetlen békekultúra,
- g) a nemzedékek közötti méltányosság-kultúra,
- h) a fogyasztói kultúra igényessége, mennyiségi szemlélete és pazarló jellege,
- i) a konfliktusmegoldásokat jellemző indulati kultúra,
- j) azok a politikát helyettesítő kulturális gesztusok, amelyek jelzik a politika szándékait.

A **Közös Értékek Pártjának** kulturális politikai:





- a) célja: az európai kultúra szerves részekét a hazai kulturális szegényedés feltartóztatása, a kulturális részvétel és jólét általánossá tétele és a túlélési kultúra<sup>534</sup> meghaladása,
- b) alapelve: az alkotószabadság tiszteletben tartása, az alkotóbefogadás, a kulturális modellek közötti egymást kirekesztő összeütközésnek megakadályozása, a közkultúra életminőség befolyásoló erejének fel- és elismertetése,
- c) irányelve: a reális érték- és érdekvédő kapcsolatteremtés, amely kulturális szükségállapot megelőzésének érdekében támogató, de nem beavatkozó. Egyaránt figyelembe veszi az eltérő kultúrák egymáshoz illeszthető kulturális mintázatait és kibékíthetetlen kultúraelemeit,
- d) kulcsfogalmi: a részvétel, a kultúra teremtette politikai idő,<sup>535</sup> a kultúra kultúrája, a nyelv,<sup>536</sup> a szimbólum<sup>537</sup> és a metafora.<sup>538</sup>

A párt a kulturális tényezőket elsődleges politikaformáló erőknek tartja. Véleménye szerint - társadalmi berendezkedéstől függetlenül - a magyar politikai közösség egészét hagyományosan érinti a kulturálisan megalapozott tehetlenségi érzés,<sup>539</sup> vezetőit pedig a hamis realitásérzés és politikai időzavar. Ezért a társadalom tagjai közül lehetőségeikhez mérten kevesen képesek demokrataként viselkedni, az ön- és közösségvédő fogalomkészlettel rendelkezve hatásos politikai szerepre vállalkozni.

Kulturális politikai programajánlásai tartalmukat tekintve:

- a) politikai erőforrásnak tekintik a magyar kultúra gazdagságát, kapcsolatteremtő képességét,
- b) előítélet mentesek, jellemzően köznapi józanságot kifejező attribúciók,<sup>540</sup> a dolgok, folyamatok, jelenségek okának megismerésére irányulók, az ismertekből az ismeretlenre következtetők,
- c) a helyzethez alkalmazkodva igénykövetők és igénykeltők,
- d) befogadók, integrálók, az egyedi problémákat és a preferált<sup>541</sup> megoldási javaslatokat egységes rendszerbe szervezők,
- e) képességépítők, erőforrás bővítők,
- f) figyelembe veszik, hogy a globalizálódó kulturális folyamatok, a populáris kultúra, a szabványosított művészetfogyasztási minták világméretű terjedése a lokális politika számára kihívást és lehetőséget jelentenek,
- g) támogatják a kulturális kisebbségek kulturális önazonosság érvényesítését.

A cselekvő politika nézőpontjából a programpontok kiterjednek:

- a) a tudományra,
- b) a művészetre,
- c) a sportra.

A tudomány,<sup>542</sup> a tudományágak<sup>543</sup> az akadémiai kapitalizmus<sup>544</sup> körülményei között piaci és/vagy piacszerű viselkedésformáival vannak jelen a társadalomban. Rendszerbe szerveződése, sajátos működési módja társadalmi presztízse,<sup>545</sup> érdekmegjelenítő- és



érvényesítő képessége a politika számára egyszerre jelent kihívást és támaszt, mivel tudása, a tudományos tudás a közfelfogás szerint helyettesítheti a politikai tudást.<sup>546</sup>Értékrendje a kritika kritikája, a fennálló kritikai meghaladásának szándéka viszont meghaladja a köznapok rutinjában élők felkészültségét, tűrőképességét. Tudástermelő rendszerként természete szerint a tudomány az adott társadalmi berendezkedéstől függetlenül autonómiára<sup>547</sup> törő, ezért a párt tudománypolitikája ésszerű<sup>548</sup> mértékben védi az önállóságát veszélyeztető piaci kényszerektől, de teljes függetlenségét a társadalmi elvárásoktól, igényektől elutasítja.

A magyar akadémiai kapitalizmus függ hazai kapitalista modell jellegétől és formájától. Helye a világ akadémiai hierarchiájában<sup>549</sup> kulturális meghatározottságú, és nemzetközileg elfogadott. Versenyképességét, bedolgozó státuszának meghaladását, rangsorbeli előrelépését meghatározó mértékben befolyásolója a nemzeti kapitalizmus tudománybarát problémamegoldó képessége, és a mértékadó akadémiai központokhoz történő új típusú szerves<sup>550</sup> kapcsolatteremtés sikeressége.

Politikai szempontú megközelítésben a tudomány közügy, és a közjó része ezért a párt tudománypolitikai elképzelései kiterjednek:

- a) a tudomány finanszírozására,<sup>551</sup> különös tekintettel az felfedező (alap) és a társadalomtudomány esetében
- b) a tudományos kutatások értő támogatására,
- c) a társadalmi szükségleteket megjelenítő politikai, gazdasági gondolkodás és az emberi lét természetéhez kötődő szabadgondolkodás szabadságának garanciáira,
- d) a tudományetika állapotára,
- e) a tudomány népszerűsítésére, hazai és nemzetközi képviselésére.

A párt elfogadja a pozitív<sup>552</sup> tudományos tudásfelfogást, de egyben támogatja a racionális tudás mellett az intuitív tudást<sup>553</sup> és a hitet magába foglaló egyetemesebb tudásszemlélet és tudáseszmény elfogatását. Tudásértelmezése felelősségérzettel és politikai elkötelezettséggel párosulva az értékekkel telített tartalmakat hordozó, tárgyilagos tudományos eredményeket tekinti közös értékeknek.

Az akadémia<sup>554</sup> tevékenységében kapitalista viszonyok között természetes módon<sup>555</sup> erősödik:

- a) a döntően magántulajdonban lévő versenyszektor és az akadémiai kutatás közötti aszimmetrikus<sup>556</sup> kapcsolat,
- b) az akadémia autonómiáját korlátozó nagyvállalati szervezési-vezetési formák és problémakezelési módszerek elterjedése,
- c) az oktatási piacok, különösen az alsóközéposztály hátrányos helyzetét konzerváló, az általános társadalmi mobilitást gátló szelektivitása,<sup>557</sup>
- d) a tudás konzumálása,<sup>558</sup> a tantervi és tantárgyi tervezéskor a rövidtávú szempontok érvényesítése, és az alacsony bérezésű óraadó oktatók számának növekedése,

A politika nem tudomány, a politikai célokat képviselő tudománypolitika viszont az. Feladta:



- a) a tudományos viták lehetőségének nyitva tartása,
- b) annak elismertetése, hogy.
  - tudomány kizárólag csak a tudomány szabályai alapján működhet,
  - szakpolitikai kérdések megvitatásában egyenrangú félként fogadják el a tudományosan megnyilvánulókat, de a politika nem tekintheti direkt politikainak a tudósi véleményeket,
  - a szakpolitika nem veheti át a politika, a tudós pedig a politikus szerepét.

A **Közös Értékek Pártja**, mint politikai szervezet kiemelkedő jelentőséget tulajdonít a politikai tudást vizsgáló és rendszerező politikatudománynak<sup>559</sup> és a valóságot objektív módon leíró statisztikatudománynak.<sup>560</sup> A politika meghatározó elemeit<sup>561</sup> egymáshoz rendező és értelmező politikai tudományok,<sup>562</sup> különösen a politikai filozófia, a politológia,<sup>563</sup> a politikai szociológia<sup>564</sup> és a politikai pszichológia<sup>565</sup> tudományos állapota közjellemező és a politikai élet színvonalára utal. A cselekvő politikában megjelenő tudományos eredményeik által képviselt tudás és etikafelfogás lehetővé és szükségessé teszi a politikai, különösen a politikai programok és más, társadalmi jelentőséggel bíró szövegek párt dokumentumok, tudományos megalapozottságát.

A **Közös Értékek Pártja** ezért, törekszik a politikatudomány és a szakpolitikák tudományosan elfogadott fogalmainak, kategóriáinak segítségével megfogalmazni jelentős pártpolitikai szövegeit úgy, hogy azok, mint önfeltáró szándék megnyilvánulások közérthetőek is legyenek.

A művészet az embernek és közösségeinek, a munkával azonos időben megjelenő természetes tudása, tevékenysége, örömforrása, képessége és lehetősége, belső indítással alkotott szimbólumok és diskurzusok rendszere, valóságértelmezése, létformálása, az emberek csoportjainak megegyezéssel szellemi konstrukciója. Szervesen illeszkedik más rendszerekhez, hithez, filozófiához, a tágra értelmezett termeléshez. Politikai nézőpontból az egyén és közösségei viszonyát jellemző- formáló esztétikai tapasztalat, azonosulási hajlam és különösképpen a köznapi tevékenység során létrejött művészeti alkotások intellektuális tartalma és társadalmi hatása a lényeges.

A művészet:

- a) a tapasztalás, a fantázia és az érzelem együttesével rétegzetten része a társadalmilag konstruált valóságnak. Alkotásainak értelmezési szabadsága mindenki számára adott, de, kulturálisan határolt és felkészültséghez kötött szellemi folyamat,
- b) az ember legőszintébb szellemi megnyilvánulásaként politika-kiegészítő egyetemes és nemzeti kincs.

A **Közös Értékek Pártja** osztja azon feltevést, hogy a művészet és a politika:

- a) szoros kapcsolata nem képzeletbeli, hanem igazolható politikai tény, mivel különböző szemléletmódjukban több a közös, mint az eltérő, továbbá az, hogy a művészi alkotás és a politikai véleménynyilvánítás szabadsága, valamint művészi és a politikai képzelőerő azonos jellegű társadalmi cél- és eszköztér,



- b) társadalmilag hasonló alapelvek által támogatottan az előző analitikus szemléltű ábrázolóként, az utóbbi optimista realista programmegvalósítóként preferencia megjelenítő és cselekvésre készítő,
- c) az embernek a megélhetési termelésről a többlettermelésre való áttérésekor megkezdett és befejezhetetlen különválásának a terméke. Ebben a történelmi léptékű folyamatban alakult ki a művészetben a népi és az elitista stílus, a politikában pedig a magán és a közsféra közötti megkülönböztetés,
- d) egyike sem fejlődő, hanem lényegmegőrzően átalakuló tudás és cselekvés,
- e) egymáshoz való zavartalan kapcsolódása ideális esetben a politikát morális bátorsággal, művészetet felszabadult kritikai hajlandósággal telítheti és nem utolsó sorban mindkettő élvezetessé teheti a mindennapokat.

A cselekvő politika számára a valóság megközelítésekor elkerülhetetlen kortárs művészet értelmezése, a művészet nyelvének ismerete. A műalkotásbeli egyéni és közösségi megnyilvánulás korokon átívelő politikai tényezőként:

- a) olyan politikai tényeket<sup>566</sup> tesz láthatóvá, amelyek politikai nézőpontból láthatatlanok,
- b) közízlés és politikai kultúra kifejező, formáló,
- c) átfogó ön- és társadalomismereti tudásként, a politika kritikai kontrollja,
- d) erős hatással van a társadalmi erőviszonyokra, mert szimbolikusan láttatni képes, a politikai valóságot, azt, hogy a politika *milyen céllal és eszközzel?* és *hogyan?* hozta létre az adott közösségi helyzetet.

A párt művészetpolitikai programja egyszerre támogatja az individuális és a közösségi cselekvést megjelenítő művészetet. A hagyományosan elfogadott művészeti kánonhoz konzervatívan, a közelmúltban készült alkotások megítélésekor értékorientált befogadóként, a kortárs művekhez a megértés szándékával pozitívista értéksemleges közzeledve kíséri figyelemmel a művészet politikailag releváns jelzéseit.

Tudomásul, és jelentésértelmezésekor számításba veszi, hogy:

- a) a művészet társadalmi érzékenysége és innovatív kapacitása nagyobb, mint a politikáé,
- b) a művészet politikai tudástartalma elsősorban kritikai, leleplező és a cselekvő politika támogatója,
- c) a művészeti alkotások árúvá válása korlátozza azok közösségépítő potenciáját és módosítja művek jelentéstartalmát,
- d) a pénzvezérelt művészetpiaci árra, és a szakértői véleményre redukált művészeti érték meghatározás, a tisztán üzleti alapokra helyezett, döntően jövedelemszerzésre kényszerülő hivatásos művészet politikai következménye az elitizmus, a hátrányt szenvedők lezárt és bezárt életmódjának örökletessé tétele.

A sport politikai jelentőségű kulturális termék, politikai és gazdasági tényező, az emberi cselekvés olyan speciális formája, amelyben a játék, a munka és a küzdelem a sport típusának<sup>567</sup> megfelelően folytonosan változó hangsúllyal van jelen. Magyarország Alaptörvényének XX. cikkelye deklarálja a testi és lelki egészséghez való alapjogot. Ebből



vezethető le a Sporttörvény bevezetőjében megjelenítetten a sporthoz és a sportoláshoz való jog.

**A Közös Értékek Pártja** elfogadja Európai Sport Chart<sup>568</sup> sportra és a sportolóra vonatkozó fogalom meghatározásait, miszerint „a sport minden olyan fizikai tevékenység, amelynek célja esetenként, vagy szervezett formában a fizikai és szellemi erőnlét kifejezése vagy fejlesztése különböző szintű versenyeken eredmények elérése, társadalmi kapcsolatok teremtése. A sportoló pedig az a természetes személy, aki sporttevékenységet végez, amely történhet szabadidős kötetlen, vagy szervezett formában, lehet verseny nélküli, versenyszerű, amatőr és hivatásos státuszú.”

Továbbá sportnak minősül:

- a) jogi értelemben minden szakszövetséggel rendelkező sportág,
- b) nemzetvédelmileg és társadalompolitikailag az iskolai- és ifjúsági,
- c) nemzet egészségügyi szempontjából a szabadidős egészségmegőrző, és az egészséghelyreállító mozgásos és sport-mentális tevékenység.

A sportnak, mint morális tartalmat, a sportszerűséget hordozó modern társadalmi jelenségnek lényegi tartalma a játék, az abban az öröm és a szabadság. Kapcsolata a politikával az aktuális kormányzat politikafelfogásától<sup>569</sup> és a társadalom sporthagyományaitól függ. A hatalmat gyakorlók számára közvetlen politikai haszonszerzésre, szimbolikus politizálásra<sup>570</sup> a piac koordinálta kapitalista gazdasági és demokratikus társadalmi körülmények kizárólag:

- a) a hazai rendezésű világversenyek megrendezésekor,
- b) a nemzetek közötti versenyeken elért kimagasló eredmények ünneplésekor,
- c) sportdiplomácia<sup>571</sup> sikerek elérésekor,

nyílik időleges lehetőség. Amennyiben ezeket az eseményeket kivéve a sport egésze, vagy jellegadó része önérdekből, hatalmi játszma részeként, vagy más indokkal tartósan a belpolitika vonzásába kerül, a sport hosszú távú önérdeke távolságtartást, a politikai józanság pedig hatalmi önmérsékletet követel meg.

A kultúra, a politikai kultúra és sportkultúra összefüggésrendszerének tudományos feltárására a létező, de egységbe nem foglalt nemzeti sportpolitikai-alapértékek esetlegessége miatt:

- a) nem kerülhet sor kormányzatokon átívelő nemzeti sportpolitikai irányelvek megalkotására és érvényesítésére,
- b) adott a lehetőség az aktuálpolitikai indíttatású, vagy személyes politikusi ambíciókat szolgáló sportszakmai és sportfinanszírozási beavatkozásokra,
- c) döntően csak a politikai akarat képes az egyéni, vagy a kisközösségi-csapatsikereket szimbolikus politizálással<sup>572</sup> a nemzet egészének sikerévé formálni,
- d) a fogyasztásra szánt sporttermékek<sup>573</sup> nem erősítik a szabadidős sporthoz való tömeges kötődést.



A pártok társadalmi funkcióihoz<sup>574</sup> ellentmondásmentesen kapcsolhatók a sport társadalmi funkciói,<sup>575</sup> ezért a társadalmi gyakorlatban betöltött jelentős szerepe<sup>576</sup> miatt a sport közhangulat befolyásoló és politikai szándékteleplő. Politikailag releváns<sup>577</sup> közege a közönségélmény és indulat vezérelte politikai eszközként is használható alkalmi társas kapcsolat. A benne megjelenő csoporthasonulás és elkülönülés együttes lehetősége, a versengés keltette agresszivitás és a sportesemény fogyasztási jellege a sportjelenség tartalmával szemben az esemény felszíni hangsúlyozást támogatja. A párt véleménye szerint a sportesemény egyszerre és egy időben teret ad a konstruktív<sup>578</sup> és destruktív<sup>579</sup> politikai véleménykifejeződéseknek.

**A Közös Értékek Pártja ezért elítéli:**

- a) közösségalkotás agresszív<sup>580</sup> elemeit tartalmazó sportmegnyilvánulásokat,<sup>581</sup>
- b) a sportban és sportrendezvényeken, a rendezvényeket követő félelemkeltés és kirekesztés bármilyen formáját,
- c) a doppingolást, a sportetikai vétségeket,<sup>582</sup> és a mások kárára történő mindenáron való elsőbbség-hajszolást,
- d) a versengés bárminemű manipuláltságát,<sup>583</sup> az emberfeletti teljesítményhajszát és a határtalan szenvedéstűrés dicsőítését.

Magyarországon a testi és lelki egészség intézményesített védelme Alaptörvényben rögzített, a sport igazgatása, szervezeti rendszere és a sportolók jogállása<sup>584</sup> törvényileg rendezett és alapvető változtatást nem igényel. Az állami<sup>585</sup> és a civil szerepvállalás<sup>586</sup> összhangja adott. A sporttal foglalkozó, a két klasszikus tudományterület a természet- és társadalomtudomány határterületén elhelyezkedő sportelméleti, testnevelés- és sporttudományi ismeretek oktatása és gyakorlati hasznosítása hazánkban világszínvonalú.

**A Közös Értékek Pártja elfogadja, hogy a sport;**

- a) politikai célú eszközértékként, nemzetrepresentációként történő felhasználására a sportszórakoztatásban<sup>587</sup> a klasszikus sportfelfogástól megállíthatatlanul a szórakoztató ipar irányába távolodó megasportesemények adnak alkalmat. Alkalmazkodva jelen és a belátható jövő sportvilágbeli változásaihoz a párt támogat minden olyan sportdiplomáciai kezdeményezést, amely hazánkat, és közös rendezés esetében a közép-európai régió államait a globális versenyrendezési küzdelemben esélyessé teszi,
- b) a honvédelem és a hazaszeretet között támogatandó szoros kapcsolat áll fenn,
- c) hármas tagozódású, a professzionális élsport,<sup>588</sup> a szabadidőben végezhető szabadidős sport<sup>589</sup> és a tömegsport.<sup>590</sup>

**A párt sportpolitika programjavaslatai hangsúlyosan foglalkoznak:**

- a) a sportnak, mint közösségi élménynek természetével és a nézői sportkötődés sajátosságaival,
- b) iskolai- és ifjúsági testnevelés helyzetével,
- c) a sport honvédelmi jelentőségével,



- d) a szabadidős élményt adó és egészségmegőrző megelőző-gyógyító és rehabilitációt szolgáló mozgásos tevékenységhez kapcsolódó igényekkel,
- e) a versenysport és eseményei köré szerveződő társadalmi- nézői megnyilvánulások kulturális és politikai tartalmával,
- f) a nemzetközi versenyeken elért magyar eredményességéhez kapcsolódó, a nemzeti büszkeséget, összetartozást tápláló élsport politikai szerepével és a közvéleményt befolyásoló és mintaadó teljesítmény fetisizmus<sup>591</sup> társadalmi értékeket romboló hatásaival,
- g) a sportgazdaság jellegzetességeivel.

A szokásszerű rendszeres testmozgás, az egészséges életmód iránti társadalmi igény Magyarországon kismértékű. A testkultúra<sup>592</sup> az általános nemzeti kultúra részeként, mint a sportkultúra átadás és a sportfogyasztói szokásokhoz alkalmazkodó műveltségi elem divatkövetővé<sup>593</sup> vált. Tartalma kór, színvonala társadalmi jellemző. A jelenlegi magyar műveltségismény szerves részeként még nem elfogadott a testgyakorlás, ezért a párt politikailag támogat minden olyan kezdeményezést, amely azt törekszik a nemzet kultúrafelfogásába beilleszteni.

**A Közös Értékek Pártjának kulturális politikai javaslatjai:**

- 1) Magyarországon váljon természetessé a tudomány iránti érdeklődés, a művészet megértése és a sportolás a mindennapi valóságban.
- 2) A kultúra (különösen a politikai kultúra) példaadó részeként a politikai beszéd stílusa ne legyen gyűlölködő és tartalma pedig félelemkeltő.
- 3) A magyar költségvetés helyzetétől függetlenül kapjon a kultúra - ötéves időtartamra előre - törvényben meghatározott százalékos részesedést a bruttó hazai termékből.
- 4) A kulturális életben azonos erővel legyen jelen az egyéni és a helyi igénykifejező részvétel és az állami, önkormányzati támogatottság.
- 5) Valósuljon meg a manipulációs szándéktól mentes, a lelki egészséget védő, személyre szabott tömegkultúra termelés.
- 6) Budapest legyen az európai filmturizmus egyik fővárosa. Szerveződjön a Magyar Turisztikai Ügynökség keretei között Budapest film-kulturális hagyományait bemutatni, a jelen adottságait megjeleníteni képes, az önálló filmturisztikai ágazathoz tartozó szakmai közösség.
- 7) A tudománypolitikai intézkedésekkel segíteni kell, hogy az akadémiai kapitalizmus:
  - két színtere, az oktatás és a kutatás egyenlő mértékben legyen képes a tudásprofit termelésre,
  - ne gyengítse a szenior<sup>594</sup> akadémiai munkaerő piac állami védelmét és ne kényszerítse a tudományos karrierre alkalmasakat beosztott szakértelmiségi státuszba,
  - keretei között a közkutatói és egyetemi területre tudatos felzárkóztatási szándékkal áramoltatott állami források szolgálják a magyar intellektuális infrastruktúra európai színvonalúvá válását és a magyar tudás bedolgozó-alkalmazotti státuszának megváltoztatását, egyenes ági szervesülését az európai tudásbázisba.

- 8) Az európai-atlanti tudománypolitikához alkalmazkodó, a nemzetközi akadémiai kapitalizmus körülményei között legyen a magyar tudomány:
  - a nemzeti politika, gazdaságpolitika, uniós politika, és külpolitika kiemelt támogatója,
  - társadalmi konszenzust<sup>595</sup> élvező mintaadó példa a magyar nemzet felzárkózási képességére.
- 9) Az állam alkalmazáspolitikai eszközökkel ösztönözze és nemzeti-regionális kötődésű vállalatok, kutatási- termelési bázisok megteremtésével:
  - rövid középtávon tegye lehetővé a nemzetközi tudományos munkamegosztásban elfoglalt tudományos bedolgozó státus meghaladását,
  - ösztönözze a fundamentális<sup>596</sup> tudományos kérdések feltevését és koncepcionális<sup>597</sup> eredetiség értéként kezelését, gyakorlatba ültetését.
- 10) Az állam művészeti kulturális külpolitikája támogassa a kortárs magyar művészeti alkotások nemzetközi megismertetését, értékvédő mecenatúrája<sup>598</sup> pedig mérsékelje a közízlést követő, vagy értéktorzító művészeti piactól való alkotói függést.
- 11) A felsőoktatás és az alapszakmát oktató intézmények észleljék a felnőtt hallgatók, szakképesítést szerzők sajtósági problémáit és segítő személyes mentorálással<sup>599</sup> támogassák, inspirálják<sup>600</sup> az akadémiai és szakmai értékek megismerését, interiorizációját.<sup>601</sup> kerüljön kidolgozásra sportpolitikai nemzeti minimum.
- 12) Magyarország kezdeményezzen szoros sportpolitikai, sportdiplomáciai együttműködést a közép-európai régió államaival.
- 13) A sportteljesítmények elismerésekor legyen azonos jutalmazási gyakorlat az olimpikonok és a paraolimpikonok között.
- 14) A demokratikus politika jellemzőjeként a politika ne legyen hangsúlyosan képviselve az önkormányzatiságra épülő sportegyesületek vezetésében, politika közeli személyek ne vállaljanak választott szereplőként sportvezetői megbízatást.
- 15) A magyar élsport, mint nemzeti érték legyen hangsúlyosan magánklub jellegű, és kerüljön a teljesítményét értékelő hazai és nemzetközi sportpiaci körülmények közé. Nemzeti érték- és érdekképviselő esetét kizárva a klubtulajdonosok és a sportszövetségek kizárólag kölcsön formájában juthassanak állami-önkormányzati anyagi forrásokhoz.
- 16) A testmozgás az egészséges életmód, az emberi öngondoskodás alapeleme, ezért:
  - a) legyen az iskolai, az utánpótlás, a szabadidős és a magyar sporthagyományokhoz illeszkedő tömegsport támogatása kiemelt állami, önkormányzati feladat,
  - b) az állam, az önkormányzatok és a sporttal foglalkozó civil szervezetek közösen, egymást kiegészítve keltsenek a rendszeres testmozgás iránt egyéni és társadalmi méretű igényt és teremtsenek vonzó lehetőséget az aktív sportkötődéshez,
  - c) sportnemzetünk legyen sportoló nemzet.

A párt kulturális politikai programjavaslati önálló és részben független területnek tekintik a tudományt és művészetet, közösségképző, egészségmegőrző tevékenységnek a tömegsportot, békés vetélkedésnek, a nemzeti önbecsülést növelő, érzelmi büszkeségigényt kielégítő kulturális együttlétnek és szórakoztató kulturális területnek az élsportot.



Programpontjaiba foglalt javaslatok egyszerre szolgálják a magyar kultúra értékeinek védelmét, hatásának európai egyetemesítését és adaptációs<sup>602</sup> kapacitásának bővítését. Figyelembe veszik a folyamatos politikai vita tárgyát képező igény és lehetőség közötti ellentmondást<sup>603</sup> és a kulturális szegénység<sup>604</sup> létét. Támogatják a piacositott globálkultúra körülményei között a nemzeti kultúrák sajátosságainak megőrzését, a nemzetközi kultúrák magyarországi megismertetését, és kiemelten a politika és a művészet egymásra figyelő, közjót szolgáló szövetségét.

## VII. Külpolitika, nemzetközi kapcsolatok (Folyamatban)

### Összegzés

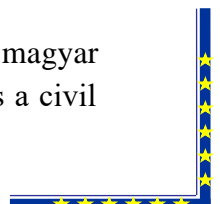
A program egyike a rivalizáló politikaértelmezési ajánlatoknak és egyben cselekvésorientáló szellemi konstrukció, a bizonytalan jövőre irányuló cselekvési terv, a célok és feladatok foglalatja.<sup>605</sup> Szervesen illeszkedik a magyar politikai hagyományokba, jellemzője a politikai megkülönböztethetőség és lehetőségteremtés, a társadalmi felelősségvállalás valamint a remény, a nem túl távoli célok elérésére irányuló várakozás.


A **Közös Értékek Pártja** politikájának és programjának középpontjába a jó életről vallott felfogását, az egyének és közösségeinek a szociális-anyagi jólétének, a személyes lelki egészségének biztonságát és a társadalmi béke megóvását helyezte. Programpontok megalkotóit, elfogadóit a jó szándék, a lelkiismeret és a tények tisztelete vezérelte. Mindannyian tudják, hogy nem az általános igazság kimondói, tévedhetnek, de szándékaik tiszták, politikai elképzeléseik a közjó, a magyar nemzet és szövetségesei iránt elkötelezettek.

A **Közös Érték Pártja** programjának társadalmi elfogadtatása és sikeressége attól függ, hogy az képes-e:

- a) a generációk közös politikai cselekvését cél és eszközértékként nemzeti alapértékként megjeleníteni,
- b) a már társadalmilag elfogadott párt és civilszervezeti programok rendszerébe megjeleníteni és azon belül pedig a versenyképesen illeszkedni,
- c) politikai, társadalompolitikai és szakpolitikai elgondolásait a választások idejében a választópolgár számára elérhető közelségbe helyezni,
- d) a más politikai erők által politikai lehetetlennek tartott javaslatait politikailag megkerülhetlenné formálni,
- e) a magyar nemzetet megnyerni a nemzetközi és a magyar közös értékeken nyugvó, dinamikus belpolitikára és a globális érdekérvényesítést szolgáló nemzeti minimum elfogadására, a nyíltan vállalt, egymást kiegészítő érték tiszteletére,
- f) társadalmi támogatást szerezni a nemzet felzárkózási potenciálját valóban megjelenítő és felszabadító bel és külpolitikájának.

A **Közös Értékek Pártja** politikai programjának optimista realizmusa hozzájárul a magyar politikai kultúra gazdagításához, a választók, a kormányzat, a pártok, a politikusok és a civil





szervezetek gondolati-cselekvési szabadságnak növeléséhez. Az ajánlott közös politikai biztonsággaranciái lehetővé teszik a politika tekintélyének, teljesítőképességnek erősödését és a politikusok mással nem helyettesíthető értékes munkájának megbecsülését.

A párt közéleti jelenléte, morális és racionális nézőpontú társadalomszervezési programjavaslatai hozzájárulnak:

- a) a középosztály-politikát folytató pártok együttműködéséhez,
- b) a társadalomstabilizáló apátia megszüntetéséhez, a közügyek iránti tevőleges érdeklődés felkeltéséhez,
- c) a mindenkori a magyar politikai valóságra hagyományosan jellemző mesterséges törésvonalak menti érték- és érdekmegosztottság valóságossá tételéhez és a közös értékeket tiszteletben tartó nyilvános értékütközésekhez.



## Végjegyzet

<sup>1</sup> A közös (akárcsak a közösségi) nem azonos az egységgel, (nem képez álegységet, konfliktusmentességet), nem alapja kirekesztésnek, jogfosztásnak. A közös értékek, mint normák (amelyek a legkülönbözőbb politikai nézeteket vallókat is együttműködésre készítenek) a politika képletében a **változó állandók**, a hagyományosan létező, magától értetődő és a megállapodásokkal elfogadott társadalmi alapértékek együttese, egyetértési pontok hálózata, platformképzők, (politikai indikátorok), amelyek nyílt képviselése nélkül a magyar politika értékenkülőnek mutatkozik és ezért érdekvédelemre képtelen. A közös értékek társadalmi ismerete és elismertsége nemzeti szinten lehetőséget teremt a nyertes-nyertes típusú politikai küzdelmek megvívására.

A párt cselekvő politikájában tartózkodik a magyar nemzet szerves fejlődésétől teljesen eltérő, politikai nézőpontból értelmezhetetlen értékorientációktól. Bővebben lásd, Választási program 1. vj.

<sup>2</sup> A **közös értékek** cselekvő politikai nézőpontból azok a pártkülönbség nélküli egyetértési pontok (politikai egységképzők, kohéziós erőforrások), amelyek a nemzet és Európa sorskérdéseit érintik. Tartalma a felvilágosodás előtt és után született időtálló, a jelenben ható (döntően szellemi, kulturális, spirituális és kevésbé az érdekhez kapcsolódó anyagi természetű) közösségjellemzők. Lényegüket tekintve az egyén és a közösség viselkedést alakító követendő és részben formálható **ideálok, hitek és tudások**, a **társadalmi problémák etikai problémává formálásakor közös nevezők**, a nemzeti és nemzetközi értékrendek szintézisei, a társadalmi és a személyes cselekvés koordinálói, integrálói. A közös értékek:

- a) többsége hagyományosan adottak. Közéjük kerülnek azok, az idő próbájának kitett, a társadalmi konfliktusok-kiegyezések folyamatában formálódott, nemzeti konszenzussal elfogadott alapértékek, amelyeket a társadalmi többség, a kisebbség és a politikailag nem megnyilvánuló is elfogadnak,
- b) nem szüntetik meg a politikaéltető társadalmi megosztottságot, szembenállást,
- c) alapján hozott konkrét pártjavaslatok, szakpolitikai irányelvek közmegegyezést élvezve nemzeti szinten tárgyalhatók, politikai megegyezéssel alakíthatók,
- d) a nemzeti (és az európai) alapérdekek hitelesítői,
- e) lehetővé teszik az egymás ellen kijátszható politikai (kulturális) erők megbékélését,
- f) a társadalmi tudásban (a személyes és a kollektív emlékezetben) kulturálisan (és annak részeként a politikai kultúrában is) hagyományozottak és szokásként a jelenben hatók. Közismeretük nélkül:
  - nincsenek érdekvédelemre (a nyers érdekvényesítést megakadályozni képes) **együttműködésre hajlandó közösségek**,
  - megválaszolatlanok az emberi közösségek számára a történelem folyamatában rendre felvetődő, koronként politikai formát öltő, ismétlődő alaproblémákat érintő kérdések, (Pl.: *Mi a jó élet?*, *Milyen a jó kormányzás?*, *Milyen a jó államforma?*, *Melyek az igazságosság kritériumai?*, stb.),
  - lefolytathatatlanok a közösség számára igazán fontos filozófiai és aktuálpolitikai viták,
  - megismerhetetlenek (a feltételezhetően morálisan megfontolt) politikai döntések meghatározó indítékai, (amelyek a közfelfogással ellentétben) döntő többségében nem esetlegesek vagy szabadon értelmezhetők),
  - stabilitásukat veszítik társadalmi békegaranciák,
  - elvész a társadalmi fogékonyság azokra a jövőt formáló gondolatokra, amelyeknek nincs közvetlenül mérhető haszna.

A konkretizált, fogalmilag tisztázott közös értékek (a politikai közösség által a mindennapokban elfogadott, orientáló cselekvési célok rendszere) politikailag nem kisajátíthatók. Nélkülük nem létezhet semmiféle egyéni, kisközösségi érték, megkülönböztető politikai felfogás, valóságos érdekelismerés és a következetes érdekkövetés. A közös értékek létét tagadó, vagy jelentőségét politikailag elhanyagolhatónak tartó, kizárólag akarattalvezérelt (voluntarista) politikaszemlélet esetén:

- minden individuális érték, vélemény és (politikai) tett viszonylagossá válik, aminek következtében a társadalom atomizálódik és ezért felismerhetetlenné válnak a tárgyilagos nemzeti és személyes önismeret alapelemei,
- megkérdőjeleződik a politikai erkölcs léte, hatástalanná gyengül a politikai közösségek erkölcsi ereje,
- kiüresedik, majd eltűnik a politika, helyette (a politika szerves részét képező, de önmagában tartalmatlan) ideológiai és/vagy nyers hatalmi harccá alakítja a cselekvő politikát és a közéletet egyaránt.

A közös értékek elfogadása nem vezet a pártok ideológiai profilvesztéséhez, ellenkezőleg, lehetőséget kínál a markáns politikai arculat megformálásához. **A párt véleménye szerint értékekről, értékrendről folytatott nyílt közbeszéd a társadalmi siker alapja, ezért a párt értékkereső, felmutató és értékelvűsítő érvényesítő.**

A normatív elveket, értékeket követő politikának, figyelembe kell vennie, hogy a választási szabadságban élő emberek többsége értéknek tekinti a kritizálható (konkrét) létező valóságot, és jobban kötődik hozzá, mint a soha nem tapasztalt, de elérhető (absztrakt) vágyotthoz.

Az érték- és a közös értékmagyarazatot részletesen lásd a párt Bemutató című dokumentumának 1. sz. mellékletében és Választási programjának 1., 14. és 48. végjegyzetében.

<sup>3</sup> A párt a közjavak védelmének és a közszolgáltatások folyamatos bővítésének a híve. A közügyekkel foglalkozó politikaszemléletben mentális fordulatot szorgalmazó, amelyben a törődés biztosítja a személyek és a közösségek méltóságát.

<sup>4</sup> A XX. század második felében a tömegdemokrácia korát követő középosztályosodás, a jóléti államok kiépülése, az ipari és a mezőgazdasági munkások számarányának csökkenése a választói preferenciák változásához vezetett. Az ideológiai és/vagy osztályalapú kötődést, a tömegpártokba tömörülést felváltotta a politikai sikert hozó néppártosodás (gyűjtőpártosodás). A különböző társadalmi rétegek megnyerése ideológiai elemek hangsúlyozása nélkül történik, döntően a politikai marketing és a tömegkommunikációs eszközök professzionális felhasználásával történik. Néppárti jellemző az ország minden társadalmi csoportjában való jelenlétet és 40-50 ezres taglétszámot jelent.

A politikátörténeti múlt nélküli **Közös Értékek Pártja** kezdeményezője a nyilvános és dokumentált pártközi párbeszédnek, amelyben nem kérdőjelezhető meg mások nemzeti elkötelezettsége.

<sup>5</sup> Az önkormányzatok, (mint választott politikai testületek) és az önkormányzatiság (mint elsősorban elv) kulcsszerepet játszanak a demokratikus politikai rendszerekben, meghatározó részei (a területi hatáskörű közgyűlések és apparátusai révén) az államszervezetnek, és (helyi közösségek szervezése által) a civil társadalomnak is. Létrehozzák és éltetik a polgári öntudatot és az **ügyek mentí** (de nem politikamentes) **politizálás kultúráját**. A közjogi önkormányzatok: a köztisztviselők, a szövetkezetek, az egyesületek, felsőoktatás, társadalmi szervezetek, egyházak, tőzsde. Ide tartoznak továbbá a területi és települési önkormányzatok is. Az utóbbiak a választópolgárokhoz legközelebbi, átlátható működésű intézmények és hatalomgyakorlási formák.

Az önkormányzatok alapvető részvevői és alakítói a demokratikus politikai rendszereknek. Autonómia lehetőségek, és az állami és helyi közösségek közötti politikai, szakpolitikai munkamegosztás szervei.

A párt önkormányzati politikája település szinten (az ügyintézés és a közpénzek kezelésének tekintetében) **átlátható**, politikai önmérsékletet tanúsító és tudomásul veszi, hogy a lokális problémák megoldásakor optimális mértékben háttérbe szorul a pártpolitika

<sup>6</sup> Felzárkózási (nem erőszakos modernizációs folyamatban elért, vagy felzárkózási illúziótól terhelt) kritérium, elsődleges megközelítésben gazdasági teljesítmény, amikor is magyar bruttó hazai termék nagysága (118000 euró/fő/év) eléri az 28 (27) az EU átlag GDP-t (19900 euró/fő/év). Az euró övezethez való csatlakozás esetén pedig öt éven belül az euró-övezeti átlagGDP-t (30000 euró/fő/év)

A felzárkózás értelmezéséhez szükséges megkülönböztetni a világ élvonalához tartozó európai demokratikus jóléti kapitalista mag-országokat, az ezeket fejlettségileg megközelítő jóléti politikaszemléletű perem-országokat, és a sorozatos felzárkózási kudarcot elszenvedő hazánkat is magába foglaló fél-perifériális országokat. Folytatást lásd a Választási programjának 15. és 157. végjegyzetében és teljes kifejtésben 1. sz. mellékletében.

<sup>7</sup> A párt, (a pártok) a modern politikai rendszerek mozgatói, alapeleme(i), szervezői. A kifejezés a latin pars (=rész) szóból származik, arra utal, hogy a szervezet által képviselt nézetek csak a társadalom egy részére jellemzőek és az általuk írt program döntően részpreferenciát jelenít meg. A pártok az emberi együttélés egységbeli tagoltságát tükrözik, körjellemező társadalmi erőként rész értékeket, érdekeket képviselnek.

<sup>8</sup> A Közös Értékek Pártjának Pártprogramja politikai célmegközelítési elméleti és cselekvési rendszerleírás, (értelmezési keret,) tartalmazza a párt célcsoportjának értékeit, érdekeit megjelenítő részcélok együttesét. Szakpolitikai részei nem szakmai, vagy szakelméleti állásfoglalások, hanem a szakmai érvek politikaszakmai megnyilvánulásai. Jellemzője, mint minden politikai (párt) megnyilvánulásnak a vitathatóság és a vélemény jelleg.

A párt politikaértelmezése szerint a **verseny-társ** pártok programjai akkor szolgálják a közjót, és annak meghatározó elemeit, a jólétet és a szociális biztonságot, (a nehezen mérhető életminőséget és gazdasági vetületének, az életszínvonalnak a javulását) életminőséget ha programok és politikai cselekvések ötvözik a versenyt és az együttműködést. Jellemzője a kooperáció (cooperation + competition) a versengő együttműködés, a társadalmilag pozitív végösszegű kimenetelt valószínűsítő önálló pártpolitikai stratégiák megléte.

<sup>9</sup> A párt programja (elvi-elméleti hangsúlyú, de nem az elvont elvek alapján történő cselekvő politizálást erőltető) társadalmi vitára alkalmas politikai szöveg, iránymutató politikai terv és a valóságértelmezéshez elengedhetetlen módszertani és cselekvési útmutató.

A programrendszer közérthetően bemutatja azt az adott politikai feltételrendszert, amelynek keretei között a párt:

- a) politikai munkára vállalkozik,

- b) képes programversenyt folytatni riválisaival,
- c) értékelhető program megnyilvánulással határozza meg helyét a pártrendszerben.

<sup>10</sup> A párt programrendszere értelmezhető politikaszakmailag, gyakorló politikusi nézőpontból és a politika iránt érdeklődő laikusok szempontjából egyaránt. **Magas színvonalú elméleti politikai munka eredményeként a programrendszer, azonos mértékben járul hozzá a párt sikereihez, mint a szervezet és az anyagi forrás.** Értő használata politikai érettségről tanuskodik.

Folyamatos karbantartói azonos karrier és anyagi megbecsülést érdemelnek a párt irányítóival, vezetőivel, szervezőivel és a párt politizálásához szükséges anyagi erőforrást biztosítókkal. A három pártpolitikai tényező között nem alakulhat ki prioritási küzdelem.

<sup>11</sup> A párt világnézetét, politikafelfogását, érdek- és értékrendi együttműködési képességét a folyamatosan karbantartott programrendszere teszi lehetővé. Szervezetépítését pedig a programfétist nélküli programkövetés jellemzi. (A pártprogramrendszer lényegi elemeinek érintetlenül hagyása mellett a helyi ismeretekkel, naprakész információval rendelkező alapszervezetek a pártfegyelem betartásával eltérhetnek a program szabta egyes elképzelésektől, de a program szellemiségétől, alapértékeitől nem.)

Ügyek (amelyek intézése nem teljesen azonosak a politikával) mentén a jóléti politikaszemlélet elhagyása nélkül a párt felkészült a különböző, szélsőségmentes (konzervatív, szocialista, liberális, nacionalista és ökologista) nézetet vallókkal a konstruktív együttműködésre. Képes figyelembe venni a szocialisták jólétvágyát, a liberálisok szabadságigényét, a konzervatívok rend párti beállítódását, a nacionalisták identitás vágyát, és az antropocentrikus nézetet meghaladó ökologizmust.

<sup>12</sup> A normatív (előíró, nem túlszabályozó) politikai gondolkodás-cselekvés jelen centrikus, de gondolkodása időben nem korlátozott, történeti szemléletű, a konkrét részek vizsgálatakor az egészet szem előtt tartó, a létező és a lehetséges harmóniáját kereső. Okában és következményében az érintettek közti diskurzusban megjelenő értékstruktúra hálózat. Normatív politikai megközelítésben a társadalmi tények érték- és érdektelítettek ezért, a *Mi a probléma?* kérdésének megválaszolásakor döntően értékmentes politikai elemzési technikákat részesít előnyben, viszont a *Mi a teendő?* kérdésének megválaszolásának esetében nem fogadható el pozitivisták politikai megközelítés. Lásd még Választási program 57. lj.

<sup>13</sup> A párt politikai cselekvését elsősorban a hatalomszerzéshez elengedhetetlen etikai (érték és erkölcs) motiváció irányítja, politikai érdekei ezért nem írhatják felül morális szempontokat. A politikai okosságot megelőzően minden politizálási szinten meghatározó számára az értékérvényesítés (lásd még a 2. lj.-ben) és az erkölcs (a társadalmi cselekvés normáit, együttélési követelményeit rögzítő interiorizált, belsővetett nézetrendszer). Tudatában van annak, hogy amennyiben a párt politikai racionalitása, haszonmaximalizálása nem párosul etikai megfontolásokkal akkor politikája értelmét veszti és kudarcra van ítélve.

A pártok szemléleti alapja megismerhető:

- a) programrendszeréből,
- b) vezetőinek, tagjainak megnyilvánulásaiból,
- c) a pártot körülvevő tanácsadók, véleményformálók tevékenységéből.

<sup>14</sup> A párt, magyar a pártrendszer részként, követőinek értékeit és érdekeit követve vesz részt a politikai küzdelemben úgy, hogy nem kérdőjelezi meg az elfogadott közös nemzeti értékeket és érdekeket.

<sup>15</sup> Optimális jelentése: a lehető legjobb.

<sup>16</sup> A politika közismerten elfogadott fogalom meghatározottságán túl, a pártprogramrendszer figyelembe veszi az abszolutista és a relativista politika megközelítés (elemzési mód) közti különbséget. Az előző a politikát a saját lényegénél fogva semmihez nem hasonlítható, nem helyettesíthető, az utóbbi a politikai létezők közötti viszonyra, az együttélés rendjének fenntartására helyezi a hangsúlyt.

<sup>17</sup> A programrendszer elemei (az Alapszabály politikai alapvetése, a Pártprogram, a Választási program, a programkivonatok és programvázlatok) tartalmilag azonosak, egymásból származtatottak, egymásra épülők. Nem tartalmaznak üres kijelentéseket, meg nem gondolt politikai célokat, túllírt vagy kifejtetlen részeket.

<sup>18</sup> A *köznapi józanság* legitim ténymegismerési perspektíva. Politikai megközelítésben a történelmi tapasztalat hétköznapivá vált bölcsessége és az aktuális helyzet hatalma által meghatározott, politikai elbizakodás és kishitűség nélküli tényértékelés, *gondolkodási mód és cselekvés*. Módszere a folyamatos számvetés a valósággal, amely semmilyen esetben sem párosulhat politikai kicsinyességgel, türelmetlenséggel.

Életszerű, emberléptékű politikafelfogásával (filozófiájával, elméleteivel és módszereivel) segíti, a **normatív közjó** és az **objektív közérdek** együttes, egymással nem szembeállított közösségintegráló lehetőségének megvalósítását.

<sup>19</sup> A párt társadalomszemlélete (ahogy a társadalmi problémákhoz közeledik) analitikus realista politika megközelítés tényelfogadó fogalomtisztázó-magyarozó. Arra keresi a választ, hogy egy adott politikai fogalom, kifejezés, mondat hordozta jelentés pontosan mit jelent. Mivel a politika elsősorban nyelvi küzdelem az analitikus nyelvi vizsgálódás erős eszköz a politikusok és a politikai közösségek kezében. tényleg A tagláló szétbontó, összefüggés kereső elméleti vizsgálódás jellemzője, hogy: 1. Magába foglalja gondolkodást a politikai

gondolkodásról. 2. Foglalkozik a politikai gondolkodás alapelemeivel, a politikai fogalmakkal, kifejezésekkel, mondatokkal és azok használati feltételeiről.

Ennek megfelelően a párt társadalomváltoztatási (szerkezetmegújítási) politikája:

- alapvetően szociálisan érzékeny mérsékelt konzervatív,
- társadalmi kohéziót és integrációt erősítő,
- figyelembe veszi a magyar társadalom aktuális állapotát, problémaforrások hazai és nemzetközi forrásait,
- hatalomtechnikailag, a jóléti demokrácia megteremtése érdekében (nem világnézeti) radikális.

Célja a helyi adottságokhoz illeszkedő és működőképes szöveg megoldások megtalálása, gyakorlatba ültetése, és a párt központi politikai téziseinek pontos nyelvi megformálása.

<sup>20</sup> Arisztotelész (Kr. e. 384-322) által megfogalmazott gyakorlati tudásjellemző.

<sup>21</sup> A párt megkülönböztetést tesz a politikai (jogi, vallási, etikai, esztétikai, filozófia) ideológia (világnézet, nézetrendszer), a politikai mentalitás (gondolkodási mód) és politikai habitus (jellemző szemléleti beállítódás, szokásos viselkedési mód) között.

<sup>22</sup> A párt azt az innovatív és adaptációs felzárkózási utat keresi, amely lehetővé teszi a nyugat-európai átlag életszínvonal és életminőség rövid középtávú elérését és nem jelent erőszakos modernizációt. Bővebben lásd 380. l.j.

<sup>23</sup> Különös tekintettel arra, hogy a magyar társadalom mennyire áll készen a kapitalista gazdaság és a polgári demokratikus politikai berendezkedés befogadására.

<sup>24</sup> A bizalom (fogalomértelmező ellentétpárja a bizalmatlanság), olyan szimmetrikus, vagy aszimmetrikus magán és közösségi szintű megnyilvánulás, emberi viszonyulás egymáshoz, amelyben legalább az egyik fél számít a másik jóindulatára (érték és érdekképviselőre). A számítás a másikkal bizalmi kapcsolatban nem valószínűségi kalkuláció, hanem tartós, megkérdőjelezhetetlen egymásraltaltságot feltételező kapcsolat. Bizalmi helyzetben a bizalom kérdésének folyamatos napirenden tartása felesleges és bizalmatlanság keltő.

Bizalom, (**az egymásban bízás szabadsága**) nélkül nincs közös érték- és érdekelismerés, közös fölérendelt célkövetés.

A politikai bizalmi viszonyok bizalmatlanság hangsúlyúak, de tudomásul kell, hogy bizalom nélkül nem létezhetnek működőképes politikai közösségek, ezért a bizalom és a bizalmatlanság közötti térben határozható meg a konszenzusok mélysége. Tudomásul kell venni a bizalmatlanság fenyegető jellege meghatározza, a politikusok egymás és választóik közötti bizalmi viszonyt is. (Ezen belül a hatalomszerzés szempontjából kiemelkedő fontosságú az azonos táborba tartozó politikusok egymás és a potenciális választóik közötti bizalmi viszony értelmezése, formálása). A politikai bizalmi válság elemzésekor elsősorban figyelemmel kell lenni a polgárok közötti, a politikusok közötti, a politikusi elit és a választók közötti bizalmi viszonyokra és arra, hogy átfogó, általános politikai bizalmi válság a legkritikább esetekben fordulhat elő.

<sup>25</sup>. A **jólét**, (a folyamatos életáldozatokat nem igénylő napi megélhetési lehetőség, és mentális lelkiismereti szabadság) a **jó élet** egyik felelősséggel járó meghatározó alapfeltétele, közege. Felismeréséhez elengedhetetlenül szükséges a jólétértetre való egyéni és közösségi fogékonyság, a valóságos elégedettség közeli élethelyzetek megtapasztalása. Tartalma a folyamatosan bővülő anyagi, szellemi gyarapodás, és érzelmi felszabadultság valamint a minimális környezetkárosítás és az időkénszner nélküli élet.

A közösségi és személyes jólétteremtés képessége, a józan keretek között tartott fogyasztás önkéntes elfogadottsága nem egyedüli, de nélkülözhetetlen része, erősítője és (mással nem helyettesíthető) fenntartója a nemzeti önbecsülésnek.

A párt jóléti politikával foglalkozó szakértői felhívják a figyelmet arra tényre, hogy a tisztas megélhetéshez szükséges anyagi javak növekedési üteme megegyezik az egy főre jutó reáljövedelem növekedési ütemével, vagyis minél magasabb az adott ország átlagjövedelme, az emberek **úgy érzik**, hogy a tisztas megélhetéshez szükséges anyagi javaknak is növekednie kell. Politikai nézőpontból ez felfogható jóléti (politikai lehetőséget generáló) csapdaként, mert a magasabb jövedelem szubjektív jólétre tett hatását kiegyenlíti a társadalmi jólét (életszínvonal) emelkedése. Ennek megfelelően fenn áll a veszély, hogy csak kevesen juthatnak pozicionális (társadalmi státusz) javakhoz, ezért folyamatosan képződik a személyes és kisközösségi elégedetlenséget reprezentáló (a tényleges helyzet az igények közötti eltérést) aspirációs rés.

A Közös Értékek Pártjának megítélése szerint az elemi erejű globalizáció körülményei között, annak lehetőségeire támaszkodva adott Magyarország számára az olyan jóléti mozgástér, amelyben a nélkülözhetetlen a létforrások kímélése adottság és kötelesség.

Lásd még 17. l.j., 24. l.j.,

<sup>26</sup> A tevékeny, tudás és munkaalapú jólét felelősségérzettel társul, alkotórészei a tudatos mérsékletesség és a mások (anyagi, kulturális és természetkörnyezeti) létszükségleteit nem veszélyeztető önként vállalt termelői, forgalmazói, fogyasztói belátás.

<sup>27</sup> A hamis kettősség, a döntés előkészítéskor alkalmazott szélsőhelyzetek elfogadása. (Pl.: azonnal-soha)

<sup>28</sup> A politikai kartekezés: politikai versenykorlátozás, titkos szóbeli és/vagy írásba foglalt megállapodással.

<sup>29</sup> A magyar társadalom nem önvédelemre képesen individualizált, hanem tekintélyevet követően atomizált.

<sup>30</sup> A tágan értelmezett (a politikacsínálást is magába foglaló) tudás és munka alapú realista jólétermetés, (amelyik a jóléhiányos mindennapok körülményei között is feltételezi, hogy a pénz vezérelte globális világrendben a jólétért folytatódó harc nem a zérőösszegű játék logikáját követi) szigorú feltételrendszerű és nem tartalmaz destruktív (romboló) és demagóg (hazug ígéretető) elemeket. Humanista, mérsékeltén egalitárius (mert az **egyéni versenyt és a kollektív szolidaritást** támogató politikát folytat), és tartózkodik a tudatos károkozástól. A jóléti sovinizmust (ellentmondást nem tűró következetességet) kerülve, az anyagi források, a társadalmi igények és szükségletek összhangját jóléti szemléletű politika eszközeivel teremti meg. Nem támogatja a felelőtlenül pazarló fogyasztást és figyelemmel van arra, hogy:

- a társadalmi igazságosság, a személyes motiváció és haszonszerzés politikastabilizáció egyensúlya kialakuljon és fennmaradjon,
- a jelenlegi nemzedékek jóléti költségei ne terheljék a következő generációkat,
- az alamizsna életmód ne váljon általánossá és a jólét adta biztonságérzet legyen fokozott teljesítménymotiváló,
- a politika képes legyen a verseny, a csoportszolidaritás és a társadalmi összeteljesítmény közötti aktuális egyensúlyteremtésre,

A jóléti (segítő, realista-optimista) társadalomszemléletet hagyományosan nélkülöző, vagy azt bármely indokkal megváltoztató európai nemzetek esetében a jólét hiánya (a stagnáló jólét, a jólét emelkedésének huzamosan elmaradása) a közelmúlt történelmi tapasztalata szerint a diktatúra mérsékelt válfajához az autoriter (szélsőséges esetben totalitárius) politikai berendezkedéshez vezet.

A jólét (és következménye a béke természetes harckészség garancia) nem vezet automatikusan konzumidiotizmushoz, a testet elpuhító, a lelket deformáló, bizalom és hit nélküli léhelyzethez. A jóléti dekadencia túlhangsúlyozása, a harc és végső soron a háború, csak a mindenkori, és vélhetően kimagasló jólétben élő, felelőtlen elenyésző kisebbség érdeke lehet.

<sup>31</sup> A biztonság (különösen a létbiztonság) nem a vágyak és igények lefokozása a minimális anyagi szükségletek szintjére és nem azonos az anyagi javak felhalmozásával sem. Meghatározó eleme a jövő tervezésének lehetősége és az objektív (tényszerűen mérhető, adatolt, tudományosan feldolgozott) és a szubjektív (biztonságérzet, az emberek saját, közvetlen közegükben érzékelnek) biztonság közötti kis távolság. (A tapasztalat azt erősíti meg, hogy nem a biztonságot befolyásoló tények iránt fogékony a közgondolkodás, hanem a ténymagyarázatokra. Ennek oka: a szabad információhoz jutás lehetősége nem párosul az információk feldolgozásához szükséges tudással.) A párt biztonságfelfogása nem tartalmazza a válság, a váratlanság és a kockázatmentes életkörülmények ígéretét, de képesnek tartja önmagát arra, hogy a politika eszköztárával (a bizonytalan életre való felkészítéssel), optimális mértékűre csökkentse a magyar nemzet bizonytalansági és félelemérzetét. Szándéka szerint az egyének és közösségeik tágan értelmezett egzisztenciális biztonságkeresése nem eredményezhet bátortalanodást és annak következtében bekövetkező totalitárius politikai berendezkedést. Választási p.39. vj.

<sup>32</sup> A rend ne (nem kirekesztő) többdimenziós fogalom és a rendezetlenséggel alkot fogalompárt. Bölcsészettudományi megközelítésben több mint a törvények betartása. A rend társadalmi viszonyrendszer, amely lehet spontán módon adott és/vagy törvényileg előírt, állami erőszakkal kikényszerített. Helyzetfüggően fenntartja a társadalmi békét, stabilitást, kiszámíthatóságot, a személyes és a közszabadságot, biztonságot, valamint a közérdek érvényesülését. A politikai rend (amelynek lényegi meghatározója a politikai rendszer, azon belül kiemelten a pártrendszer, a bejegyzett pártok, különösen a parlamenti pártok, valamint a civil szervezetek egymásközi viszonya és társadalmi beágyazottságuk mértéke) dinamikus változó tartalommal, de kizárólag jogállami keretek között értelmezhető.

<sup>33</sup> A nők parlamenti arányszáma 8-12% körüli, az országos 53%-os arányszámukhoz képest méltatlanul kevés.

<sup>34</sup> Politikai cél jelenlegi 9%-os munkavállalói érdekvédelmi szervezettség 55-60%-osra emelése.

<sup>35</sup> A politikai problémák megoldása nem történhet a politika joggal történő helyettesítésével, vagy döntően gazdasági, kulturális tényezőkre háritással.

<sup>36</sup> A depriváció: a valamitől való megfosztottság.

<sup>37</sup> Az összehasonlítás nélkül csak egymástól független vélemények vannak.

<sup>38</sup> A párt felfogásában a társadalom nem külső politikadetermináló, vagy a politikai döntéseket mechanikusan követő emberi alakulat, hanem egyszerre befolyást kifejtő és befolyásolt kölcsönösségen alapuló dinamikus emberi viszonyrendszer. Változó struktúráit akarattal bíró politikai cselekvők tudatos és/vagy ösztönös cselekvései, valamint a társadalmi kihívások együttesen alakítják. Az releváns (lényegi meghatározó) társadalmi kihívás a társadalom strukturális, mentális állapotában beálló hirtelen és radikális változáskor érzékelhető.

<sup>39</sup> A jóléti középosztály-politika, a magyarországi sajátosságokat figyelembe vevő nyugat-európai típusú demokratikus jóléti kapitalista társadalompolitika:

- a középosztály érdekét és centrumának, a polgárságnak az értékeit követi, társadalmilag dominánssá teszi. Intézkedésével garantálja, hogy ne a középosztály alsó kétharmadának és az az alatti társadalmi csoportok kárára történjék meg az állami újraelosztás,
- támogatja a társadalmi mobilitást, az egyéni, a kisközösségi, a generációk (nemzedékek) sora által érzékelhető életpálya emelkedést,
- figyelembe veszi, hogy a középosztály a radikalizálódás nélkül mozgósítható, képes hosszú távú, jövőorientált célok kitűzésére, vagyongyűjtésre, gyarapításra és érdekelt a jóléti állam stabilitásában.

Bővebben lásd a Bemutakozó című pártdokumentum 3. sz. mellékletében, kulturális megközelítést a Választási program Kulturálispolitika fejezetében és 1. sz. mellékletében, történelmi hátterét a Választási program 7. és 47. lábjegyzetében.

<sup>40</sup> A statisztikai átlag (jövedelem, vagyoni helyzet, képzettség, lakhatási feltétel, stb.) körül szóródó élethelyzetű népesség, társadalmi többség. Jellemzői, a látens csoportidentitás, (rejtett, lappangó közösségi azonosságtudat) és cselekvőképesség, a tanult politikai tehetetlenség, a jelentős kihasználatlan humán- és társadalmi tőke birtoklása, bürokratikus szemlélet, az abszolúthoz közeli relatív pénzügyi bizonytalanság, egzisztenciális határhelyzet és nem utolsósorban a szolidaritásképeség. Politikához való viszonya apolitikus, az a destruktív, romboló értelmi-érzelmi állapot amelyik, politikát magát eleve rossznak ítélik, és mégis erős vonzódást éreznek iránta. Azt valami mással, pl.: erkölccsel, szaktudással kívánják helyettesíteni.

<sup>41</sup> Az erősen tagolt polgárság, mint a középosztály jellegadó centruma és ereje Magyarországon történelmi okok miatt eltér a nyugat-európai modelltől, mivel:

- a magyar polgárság hivatali- bürokratikus szemlélete, hatalom és államfüggő. Hagyományosan más értékeket és érdekeket képviselnek ki, mint a szabadpiaci és versenykörülményeket teremtő és fenntartó nyugat-európai polgárság,
- a felsőközéposztály érdekérvényesítő erejét elsősorban saját közegével, a középosztály alsó kétharmadával szemben érvényesíti a leghatékonyabban.

Lásd még Választási program 1. sz. mellékletében.

<sup>42</sup> A párt társadalom iránti bizalma és politikai önbizalma abból a történelmi tényből táplálkozik, amely már bizonyította, a magyar nép józan, számára a társadalmi béke közös érték.

<sup>43</sup> **A nyilvánosan, pártprogramszinten nyíltan hirdetett jólétkeremtési politikai szándék** (a jóléti politikaszemlélet) **megelőzi a jóléthez elengedhetetlen anyagi feltételek meglétét.**

<sup>44</sup> A párt magára nézve a politikai cselekvés szabálynak tekinti, és kötelezőnek tartja a Deák Ferenc által javasolt „...gondos vigyázattal párosult szilárdság...”-ot.

<sup>45</sup> Az egyensúly (és a politikailag jelentős arány, arányosság) a magyar politikai szótár történelmileg terhelt fogalma, múltban a bünbakképzés egyik igazolója. A párt ennek meghaladására törekszik, mivel a társadalmi rendszereket leképező politikai rendszerek kaotikus instabilitása politikai egyensúlyt igényelnek, pl.: a szabadság és az egyenlőség között. Gyakorlati megvalósítja:

- a demokratikus politikai berendezkedésekre jellemző politikai váltógazdaság,
- a civil szervezetek hálózata.

A párt által használt társadalmi egyensúly fogalma és az egyensúlyra törekvő cselekvő politikája:

- nem tartalmaz gyűlöltkeltő, kirekesztő, bünbakkereső elemeket,
- keresi az egyensúlyt a demokrácia, a szolidaritás és a versenyképesség nyílt dominanciaküzdelmében.

Gazdaságpolitikai értelemben az egyensúly, a tervutasításos és a kontroll nélkül szabadpiac közötti szociális piacgazdaság életképes működését biztosító politikai eszközök hatékony piacbefolyásoló erejét feltételezi.

Társadalompolitikailag releváns a hit és a tudás, az elmélet és a gyakorlat, a politika- gazdaság-kultúra, a fundamentumok és esetlegességek, a munka és a tőke, a hazai tulajdon és a külföldi tulajdon közötti optimális egyensúly megtalálása. Az egyensúlykeresés nem vonatkozik a formálisa adott és a valóságosan gyakorolható jogok, lehetőségek között, az előző javára megvalósított helyzetekre.

A párt álláspontja szerint a jóléti politikaszemlélet egyensúlyteremtő. Az öngondoskodás (self care) helyes értelmezésével képes a jólét objektív-anyagi és a szubjektív érzelmi, hangulati dimenziói között egyensúlyi kapcsolatot teremteni. A jólét a jólétérzet, és annak feltétele az *egyensúlyi jólét* nélkül hiteltelen, ezért az öngondoskodás anyagi tartalmát hangsúlyozó nézettel egyenrangúnak kell tekinteni azt az öngondoskodás-felfogást, amely öngondoskodásnak tekinti, hogy emberek képesek:

- a) saját belső igényeiknek a felismerésére, önmaguk elfogadására,
- b) az önmagukkal való törődésre,
- c) testi, szellemi egészségük, spirituális erejük megőrzésére,
- d) fizikai, esztétikai környezetükkel való törődésre,
- e) kapcsolataik ápolására.

. Lásd még a Választási program 14. ljt.

<sup>46</sup> A konszenzus /egyetértés, közös álláspont/ keresés elsősorban megállapodást eredményező/ munkamódszer és tárgyalás utáni állapotjellemző. A kompromisszum pedig megállapodás nélküli alkalmazkodás a helyzethez.



A politikát éltető konfliktusok kezelési formák közül (a megoldottnak vélt problémák újjáéledését hosszú távon megakadályozni képtelen hatalmi- erőszak alapú, vagy az érintettek közötti tárgyalás eredményeként létrehozott vesztes-vesztes érzetet keltő instabil kompromisszum helyett) a párt, a társadalom döntő többsége számára elfogadhatóbb, időt, intellektuális erőt és szolidaritáselvű belátást igénylő politikai konszenzus garantálta helyzetek elérésére törekszik.

<sup>47</sup> A közjó társadalomszervező alapfogalom mindazok számára, akik létét elfogadják. Jellegét tekintve politikum (az a politikai), tartalma a társadalmi többség által elfogadott eszköz és célérték, az állampolgárok jövőt nem veszélyeztető jelenbeli életminőségének folyamatos javítása. Megteremtése, fenntartása a mindenkori hatalom morális és politikai kötelessége. A párt létezőnek tartja a (negatív hasznosságú cselekedetek által előidézett) közrosszat és a bizonytalan típusú közhasznosságot és szoros kapcsolatot feltételez a közjó és a politikai közösség által egységesen elfogadott társadalmi értékek között.

További magyarázatát lásd: I/24. (Pártprogram 12. p.).

<sup>48</sup> Különösen a vállalkozói indíttatású, és az értéklánc tervezői és értékesítési szakaszában dominálók munkavégzés.

<sup>49</sup> A konstruktív jelentése: alkotó, teremtő. **A párt felfogása szerint** (a mában még létező, az 1970-es évek közepéig Nyugat-Európában általánosan életképesnek minősített), a **közösségi és személyes jóléti elkötelezettségű konstruktív államok képesek** (voltak) a **nemzeti jóléti politikaszemléletet elfogadó és a nem jóléti tendenciájú globális gazdasági rendszerhez egyaránt szervesen illeszkedő befektetői-üzleti érdekek között optimális érdekviszonyt kialakítani.**

<sup>50</sup> Bővebben, lásd a Bemutatózó című pártdokumentum 3. sz. mellékletében.

<sup>51</sup> Magyarországon a becslések szerint 300-350ezer egyszülős család él, több mint 500ezer gyermeket nevelve. Élethelyzetük megkívánja az érdekképviselő mellett a politikai képviselőt, különös tekintettel arra, hogy ezekben a családokban 87%-ban az anya az egyetlen szülő, fennmaradó 13% pedig 40ezer, családját egyedül nevelő férfi. Az egyszülős családok aránya 1980-ban 10%, 2011-ben 19%, 2016-ban 18%. A felnövekvő generáció 1/3-a nevelkedik egyszülős családban.

<sup>52</sup> A 18-40 éves korosztály.

<sup>53</sup> Az 1-9 főt foglalkoztatottal működő vállalkozások.

<sup>54</sup> Ellentétben a drasztikus külső hatásoktól megkímélt, a példakövetés időkényszerétől mentes, saját társadalmi problémáit önállóan megoldó nyugat-európai országoktól, hazánk nem szervesen fejlődve fél-perifériára szorult. Alapvető kérdések: 1. Magyarország a nyugat-európai történelmi utat járja megkésetten, behozható hátránnyal? 2. Amennyiben Magyarország nem a nyugat-európai történelmi utat járja, és ezzel a képtelen a szerves kapcsolódásra, az egyenrangú partnerségre, akkor milyen formában és módon képes elérni az EU. átlag teljesítőképességét.

<sup>55</sup> A kommunikáció eszközeivel túl és álpolitizált magánosított közélet jelenségei politikai termékek és a lényegi, a közösségek sorsát befolyásoló problémamegoldások helyett, többségében hatalomtechnikai megfontoltságúak.

<sup>56</sup> A jó (és a belőle származtatott közjó) fogalmának meghatározásakor a programalkotók támaszkodtak Platón és Arisztotelész gondolataira. Politikailag összeegyeztethetőnek tartják a Platón tanításában szereplő egyetemes örök Jó-t és Arisztotelész boldogságkereső, erényes jellem személyes, önmagáért választott, önmagában elégséges magán Jó-ját. Klasszikus értelemben a jó az, ami önmagában (metafizikai értelemben) jó, a modernitásban pedig az a jó, ami az individuumnak jó, (a felvilágosodott önérték).

<sup>57</sup> A siker kollektív (reakció) és teljesítmény (önmagához mért) mérőszám. Az egyéni és közösségi teljesítmény véges (Gauss-görbével jellemezhető) a siker végtelen (exponenciális függvényvel írható le).

A **Közös Értékek Pártjának** sikerét:

- elsősorban magyar politikai közösség politikai reakciói támogathatják. Helyzetét meghatározza pártrendszer befogadóképessége együttműködési hajlandósága, a párt pártrendszerbeli ismertsége, elfogadottsága,
- másodsorban meghatározza a sikeres politikai erőkhöz való csatlakozási hajlandósága,
- harmadsorban a sikerorientáltság, az egészséges politikai önbizalmon alapuló politikai kapcsolatrendszere,
- negyedsorban az a szervezeti erő és anyagi erőforrás amely szolgálja a választók megnyerését, a politikai sikert meghatározó hálózati csomópontjainak elérését.

<sup>58</sup> A párt különös figyelmet fordít a történelem során egymás ellen kijátszott, egymással szembe állított, a nagyhatalmi érdekek szolgálatáért versenyztetett, közel azonos fejlettségű (különösen a V4 közé tartozó) országok szoros együttműködésére. Ezt a stabilizáló politikai-gazdasági és kulturális összefogást kívánja az érintett országok érdekén túl Európa biztonsága, nagyhatalmi státuszra emelkedése.

A magyar állampolgárok 63% Uniós tagság mellett foglal állást, bizonytalan, kilépéspárti 20%. Elsődleges alapértékként tekint a gazdasági előnyökre, a határok átjárhatóságára, a szabad mozgási lehetőségekre és az emberi jogi garanciákra. Hátrányosnak tartja a túlzott (bürokratikus) szabályozottságát és az államok önállóságának csorbulását. A magyarok értékékvárása ennek megfelelően döntően materiális: gazdasági

növekedés, szociális: életszínvonal emelkedés, jóléti tendencia, mérsékelt politikai: jogállamiság és demokráciavédelem, elvétve eszmei-elvi indíttatású: kevesekben tudatosult az EU elsődleges, alapvető (elért) célja a kontinens békéjének megőrzése.

<sup>59</sup> Elsősorban a természetes és választott európai fejlettebb szövetségeseihez.

<sup>60</sup> A történelmi megkésetttség miatt fél-perifériális helyzetű országokat közel azonosan sújtja a centrum és a fél-periféria meghatározó alapjellemezője, a felzárkózást gátló, korlátozó aszimmetrikus politikai-gazdasági és kulturális viszonyrendszer. A nemzetközi munkamegosztás keretein belül elfoglalt helyük történelmileg kialakult adottság. Szerepük a közvetítés a centrum és a periféria között, státuszuk egyszerre domináns és dominált. Felzárkózási erőfeszítéseik eredménye döntő többségében a fél-perifériális pozíció megerősítése volt. Ezért azokat a politikai erőket, amelyek a globális egyenlőtlenség körülményei között a globális mobilitást kihasználó felzárkózási politika hívei – *Giovanni Arrighi* fogalmát használva - *fejldési illúzió* (remény és ígéret) követőinek tekintik. A globális felhalmozás egyenlőtlen szerkezete és más felzárkózási rendszerkorlátok hazánkban meghaladásra váró - függő politikafejlődést eredményeztek. A **Közös Értékek Pártja** ezeket figyelembe véve is történelmi lehetőséget lát arra, hogy Magyarország az Európai Unió tagjaként olyan politikai lehetőséget képes teremteni, amelyben a külső függést felváltó belső felzárkózás az európai egységülés és globális polarizáció szerves eleme.

**A félperifériális helyzetben lévő országokban nem teljedhet ki a kapitalizmus és nem jöhet létre alulról szerveződött szabadpiac és a civil világ. Ennek következtében a tartós társadalmi instabilitás elkerülése érdekében a stabilitásban érdekelt bel- és külpolitika tényezők létrehoznak (vagy engednek megszerveződni) egy a rendszermenedzselésre képes domináns kormánypártot. (Amelynek viszont nem érdeke a stabilizáció, mivel létfeltétele a folyamatos harc és a külső ellenségkonstrukció).**

<sup>61</sup> Magyarország centrum pozícióba jutásának feltétele, hogy az abszolút, önmagához viszonyított társadalmi nyugatosodása és gazdasági növekedése egyben a XX. sz. első negyedétől növekvő relatív elmaradottság felszámolására lehetőséget adjon. kapcsolódásra, az egyenrangú partnerségre, akkor milyen formában és módon képes elérni az EU. átlag teljesítőképességét.

<sup>62</sup> A magyar társadalom politikabefolyásoló ereje és képessége messze meghaladja a választásokon kifejezett egyszeri akarat megnyilvánulását.

<sup>63</sup> Politikai stratégia nélkül a közéletben folyamatosan jelentkező sürgős felülírja a fontost.

<sup>64</sup> A párt által képviselt (a közjót szolgáló és a közbizalmat erősítő) politika tartalmát megjelenítő általános Pártprogram, a beárazható Választási program, a Programvázlat, Rövidített programvázlat, Aktuálpolitikai reflexiók és a helyi szervezetek cselekvési programjai.

<sup>65</sup> Az Európai Bizottságnak a statisztikai információkért felelős főigazgatósága.

<sup>66</sup> A párt igényli és támaszkodik a (KSH és az Eurostat által közreadott) hivatalos statisztikai eredményekre. Ismerve a tömegesen előforduló társadalmi jelenségek tömör számszerű jellemzésének politikai jelentőségét. Politikai elemzése során figyelembe veszi, hogy:

- a statisztika megbízhatóan bizonytalan eredményeket közöl, ( ismeri a megbízhatósági együttható jelentőségét, használatát)
- a társadalmi jelenségeket mélyen átszövi a valószínűség, ezért a valószínűségi statisztika különösen hasznos a politikai döntés előkészítéskor.

<sup>67</sup> A párt politikafelfogása szerint nincs személyre szabott politika. A sikerre aspiráló politikusok, pártok, politikai víziók, döntések (a kisebb-nagyobb csoportokban képződő) módusz (statisztikai közép) közeliek és figyelemmel vannak a (belső és a külső) politikai hatékonyságérzetre, a választók által egyénileg érzékelt, szubjektíven megítélt politikai cselekvéshasznosságra (annak az érzetnek a felkeltésére, amely értelmet ad a politikaformálónak ítélt cselekvésnek). Jellemzője, hogy a politikai problémákra politikai választ ad. Tartózkodik a politikai problémák jogi és/vagy gazdasági hatáskörbe utlásától.

<sup>68</sup> A politikai fundamentalisták a politika mindenhatóságát hirdetik.

<sup>69</sup> kiemelkedő, döntően meghatározó

<sup>70</sup> Az analitikus megközelítésnél az adott politikai fogalom jelentésének pontos meghatározására, nyelvi elemzésére kerül sor.

<sup>71</sup> Lokális: helyi jellegű.

<sup>72</sup> Preferál: előnyben részesítet

<sup>73</sup> A politika legfőbb alapkérdése: a **Hogyan éljünk?**, amely szorosan összefügg a **Hogyan éljek?**kérdésével. A kérdések és a rájuk adott válaszok politikaiak, mert a rájuk adott válasz **politikum**, minden politikai tudásra igényt tartó vizsgálódás **kiinduló pontja**. A vizsgálódást meghatározza a tudós emberképe, az ember céljairól és az ok tartalmáról kialakított véleménye. A praktikus politikai tudás, a szavazatmaximalizálásra törekvő cselekvő politikusok tudása sem hagyhatja figyelmen kívül a teoretikus kérdéseket.

<sup>74</sup> Elsősorban a pártok és tanácsadókként beleértve a szakmai és a civil szervezeteke is

<sup>75</sup> A párt elismeri a nézőpontjából is pozitívnak ítélt politikai törekvéseket és rámutat a negatívakra.

<sup>76</sup> A párt véleménye szerint az állami beavatkozás nem jelenti diktatúra formáinak, az autokráciának és a totalitáriusnak szükségszerű megjelenését.

<sup>77</sup> Prioritás: elsőbbség.

<sup>78</sup> Az okozat politika súlypontja az aktívan reagáló döntéseken van, megelőzve az igénykeltő kezdeményező politizálást.

<sup>79</sup> A pártprogram négy, hierarchikusan egymásra épülő egységből áll: az Alapszabály I. fejezetében rögzített politikai alapvetésből, a párt politikai programjából, a választási programból (és ennek rövidített változataiból) és helyi alapszervezeti programból. Programegyeztetéskor a programok külön-külön és egységesen elhelyezhetők a program összehasonlító mátrixban.

<sup>80</sup> A Carl Schmitt (1888.1985) német politikai gondolkodó által megfogalmazott barát és ellenség kód a politikai megosztottság jellemzéseként demokratikus viszonyok között csak közös értékek elfogadásával értelmezhető.

<sup>81</sup> Részletesen lásd a párt Bemutató dokumentumának 1. számú mellékletében

<sup>82</sup> A válság általános értelemben az a helyzet (állapot), amelyben az ember és közössége képtelen adekvát (a lényegét pontosan tükröző, valaminek teljesen megfelelő) választ adni a kihívásra. Ennek oka az érvényes tudás és a bátor cselekvőképesség hiánya. A gazdasági válságokozó nem egyszerűen a fogyasztás és a termelés egymással szembenállása, hanem, a válságmegelőző időszak termelési-fogyasztási kultúráját radikálisan megváltoztató technikai-technológiai váltáskényszer, és az arra adott egyéni-közösségi politikai jellegű válaszok gyenge minősége.

A jelenlegi Magyarország politikai, társadalmi, gazdasági és technikai-technológiai adottságai között, a válságok bármely formája és intenzitása sem jelentheti a széles néptömegek további elszegényedését, létbizonytalanságba kerülését.

A párt által preferált jóléti politikaszemléletű válságmérséklő megoldási modell feltételezi a válság valamilyen formájának állandó társadalmi jelenlétét, és ezért:

- különlegesen érzékeny a politikai válság korai felismerésére,
- képes a válság okozta terhek egyenletes megosztására.

A modell elemzési módszere alkalmas a:

- politikai válságot minden esetben megelőző politika krízis jellegzetességeinek azonosítására,
- a társadalmi krízist okozó elégedetlenség okának, mértékének és várható következményeinek leírására,
- a válságjenségeként megjelenő szélsőséges, radikális és doktriner (a való élettől távoli) gondolatokat hordozó társadalmi szervezetek elméleti hátterének feltárására,
- a szélsőséges és leegyszerűsített politikafelfogás által érzelmi és hitbéli kérdéssé tett politikát az okos kompromisszumok és a realpolitika keretei között tartani.

<sup>83</sup> A párt elismeri a konfliktusok politikai jelentőségét, de álkonfliktusok keltésében, terjesztésében nem vesz részt. Konfliktuskezelése a játékelméletben a Tit for Tat-nak nevezett stratégiát követi, amely mindig kooperációval kezdődik, de ha másik fél válasza konfrontatív, akkor a párt áldozatszerepet nem vállal.

<sup>84</sup> A politikaerkölcs, a modernitásban a funkcionálisan differenciált erkölcsök között különös jelentőséggel bír. Max Weber (1864-1920) német közgazdász-szociológus megkülönbözteti az érzelmetikát és a felelősségetikát. Az előzőt követő, érzelmeiktől vezérelt politikai cselekvő nem hajlandó szembenézni a világ komplexitásával és irracionálisával, így kevésbé hajlandó felelősséget vállalni tetteiért. A párt politikusai a felelősségetikai hangsúlyú politizálás képviselői, akik a valósággal szembenézve számolnak döntéseik következményeivel.

A párt programjaiban rögzítette azokat az erkölcsi (és politikaerkölcsi) határokat, amelyek átlépésére politikai hasznoszerzés érdekében sem lép át.

Bővebben lásd M. Weber: *A politika mint hivatás* című munkájában.

<sup>85</sup> A tradíció (a hagyomány) hagyományosan adott, a jelenben elemi erővel ható, bővülő, nemzedékekről nemzedékre fennmaradó, szabadon megélhető szokásrendszer.

<sup>86</sup> A konvenció a társadalmilag megegyezéssel elfogadott szabályok.

<sup>87</sup> Az implicit jelentése magába foglaló, rejtett, burkolt, nem kifejtett.

<sup>88</sup> A XX. sz. elejétől a II. világháború utáni évekig az angol-szász politikafelfogás (polity) centrumában a nemzeti keretek között kialakított jogi intézményrendszer állt, majd az 1960-as évekig a politikai csoportok, választók viselkedése (politics). A hatvanas-hetvenes évektől máig a politikacsinálás, a döntéshozatali folyamaton van a hangsúly. Ez a közpolitikai (public policy) szakasz a társadalom öngazgatásának, az államigazgatásból a közigazgatásba történő átmenet korszaka. Bővebben lásd 67. ljt.

<sup>89</sup> Legitimál: igazolt, elismert

<sup>90</sup> A konszenzus: konstruált egyetértés, összhang.

<sup>91</sup> Adaptáció: módosított, a helyzethez igazított befogadás..

<sup>92</sup> A közpolitika alakításában jelentős szerepet játszó társadalmilag diszfunkcionális vélekedések (megingathatatlan vélekedésszisztemek) azok, amelyek a vitathatatlan tények ellenére is tovább érvényesnek minősítettéként károkozók.

<sup>93</sup> **A jóléti szemléletű, nagyhatalmi státuszra törő Európai Unió erős nemzetek erős, (erősödés arányosan erősödő) egyenlő esélyű versenykapcsolatát (és remélhetőleg morális, szellemi egységét) feltételezi. Minél erősebbek a tagállamok, minél előrehaladottabb az centrumhoz való felzárkózás annál nagyobb egységesülés lehetősége, kényszere.**

<sup>94</sup> Az újjáalakuló világrendben, a jólétért folytatott világméretű harcban az Európai Unió globális befolyása lényegében a globális normák létrehozására korlátozódik, és érdekérvényesítő akarata kizárólag gazdasági-kereskedelmi döntései által jelenik meg. Az 1957-ben kötött római szerződés politikai tartalma a békegarancia, lemondás az európai problémamegoldás militarista változatáról, az európai államok világhatalmi törekvéseikről. Ennek köszönhető a tartós európai béke, a közösség gazdasági sikere és a nyugat-európai jóléti politika életképessége.

A párt véleménye szerint a csak gazdasági eszközökkel folytatott globális politizálás ideje lejárt, és eljött az a korszak, amelyben a világpolitika formálói teljes értékű világhatalmi tényezők Európának nagyhatalmi státuszra kell emelkednie.

<sup>95</sup> Az integratív: egységesítő, összegző.

<sup>96</sup> Strukturált: szerkezeti felépített, belső formával bíró.

<sup>97</sup> A párt politikaelemző (nem politikai tanácsadói) munkacsoportjához tartozók döntően a diszkurzív politikatudomány és a történeti politikatudomány nézőpontjából elemzik a politika történéseit. Az előzőek a politizáló emberek (nem kizárólag politikusok) egymásközi diskurzusát (amikor az emberek kilépve a magánszférából nyilvánosan egymás számára és együtt tettek, mondtak valamit, ami csak azért létező, mert ők akkor és ott egymásra reagálnak) helyezik elméleti munkásságuk centrumába, utóbbiak történelmi keretek közé helyezi a politológiát és folyamatokra, kölcsönhatásokra helyezi a vizsgálódásuk hangsúlyát.

<sup>98</sup> Minden politikai fogalom valóság alapja a köznapi tapasztalás. Megfogalmazója, folyamatos formálója a tudomány, közéleti felhasználója a cselekvő politika. A demokratikus politika fogalma pedig feltételezi a magánvilág és a közélet szigorú megkülönböztettségét. **A fogalmak definiálása, értelmezése és politikai használata értékválasztást jelent.**

<sup>99</sup> A közpolitika:

- politika harmadik (a polity:/intézményrendszer/, a politics:/ a politika folyamata/ korszakait követő) korszaka a polisy, a public policy,
- alkalmazott társadalomirányításnak és kormányzásnak, a társadalom öngazgatásának, közügyintézésének korszaka, gyakorlata és elmélete,
- fogalma magába foglalja a politika csinálást (policy-making), a stratégiai állásfoglalásokat (policy statement) a politikai döntéshozó folyamatot és a komplex politikai cselekvés programrendszerét,
- összetevői a kormányzati programok, megvalósítási stratégiák, szakpolitikai döntések,
- szereplői: a kormányzati szervek, önkormányzatok, civil szervezetek, mozgalmak,
- modelljei: 1. A kormányzati aktivitás alapján: elosztó, újraelosztó, szabályozó, intézményalakító. 2. Tartalma alapján: szubsztantív (lényegi), procedurális (pragmatikusan előrehaladó ). 3. Eszközei alapján: materiális, szimbolikus elveket deklaráló,
- szakaszai: 1. Ügyfelmerülés. 2. Döntés (a szándékról, a módról, az alternatívákról, eszközökről). 3. Végrehajtás, ellenőrzés. 4. Visszacsatolás, értékelés.

A közpolitikai modellek mögött fel kell ismerni a közpolitikai filozófiák tankönyvi (általában keverten megjelenő, a cselekvő politikai eligazodást segítő) alapformáit (és jellemzőit). Változatai: 1. Protektorizmus (elitista, képviselői a közjó egyedül ismerőiként lépnek fel), 2. Racionalizmus (a tudományos igazságon alapuló tervezés társadalomformáló erejében bíznak a törvények hatékonyságában és ezért véleményük szerint a közjó politikai akarattal létrehozható), 3. Pragmatizmus (a sikeresen nem változtató), 4. Transzferalizmus (a társadalmi tényeket a társadalmi béke megóvásának érdekében normatív alapon kiegyensúlyozó), 5. Egoizmus (a társadalom alrendszerében betöltött döntéshozói pozíciókban lévők érdekeinek közjóként történő elismertetése), 6. Brókerizmus (az állami közvetítéssel a kiválasztott érdekkapcsolatoknak megfelelő közpolitika).

<sup>100</sup> A pragmatizmus:

- mint filozófiai irányzat az elmélet igazságtartalmát annak gyakorlati sikerében méri,
- a párt felfogásában a politikai cselekvés jogosultságát, elsősorban a jóléti politikai racionalitás (célszerűség) határozza meg. A jóléti politikaszemlélet nem politikaellenes, az általa felállított humánus szabályrendszer megakadályozza a túl racionális és túlszabályozott, demokratikus értelemben politika nélküli társadalmi rendszer kialakulását,
- a párt fogalomértelmezése szerint, a pragmatizmus nem tartalmaz politika ellenes és/vagy a politikai szecessziót támogató felfogást. (Érti, de programjában követésre nem ajánlja, a Móricz Zsigmond által megfogalmazott „hagyd a politikát! Építkezz!” gondolatiságát.)

<sup>101</sup> A kiegyenlítés (a transzfer), a társadalmi (politikai- gazdasági-kulturális) egyensúlyteremtés, a centumpolitizálás sajátja, de nem amorális, mert kiegyenlítés nem ítékezés, nem a politika lényegi elemének konfliktusnak a hatástalanítása.

<sup>102</sup> Normatív: előíró. A párt felfogásában a norma nem túlszabályozó.

<sup>103</sup> A párt politizálásakor tartózkodik értelmezési keretként elfogadni bármely kizárólagosságra törekvő ideológiát. Vallja, hogy a valóság megfigyelésén alapuló elméletekben több gyakorlati tudás halmozódik fel, mint a folyamatosan változó és esetleges, rendszerezetlen mindennapi tapasztalati látszatok, benyomások általánosításában.

Tudatában van annak, hogy minden elmélet (mivel tapasztalatokon alapul és egyikük sem terjedhet ki a politikai valóság egészére) maga nézőpontjából mutatja be a valóságot, ezért cáfolható.

<sup>104</sup> Az optimista a helyzetben rejlő lehetőség pozitív kimenetelében, emberben bízó, az ember természetét elfogadó szemlélet és magatartás.

<sup>105</sup> A politikusok válságkezelését

<sup>106</sup> Az ember racionalitásra törekvő, de alapjában véve racionalizáló, döntéseit utólag magyarázó.

<sup>107</sup> A **szavazók ésszerű tudatlansága** abból ered, hogy figyelembe veszi szavazatának, a választások végső kimenetelére gyakorolt hatását.

<sup>108</sup> A politikai kultúra társadalomirányításra vonatkozó, szélsőségre utaló fogalom párja a totalitárius és az anarchikus. A magyarok társadalompolitikai ítéleteikben 40%-ban a zárt társadalompolitika hívei. Gazdaságpolitikailag 74%-uk baloldali értékeket képvisel. (<sup>A gazdaságpolitikai baloldal</sup>hoz tartoznak azok, akik az újracsatlás hívei, jobboldali pedig az aki piacpárti.)

<sup>109</sup> A közjóhoz kizárólagosan törvényszabta mértékű adójával hozzájáruló piacelvű társadalmi szereplők (akik a társadalomra úgy tekintenek, mint versengő egyének halmazára) kevésbé veszik figyelembe, hogy a szabad egyének együttese nem alkothat szabad közösséget és az egyének szabadsága addig terjed, ameddig mások szabadságát nem sérti. A párt felfogása szerint a szabadság felelősség arányos viszony az egyén és a közösség között, az egyén felelősséggel tartozik a másik egyén és a közösség iránt, közösség pedig az egyének iránt.

<sup>110</sup> A (nehezen definiálható, értelmezési viták tárgyát képező) **középosztályhoz tartozást jobban meghatározzák törekvéseik, mint anyagi helyzetük**. Bővebben lásd A Választási program 8.lj., részletesen 1. sz. mellékletében és a Bemutató című párt dokumentum 3. sz. mellékletében,

<sup>111</sup> Magyarországon a XIX. sz. végére, a középosztály mentalitásában, kötődött a vidéki nemesi (hivatali) hagyományokhoz és a városi közigazgatásban és a műszaki- gazdasági tisztviselői gondolkodáshoz. 1883-ban a középiskola állami egységesítése új utat nyitott a középosztályosodáshoz a birtokos parasztság és kézművesek gyermekei számára. Életideáljuk a biztos megélhetés volt. Többségük a konzervatív reformok és különösen a *szakosított igazgatás, az állami adminisztráció és a törvények* által kívánták hazánk társadalmi átalakítását elérni. 1880 és 1930 között három reformgondolás született. Az első a magyar mezőgazdaság termékstruktúráját és munkaeszközét, a második az ipar állami eszközökkel történő fejlesztését, a harmadik a munkaerő tartalék képzettségi szintjének emelését tűzte ki célul. Mindegyik központi gondolata az állam centrikus, és a jólétermést a nemzeti középosztály lététől függővé tevő. Ezek a reformok, reformkísérletek nem lépték át a társadalmi, politikai reformok határát, megmaradtak a termelőkorszerűsítési problémáknak. A II. világháborút követően a rendszerváltozásig középosztály politika nem létezett, majd azt követően a neoliberalis felfogású középosztály politika érvényesült. Uralkodó nézetként elfogadott volt, hogy a jólét „lecsurog”, a felső társadalmi jóléte automatikusan jóléti stabilizációt eredményez az alattuk lévő társadalmi rétegeknél is.

A jelenlegi lokális magyar középréteg nyugat-európai összehasonlításban az európai alsó társadalmi réteg, alsó középosztálya (a magyar társadalom 29%-a) pedig az európai szegények közé tartozik. A magyar középosztály jellemzők: 56%-ának nincs meg a megélhetés, 60%-a rendelkezik gépkocsival, 40%-a születési helyén él.

<sup>112</sup> A szegénység alávetettség, ezért enyhítéséért, megszüntetéséért folytatott küzdelem nem történhet kizárólag az alávetettek politikai nézőpontjából és a jólétre jellemző fogalomhasználat nélkül. A párt különösen életeredőnek tartja a az emberöltőn (25-30 év) keresztül meghaladhatatlan, az érintettek által örökített életmintaként követett **generációs** (a közel ugyanakkor születettek sújtó) **szegénységet**. Bővebben lásd Bemutató című párt dokumentum 3. mellékletben.

<sup>113</sup> A jóléti politikaszemlélet:

- nem pártolja a piaci kínálat gerjesztette (jórészt hitelből finanszírozott) egyéni és közösségi túlfogyasztást és a politikailag normaként előírt puritanizmust. Kerüli a fölöslegest, törekszik az egyszerűsége. Az élet minden területén minőségpárti,
- feltételezi a jóléte, pontosan definiálja annak fogalmát,
- maximálisan realista, szolidáris és igazságosságra törekvő,
- az adottság keretei között a legjobbra képes,
- tartózkodik a szociális demagógiától,
- valóságosan létező versenyképes társadalomszervezési alternatíva,
- sikerességének hétköznapi tesztjei, a hivatalos összehasonlító statisztikai adatok és a jóléte hitelesítő egyéni (szubjektív gazdasági státuszérzet) valamint társadalmi jóléteérzet,
- a társadalmi igazságosságot a fölfelé nivelláló, a társadalmi mobilitást lehetővé tevő politikai gyakorlatban érvényesíti.

<sup>114</sup> Bővebben lásd Választási program 354. lábjegyzetében.

<sup>115</sup> A jólétermelésben (a jóléti innovációban) nem minden érték forrása a szűken értelmezett munka és szaktudás, meghatározó eleme az emberek közötti viszonyrendszer. A jóléért folytatott küzdelem sem feltétlenül zérőösszegű, pénz vezérelte játszma. Eredménye a jólét, egyensúlyi létállapot a szegénység és a gazdagság között. Az általa nyújtott köznapi biztonság nem okoz egzisztenciális vákuumot, a társadalom ügyei iránti közömbösséget. Bővebben lásd Választási program Bevezetőjében.

<sup>116</sup> A jóléti politikaszemlélet nem feltételekhez kötött, nem csak a jólétben megvalósítható politikai lehetőség, hanem ideológiai-világnézeti beállítódást tükröző politikai döntés következménye. Politika felfogását és az általa képviselt jóléti állameszményt a magyar politikai kultúra és cselekvő politika nem fogadta, nem fogadja be. Ennek következményeként a magyar társadalomban a jólét iránti mérsékelt igény nem erősödhetett szükségletté, és így a közvélelkedés:

- addig nem tekintheti a közeljövőben elérhetőnek a jólétet, amíg a jólét fogalmához, magához a jóléthez való viszonyát nem értelmezi újra, tartalmát nem határozza meg,
- kétellyel, előítéletesen fogad minden jóléti irányultságú politikai kezdeményezést,
- téves sorrendi kapcsolatot állított fel a jóléti politikaszemlélet, a jóléti államépítés és a jólét között,
- jóléti tapasztalat hiányában alábecsüli a társadalomban rejlő jóléti lehetőségeket, politikai illúzióknak, a világság félreértelmezésének és az ismert létezőt veszélyeztetőnek tart minden jóléti útkeresést.

A párt mindezek ismeretében programadásában szoros kapcsolatot feltételez a magyar felzárkózási képesség, hajlandóság, és a társadalmi elfogadásra váró jóléti politikaszemlélet között.

<sup>117</sup> A **felelős jólét** (mint a minden politikai-gazdasági helyzetben érvényesíthető jóléti politikaszemlélet eredménye, világos, egyértelmű és elérhető cél) nem magától értetődő, lefegyverző kényelmi állapot, hanem tudással, munkával fenntartandó és minden eszközzel védendő közös érték, politikai tényező. Tartalma humánus, (senkit sem hagy nyomorogni, a biológiai tengődés határán élni és **nem kérdőjelez meg fundamentalista polgári és/vagy kapitalista értékeket, érdekeket**) tényleges és valós kapcsolatot tart a **politikai minőséggel (a politikai erőhöz kapcsolt erkölccsel)** és ennek következtében elengedhetetlen tartozéka a jó életnek.

A felelős jólét (a felelőtlen költés helyett az investálást pártolva) nem tereli el az ember figyelmét a hitről, a meggyőződésről, a szeretetről, a tevőleges szolidaritásról és a tudásról, előfeltétele a személyes és közösségi önvédelmi képességnek, az egészséges életmódnak, a folyamatos időkényyszer nélküli örömteli életnek.

A párt felfogása szerint a jólét nem:

- feledtetni az élet tragikus dimenzióit, ezért nem felelőtlen életvezetést támogató állapot,
- tompítja a valóságérzékelést,
- a munkakényszerrel lehetővé tett fogyasztási lehetőség szabadsága,
- instabilizálja a társadalmat és a gazdaságot és nem vezet kulturális igénytelenséghez,
- válságkeltő abban az esetben, ha a foglalkoztatottak alapszükségeiket kölcsönfelvétel nélkül képesek kielégíteni és a kölcsönt nyújtó bankok társadalmi felelősséget vállalva megakadályozzák a felelőtlen kölcsönfelvételeket.

<sup>118</sup> A jólét nem öncél, és ezért nem vezet törvénytörő szellemi hanyatláshoz, erkölcsi bomláshoz. Mint egyszerre társadalmi jelenségre utaló, viszonyítást kifejező fogalom és Európa nyugati részén megvalósult politikai gyakorlat, békefenntartó eszköz- és célérték erősíti a jólétben élők erkölcsi erejét, gazdasági teljesítőképességét, természetes önvédelmi képességét.

A párt véleménye szerint, amikor a jólét önmaga ellen fordul, nem a fenntartható jóléti politikát kell a fenntartható szegénység politikájával felváltani, hanem egy új típusú (európai, regionális, nemzetállami és önkormányzati, globálisan is versenyképes) jóléti társadalom szervezési lehetőség megteremtésére kell társadalmi igényt kelteni.

<sup>119</sup> Az ország életszínvonalának nagyságát megközelítőleg jellemzi a GDP (és GNI) nagysága. A párt gazdasági munkacsoportjának véleménye szerint pontosabb mutatószám a háztartások egy főre jutó fogyasztása. A vásárlóerő paritáson (ár-értékarányon) számolva kiinduló bázisként figyelembe kell venni az EU tagállamok átlag GDP-ét és annak segítségével megalkotathó az összehasonlításra alkalmas aránymutató törtekifejezés, az egy főre jutó fogyasztás/ az egy főre jutó GDP az uniós átlaghoz képest százalékban. Az Eurostat 2018-ra vonatkozó adatai szerint hazánk az átlag tagállami GDP 70%-át éri el, míg fogyasztása az európai átlag 64%-át (64/70). Ezzel a 28 tagállam közül csak Horvátországot (63/63), Bulgáriát (56/50) előzi meg. Az erősödő gazdasági teljesítménye ellenére is szerény mértékben emelkedik az életszínvonal. Az életnivó és a gazdasági teljesítmény (a GDP arányos életszínvonal) az EU tagoknál különböző. Írország (94/187), Franciaország (107/104), a magyar életszínvonal dupláját elérő Ausztria (116/112), a példaértékű Csehország (83/90), Szlovákia (78/77), Málta (80/98), Ciprus (94/82).

<sup>120</sup> Bővebben lásd a Választási program 1. sz. mellékletében.

<sup>121</sup> A személyiség megéléséhez és a közösségi léthez elengedhetetlen diszkrecionális szabadidő a szociális jóléttel azonos jelentőségű.

<sup>122</sup> A jóléti állam nem az új-szocializmus, a történelmileg igazoltan működésképtelenné vált pártállam újraélesztése, hanem olyan intelligens, versenypárti közösségelvű létkeret, amelyben az emberek életerejét nem emésztí fel mindennapi megélhetésért, az alapszükségletek kielégítéséért folytatott küzdelem. Jellemzője, hogy a kór átlag életszínvonala átlagteljesítménnyel elérhetőek. (Konkrétan: a jóléti állam lehetővé teszi, hogy az átlagkereset átlag életszínvonalat biztosítson, két átlagkeresettel rendelkező család átlag színvonalú életet élhessen, az átlag nyugdíjból élők pedig az aktív átlagkeresőkhöz hasonló életkörülmények megteremtésére legyenek képesek.)

<sup>123</sup> A párt elismeri a konzervatív- korporativista, a státuszhoz kötött, a többség számára kielégítő szociális biztonságot nyújtó modell létjogosultságát, de tudatában van annak, hogy a modell felzárkózási hatékonysága félperiferiális országok tekintetében történetileg még nem igazolt. A piacorrigáló jóléti liberális modellt politikailag támogathatónak tartja, abban az esetben, ha annak szerves része az Alaptörvényben garantált, a szociális piacgazdaság elve és fokozatosan kialakuló gyakorlata, és társadalmi-gazdasági kerete a jóléti demokratikus kapitalizmus. (Ez utóbbi azt jelenti, hogy az állampolgárok számára garantáltak a politikai és szociális jogok a kapitalista piacgazdaságon belül).

**A (minimális apparátusi külön érdeket is érvényesítő) jóléti állam a jóléti politikai szemléletnek keretet és működési feltétele adó állam, olyan szervezet, amelyik a közjót szolgálva az állampolgárok közös érdekeit maximalizálja. Működése során piaci kudarcmérséklő, védelmezi a közszolgáltatásokat és a közjavakat.**

A párt ismeri és hatalmi pozíció elérése után figyelembe veszi Alexis de Tocqueville (1805-1859) francia politikai gondolkodó felismerését, miszerint a tömegdemokráciák:

- körülményei között élők többsége az életminőségét a folyamatosan bővülő, lényegében kielégíthetetlen mennyiségű félteni való (a forradalmak, radikális társadalmi változások által megsemmisüléssel veszélyeztetett) anyagiakban méri,
- vezetői a társadalmi béke megóvása érdekében nagy létszámú és jól szervezett (természeténél fogva szabadságkorlátozó) bürokratikus apparátusra támaszkodva gondoskodnak állampolgáraik jólétéről.

Véleménye szerint tömeges jólét és a személyes szabadság ellentmondása feloldhatatlan.

<sup>124</sup> Az jóléttéremtés egyéni-személyes, családi-kisközösségi és nemzetállami feladat és lehetőség. Bármelyik jóléttéremtő tényező hiányzik, a jóléttéremtés megvalósíthatatlan. Hazánkban hagyományosan a túlélés kultúrája erős, a jólétre törekvés bizalom és önbizalom hiánya miatt sérülékeny. A mindennapi tapasztalatok a „a valakinek a haszna, az valakinek a kára” gyarapodás felfogás az egyéni gazdagodási lehetőségeket preferálja.

<sup>125</sup> A párt vélelmezi, hogy a válságok eredete és azokból való kilábalás eszközszerének megválasztása emberkép függő.

<sup>126</sup> Első megközelítésben valóságos felzárkózás a nyugat-európai átlag GDP elérését és annak növekedését követő jövedelmi viszonyok elérését jelenti. Bővebben lásd Választási program 1. sz. melléklet.

<sup>127</sup> Hannah Arendt(1906-1975) német származású amerikai filozófus, politikai gondolkodó.

<sup>128</sup> A tekintély a politikai élet egyik képlékeny, nehezen elfogadott, de nélkülözhetetlen kulcskategóriája, amely feladatvállalás (politikusi, szülői, tanári, hivatali, stb.), arányos teljesítőképesség, felelősségvállalás és áldozatkészség nélkül csak erőszakforrás.

<sup>129</sup> A társadalmi valóság pártpolitikai befogadása nem totális, nem minden részletre kiterjedő, hanem a párt eszmerendszerét, elvrendszerét tükröző valóságértelmezés. A párt vallja, hogy **a politika:**

- a) helyhez és időhöz kötött, és a *Mi van?*, a *Mi a cél?*, *Mi a teendő?* kérdéseire adandó választ keresve dönt,
- b) **végző soron a nem magánosítható hatalomgyakorlás eszköze és eredménye, valamint annak a hétköznapi is értelmezhető társadalmi viszonyrendszernek központi meghatározója, amelyben az emberek élethelyzeteiknek és politikai tudásuknak megfelelően eligazodni képesek,**
- c) a köznapokból táplálkozik és legerősebben a mindennapokban hat, de politikával foglalkozóknak észre kell venni, hogy köznap politikaszemlélettel nem készíthető mozgósításra képes pártprogram, társadalom irányítására- vezetésére alkalmas kormányprogram.

<sup>130</sup> A párt felfogásában a közpolitika a társadalom öngazgatásának és a politikai döntések gyakorlata és elmélete.

<sup>131</sup> A politika (a politikai közösség) az aktuális lehetőségekből kiindulva távlatos célokat tűz ki, és a azok nézőpontjából fogalmazza meg a napi politikai gyakorlatot. A világos, közismert és közelfogadott célok nélkül a közösségek szétesnek, atomizálódnak és fokozatosan elhalnak. **A párt felfogásában az igazság és a politika egy lényegű.**

<sup>132</sup> A jelenség, Friedrich Hegel (1770-1831) német filozófus szerint első megközelítésben: a világ dolgainak, a maguk közvetlenségében, (véletlen, de nem esetleges) adottságként való megnyilvánulása. Véleménye szerint az ember a jelenségvilágban él és igyekszik megérteni tapasztalatainak általánosított összefüggéseit. A politika a művészethez és a törvényhez hasonlóan jelenség megnyilvánulás.

<sup>133</sup> Az átlag tartalmazza a szélsőértékeket, a módus mutatja a leggyakoribb értéket, adatot.

<sup>134</sup> A választók naiv realizmusa az a gondolkodási, világlátási sajátosság, amely szerint a választó mélyesen hisz abban, hogy objektíven látja, értékeli a körülötte lévő társadalmi jelenségeket. Véleményük szerint, akik nem értenek velük egyet, azok rosszul tájékozottak és/vagy elfogultak.

<sup>135</sup> A mozgalom (mint irracionális tömegreakció vagy/és a demokratikus politikához kapcsolódó párbeszéd és cselekvés képes akaratervényesítési szervezett) olyan társadalmi jelenség, amely közvetít a társadalom és politika között. A magyarországi mozgalomképződés, a nemzeti-társadalmi önszerveződés az 1990-es évek elején a demokratizálódás és a humanitárius aktivitás keretei között bontakozott ki. A piac erősödése, az erőltetett privatizáció, a jóléti rendszerek leépítése, az elmaradt jóléti szemléletű politika a mozgalmakat állami feladatok átvállalására (ezáltal politika közeliségre) kényszerítették. A kezdeti időszakban jellemzőjük a fél-professzionális szerveződés, a szabad piac és a szabad önszerveződés harmonikus viszonyának feltételezése. A 2008-as válság kárvallottainak számára a demokrácia kiüresedésének érzete és a társadalmi sérelmek valóságos közege posztpolitikai (a rendszerellenes - rendszerpári, elitellenes – elitpárti radikalizmus számára egyaránt szerepet kínáló) közállapotot eredményezett, megkérdőjelezte a közvetett demokrácia hatékony társadalomszervező képességét.

<sup>136</sup> A párt politikafelfogása követve a Kari Palonen (1947-) finn politológus meghatározást: a politikát viszonyfoglalomként értelmezi, mert a politika:

- társadalomalakító, szituációhoz kötött, alternatívításon alapul (ahol minden egyféleképpen történhet ott nincs politika), szükségyszerűség elvető, lehetőségkihasználó,
- nem időtlen rendalkotó (emberi konstrukció, nyitott többértelmű realitás),
- csak az érintettek részvételével hozott döntések által hitelesítheti önmagát,
- nézetek küzdelme, ezért nem létezik egyetlen nagypolitika,
- világa, a politikai valóság megváltozott, a politika értelmezésközpontúvá vált, a politikát az a politikai váltotta fel. A politika ebben a felfogásban intézményesült, az a politika pedig az, ahogy a politikai közösség tagjai értelmet adnak a közéletüknek, **a közös valóságuknak**,
- nem tudomány, nem terület, hanem cselekvés, küzdelem az idővel.

<sup>137</sup> A párt nem hoz erkölcsi megfontolás nélküli politikai döntést.

<sup>138</sup> A párt létezőnek feltételezi a politikai erkölcsöt, továbbá a tudományos, a művészeti és a politikai igazságkeresés a valóság megismerés különböző, egyenértékű lehetőségeit. Elfogadja, hogy a mérhető-megismerhető tudományos, az esztétikai hangsúlyú művészi, vagy a vallásos-meditatív igazságkereséstől eltérően a politikai-politikusi igazságkeresés a weberi felelősségetikán alapul és az abszolút erkölcs és a politikai cinizmus közötti skálán helyezhető el.

<sup>139</sup> Az általános az átlag körül szóródó, vagy/és közvélemény kutatással igazolt többség.

<sup>140</sup> A lehetőség, (a lehetséges) választáskényszer és valószínűségi problémákat hordoz.

<sup>141</sup> A politikai okosság jellemzője az képesség, amely lehetővé teszi a politikai célok és azok eléréséhez szükséges eszközök helyes megválasztását, a célkitűző programalkotást és a célra irányuló cselekvés megszervezését. A politikai okosság és az igazságosság között gyakran keletkezik feloldhatatlan ellentét, ennek következménye a politikával szemben megnyilvánuló köznapi ellenszenv.

<sup>142</sup> Konstruktív: építő, alkotó

<sup>143</sup> Az általános emberi viselkedést követve politika nem racionalitás, hanem konstruktív irracionalitás.

<sup>144</sup> A párt racionális politikai felfogása nem vezet vissza egyetlen okra, egy legfontosabbnak vélelmezett politikaformáló valóságelemre, pl. a gazdaságra, kulturális stb. tényezőkre a társadalmi problémákat.

<sup>145</sup> A **Közös Értékek Pártja** eltételezi, hogy az igazságosságnak, mint általános társadalmi követelménynek a tartalmát a közel azonos értékrendűek, (egymás számára morálisan beszámíthatók) egységesen határozzák meg. Két markánsan elhatárolható és versengő igazságossági álláspont, a felelősség elvére, vagy a tágran értelmezett méltányosság elvére alapozott megközelítés létezik.

Az alapvető társadalmi javak elosztása, a társadalmi igazságosság érvényesülése:

- az anarcho- kapitalisták számára a teljes állami beavatkozás nélküli társadalmi viszonyok között lehetséges,
- Robert Nozick amerikai filozófus (1938-2002) libertáriánus követői szerint az igazságosság megvalósulása nem igényel társadalmi méretű újraelosztást,
- John Rawls (1921-2002) amerikai filozófus nézeteit vallók szerint akkor lehetséges, ha van a méltányos újraelosztás, és azon belül a legelesettebbek támogatása az elsődleges, még abban az esetben is, ha az alsó élethelyzet az érintett hibájából következett be,
- szerencse egalitárius felfogásában esélyegyenlőséget biztosító társadalomban a személyes hibából, a legrosszabb helyzetbe lecsúszottak nem méltók a támogatásra, mivel a személyes felelősségvállalás elmulasztása a közösségi felelősségvállalást megszünteti,
- Ronald Dworkin (1931-2013) amerikai jogfilozófus és követői szerint a kapitalizmus meritokratikus jellegének erősítése érdekében elengedhetetlen az újraelosztás, a rászorultak támogatása,



- a párt által követett (a kapitalizmust igénylő) szociáldemokrata nézőpontból akkor teljesül, ha a cselekvő politika szintjén elfogadott a:
  - a) senkit nem érhet hátrány, azért amiről nem tehet, (az állítás belső ellentmondása politikafilozófiailag értelmezhető, mivel az állítás logikai végpontja a szélsőséges egalitárius felé mutatva a szabad akarat és felelősség nélküli létezéshez vezet, pedig a felelősség a politikai gyakorlatban nem választható le az igazságosságról),
  - b) hogy egy társadalom nem lehet igazságos, ha alapvető szükségletek minimumát nem biztosítja minden tagja számára.
- a marxi indíttatású, kizárólag a szükségletelvre hivatkozók számára a kapitalista viszonyok megszüntetése, a magántulajdon felszámolása nélkül igazságos társadalom elképzelhetetlen.

<sup>146</sup> A párt a tömegdemokrácia alapvonásának tartja, a rövidtávú érdekvédelem dominanciáját. A demokráciáról szóló kiegészítést lásd a Választási program 34. végjegyzetében.

<sup>147</sup> Modellválasztáskor politikai nézőpontból számításba jöhet: 1. piaci fundamentalista, 2. angolszász szabadpiaci modell.

<sup>148</sup> Az ellenzéki két típusa: 1. A politikai rendszeren belüli kormányellenzék (kapcsolódó), 2. politikai rendszert támadó rendszerellenzék (ellenálló).

<sup>149</sup> Az autonóm: önálló, önmagának törvényt szabó.

<sup>150</sup> A domináns: többségben lévő, erősebb.

<sup>151</sup> Az felzárkózással egymáshoz közeledő és egyben önmagukba is erősödő nemzetállamok önös érdeke is a tagállamok erősödésével arányos egységesülés, mivel az önmagukban erős európai államok politikai, gazdasági ellentéteiket a történelem tanúsága szerint hajlamosak háborúval megoldani.

<sup>151</sup> Bővebben lásd Választási program 1. sz. melléklet.

<sup>152</sup> Bővebben lásd Választási program 1. sz. melléklet.

<sup>153</sup> A párt családnak, (életközösségnek) tekinti a gyermeket nevelő házastársakat, csonkacsaládokat és élettársi közösségekben, vagy a tágabb nagycsaládi kötelékben élők közösségét.

<sup>154</sup> A több nemzetre kiterjedő, az adott helyzet nyújtotta előnyeit kihasználni képes, nagyobb társadalmi egységhez tartozó, de attól elkülönült, saját érdekeit érvényesíteni tudó, a helyi szükségletek kielégítésére a helyi erőforrásokra támaszkodó, azonos területi egységben lakók közössége.

<sup>155</sup> A politikai és a kulturális nemzet történetileg kialakult szuverén képződmény, emberek alkotta, közös értékeket hordozó, közös érdekeket képviselő közösség. A párt nemzetfelfogása ember centrikus és nem területi hangsúlyú. Tartalmazza a nemzeti büszkeségre és önbírálatra alkalmas eseményeket, gondolatokat, egyaránt.

A párt a nemzeti identitás részének tekinti, a magyar nemzetnek más nemzetektől való különbözőségét és a szövetségeseihez kapcsoló azonosságait, a hazafiasságot (mint a nemzethez való hűség egyik formáját) és a kiismerhető nemzetközi partnerséget.

<sup>156</sup> Az összetartozás alapfeltétele a sorsközösség.

<sup>157</sup> A párt felfogásában a politikában kötelező a köz javára tenni, ennek előfeltétele a közjavnak tartalmi ismerete, amely a közjóra irányuló tett módjával kiegészítve jeleníti meg a közjót, a mindenki javát. A politika kezdetétől a mai napig, a közjó vitatott, egyes politikai irányzatok által létezése is tagadott fogalom, változó, nehezen igazolható érték- és érdekkifejeződés. A közjó monopolizálhatatlan, meghatározása rivalizáló jellegű.

Közösségi meghatározottsága hármassá tagozódás: 1. Általános politikai viták (véleményküzdelem), 2. A jó kormányzat értelméről folyó viták. 3. A politikai értékekről viták. Bővebben lásd Pp.7. o. (k. bekezdés).

<sup>158</sup> A párt álláspontja szerint a társadalmilag elfogadott és tudatosított közös értékek nélkül nem fogalmazhatók meg hitelesen a közjó tartalma.

<sup>159</sup> Mivel az európai közjó hivatalos meghatározása még nem került kidolgozásra.

<sup>160</sup> A párt a tőkét nem tekinti viszonyinak, de a neoklasszikus közgazdaságtan általánosan elfogadott, erős, (a történelmi időt és a változatos teret figyelmen kívül hagyó) matematikai megalapozottságú gazdaságtanának tőkefelfogását politikai (politikaetikai) nézőpontból vitatja. Véleménye szerint közgazdaságtannak, mint az ember által konstruált elméleti alaptudománynak kell etikai tartalommal rendelkezni, attól függetlenül, hogy a XIX. sz. végétől az értékek kikerültek vizsgálódásából.

Ennek magyarázataként máig hatóan elfogadott, hogy a közgazdaságtan képes olyan értéksemleges gazdasági törvényszerűségeket megfogalmazni, mint a természettudományok a természetre vonatkoztatva.

Amennyiben elfogadnánk, hogy a gazdasági jelenségek lényegében az emberi akaratától független kifejeződések, és a közgazdaságtanban az erkölcsan nem játszik szerepet, akkor a párt alapvető politikai törekvése, a dologi-tárgyi jólét megvalósulása az emberi lét elsődleges jellemzőinek, a lelkiismeretnek, a szolidaritásnak és a felelősség vállalási hajlandóságnak a jelentőségét kérdőjelezné meg.

<sup>161</sup> A versenyképességi politika összetevői: vezetéstudomány, valamint a fiskális politika (béremelés), a technológia politika és a monetáris politika összhangja. A párt nem követi azokat az elméleteket, amelyek szerint a jólét, a teljesítmény arányos bér, az erős és sűrűsödő szociális háló, a szabályozott pénzügyi rendszer rontja a versenyképességet.

<sup>162</sup> A nemzeti ellenálló képesség (resilience) azt mutatja meg, hogy egy adott közösség, társadalom milyen hatékonysággal és teherelosztással képes kezelni a váratlan vészhelyzeteket és válságokat. Az ellenálló képesség stabilitását mutatja továbbá a válság utáni társadalmi konszolidáció típusa, irányultsága, üteme, politikai berendezkedése.

<sup>163</sup> A nemzeti szintű versenyképesség elemei az erkölcsiséghez közeli joguralom a belőle fakadó általános bizalom, a jobbiztonság, az agilitás, a válságállóság, a mozgékonyág, az innovativitás, a kreativitás és a tanulás, tudásfelvevő és –hasznosító képesség.

<sup>164</sup> Elsősorban a magyar eszme- és politikatörténetben, amelynek.

a) jellemzője az állandósult aszimmetrikus politikai, gazdasági és katonai helyzetekhez való ellenálló, túlélést szolgáló alkalmazkodás,

b) nem eleme a külső kényszert időben elkerülni képes politikai profizmus.

<sup>165</sup> A közjogi önkormányzatok: a köztestületek, a szövetkezetek, az egyesületek, felsőoktatás, társadalmi szervezetek, egyházak, tőzsde. Továbbá a területi és települési önkormányzatok.

Az önkormányzatok alapvető részvevői és alakítói a demokratikus politikai rendszereknek. Autonómia lehetőségek, és az állami és helyi közösségek közötti munkamegosztás szervei.

<sup>166</sup> Az egyéni (és közösségi) szabadság az ember (és közösségei) azon képessége, hogy értheti önmagát (lehet reális énképe) és annak megfelelően életvitelét a külső (döntően kulturális befolyásoló) erőket megelőzve a saját maga által szabott korlátokhoz igazíthatja.

A párt szabadságfelfogása figyelembe veszi, hogy a modernkori nemzeti létében a magyar nép nem tapasztalhatta meg a spontán társadalmi fejlődés adta szabadságélményt.

Bővebben lásd a Választási program 37. végjegyzetében.

<sup>167</sup> A közösség (communitas) az individuum alapja. Segíti az egyén korlátainak lebontását és határainak kijelölését. Az egyén attól szabad, hogy tartozik egy közösséghez, elfogadja annak normáit: az erkölcsöt és a jogot.

Az etikai értelemben a szabadság az, amikor az embert és csoportjait nem a szankciótól való félelem tántorítja el a törvények, normák megszegésétől, hanem külső kényszertől mentesen, saját belső meggyőződésüktől vezérelve törekcsenek a jóra, és követik az írott és íratlan szabályokat.

<sup>168</sup> Az erkölcs:

- kultúrafüggő, (valamilyen formában kodifikációt igénylő íratlan szabály, döntően a jog által is követett), erős tradicionális szokások által támogatott közösségi létszabályozó, társadalmi norma,
- általános értelemben személytelen kötelezettség, emberi létfeltétel,
- köznapi értelemben tett alakító, bizalmat fenntartó tudás,
- transzcendens nézőpontból természetes morális függés.

A politikai erkölcs politikai kultúrajellemző, a politikusi erkölcs pedig személyes beállítódás, megszilárdult gondolat és magatartás jellemző.

<sup>169</sup> A természetes tekintélyt választott és nem kinevezett személyek képviselik.

<sup>170</sup> Az erkölcs hatalmi tényező, a jog uralmi.(Gondoljunk az erkölcsi hatalom és joguralom fogalmi különbségére.)

<sup>171</sup> Központi eleme az emberi méltóság, az emberi személy értékének minden körülmények között elismerése.

<sup>172</sup> Konfliktus, összeütközés, nézetkülönbség nélkül nem létezhet politika.

<sup>173</sup> A párt szoros összefüggést feltételez a növekedés (amikor a profitnagyság döntően a mennyiség függvénye) és a fejlődés között. Elfogadja, hogy a felelős növekedés (amely kizárólag a valós szükségletek kielégítését szolgálja) össztársadalmi, rendszerszintű gondolkodási változást igényel. A jelenlegi gazdaságmozgató növekedési kényszer felmérhetetlen terhet ró az emberre magára (fizikai, mentális pszichés) valójára, valamint épített és természeti környezetére, ezért a szükségleteket messze meghaladó felelőtlen igénykeltés és/vagy kielégítés veszélyezteti az alapvető létfeltételeket.

<sup>174</sup> A növekedésnek és a fejlődésnek van közös része, erős kapcsolata, de közel sem egybevágóak. A növekedésnek korlátai vannak, a minőségnek etikai elemei és akadályai. A növekedés gyorsítható-lassítható, a fejlődés csak támogatható, mivel az sajátidejű érési folyamat eredménye.

<sup>175</sup> A politika azért az ellentmondások világa, mert az ember természete kettős, közösségi és racionális egyéni. Ennek következtében a politika, mint célkövető emberi tevékenység a cselekvőtől okosságot, a közösségi és a saját igényeit összeegyeztető tetteket követel meg.

<sup>176</sup> Az igazságosság döntés és tett. Első megközelítésben belátás, valamint az a tettekben megnyilvánuló önérdemérséklés, amelynek következtében a lehetőségében adott önérvényesítés helyett a döntéshozó-cselekvő a mások javát az önmagáival egyenlőnek ismeri el.

<sup>177</sup> Az emberi kapcsolatteremtés őszintesége azonos mértékben jellemzi a pártjáért felelősséget vállaló politikust, mint a preferenciális (az előnyt nyújtó sikerhez, sikereshez történő) kapcsolódás képessége.

<sup>178</sup> a politika egészét, annak részeit összefüggő, kölcsönös kapcsolati egységbe szervező

<sup>179</sup> A politika bölcsesség érvényesíti az intuíció és a logika egységét korespondencia elvét,

<sup>180</sup> A politikai okosság és az igazságosság közötti ellentmondás állíthatja, a politikai cselekvő számára a legnagyobb emberpróbálócsapdát.

<sup>181</sup> A vezetéseméleti viták elkerülése szándékával a párt az irányításban a hangsúlyt az elvek kidolgozására az emberközpontú döntésekre, a vezetésben az ügy centrikus végrehajtásra, szervezésre helyezi. Az irányítást gyakorlók döntései kötelezőek a vezetők számára.

<sup>182</sup> Az irányítás jellemzői: a konfliktuskivüliesség, a bizalom, az emberközpontúság, a harmóniára törekvés, a *mi?*-re és a döntésekre összpontosítás. Az irányító értékkel, motiváló, felhatalmazó, jövőkép alakító.

<sup>183</sup> A vezetés, (ellentétben az irányítással) fenntartással fogad minden újat, és mint a konfliktus része rendelkezik a racionális célirányos elemzőképességgel. A *hogyan?*-ra koncentrálva emberi kapcsolatait a tények és a célok alapján alakítja. Támogatja a már meglévő szervezetek működését, döntés előkészítő, ellenőrző, fegyelemtartó, rendszerező.

<sup>184</sup> A politikai tudás számol a politikai vallások és hitek politikaformáló erejével.F

<sup>185</sup> A politikaelméleti pozíciók és rövid jellemzőik: 1. A normatív politikaelméletek szerint (amikor a saját tapasztalatok általánosításával) a politikai realitás leírható és a közösen elfogadott értékrend alapján, megvalósítható a kívánatos, társadalmi politikai berendezkedés. 2. Leíró politikaelméletek nem feltételezi, hogy van olyan szilárd elmélet, amelyből kiindulva lehetséges helyes politikát folytatni. Képviselői a politikát a szervezetek és szervezési módok működésének tekintik. Pozitívista felfogásban a politikát a politika objektív világaként írják le. 3. Lokális-(köztes, részleges) tematikus elméletek a normatív és a leíró elméletek között helyezkedik el, többségében lokális jellegű, döntően az együttműködés elméletit dolgozza ki. 4. Az interpretatív-diszkurzív elméletek a politikát értelmezett realitásnak, a diszkurzusok által konstruálnak tartják. Nem kritikai, aktivista, hanem önreflexív és segítő.(Képviselői a teljesség igénye nélkül: Carl Schmitt, Hanna Arendt, Michael Oakeshott, Ernesto Laclau, Kari Palonen, Murry, Edelman, Szabó Márton, Szűcs Zoltán Gábor)

<sup>186</sup> A politikai tudás mást jelent normatív-filozófiai és pozitív-empirikus nézőpontból. Kapcsolatot a kettő között, a politikatudomány sem tud teremteni, mivel az *a van* világával és nem *a kell* kérdéseivel foglalkozik. A **Közös Értékek Pártjának** véleménye szerint az értékek és a tények között van összefüggés, politikailag értelmezhető közös rész és az értékek visszavezethetők a tényekre, a tények pedig hordoznak értékelemeket.

A politikai tudásról alkotott politikafilozófiai elképzelések támaszkodnak többek közt Platón, Tocqueville, John Stuart Mill, Max Weber, Descartes, Hobbes, Schumpeter, Popper, Leo Strauss, Polányi Mihály, Oakeshott, Hayek, Dahl.

<sup>187</sup> A párt tudatosan keresi azt a nyelvhasználati kulturális keretet, amelyben a politikai ellenfelek nyelvét nem használva sikeres (ideológiamentes, a józanész döntés látszatát keltő) valóságmagyarázat, nyelvi stratégiája építhető. A nyelv gondolat kifejező, közvetítő és ébresztő, tükrözi az emberek egymáshoz (és ezzel lényegileg a politikához) való viszonyait tükrözi, ezért a párt véleménye szerint a nyelvért való küzdelem folyamatosan a politika része.

<sup>188</sup> Az Eu félperifériális tagországainak felzárkózási lehetőségbővítése és az élenjárók nagyvonalú és önérdék felismerő támogatása nélkül az európai közösségnek folyamatosan mélyülő válságok sorozatával kell számolnia.

<sup>189</sup> Az európai társadalmakban a jólét államfüggő, az angolszász típusú államokban az individuum, az ázsiaiban pedig a család a jólét letéteményese. Az európai életforma csak abban az esetben élet- és versenyképes, ha a gyermekek számára jobb életkilátásokat teremt, mint amilyenben a szülei éltek.

<sup>190</sup> A magyar állami pártfinanszírozás rendszere nem szolgálja a politika autonómiáját. Lehetetlenné teszi a folyamatosan változó társadalmi törésvonalak mentén szerveződő pártok megalakulását, működtetését.

<sup>191</sup> A bizalom a modern kapitalista társadalom alapfogalma. A kapitalizmus kontinentális modelljében demokrácia mellett a kapitalizmus szervező ereje. A történelmi tények viszont azt mutatják, hogy a felzárkózók kapitalizmusa működik demokrácia nélkül is.

<sup>192</sup> A probléma tárgyyszerű megértése és a probléma okozó-hordozó személye iránti empatikus megértés egységesen.

<sup>193</sup> A türelem személyes tulajdonság több, mint az érdekhangsúlyos megegyezés, tolerancia

<sup>194</sup> A kormányalakzat, a kormányrendszer, kormányzati rendszer a politikai rendszer kategóriájába foglaltnak, lényegét tekintve a törvényhozó és végrehajtó hatalom közti viszonyra utal.

<sup>195</sup> Más fogalmi- tipizálási megközelítésben kormányforma, kormányzati modell, kormányserkezet, amely lehet elnöki-prezidenciaális, félelnöki, kancellári-miniszterelnöki, parlamentáris.

<sup>196</sup> A kormányzati forma a kormányzási módra-módszerekre utal. Demokráciaelméleti megközelítésből figyelembe kell venni az általános közakaratról, a vezetés (pontosabban az irányítás) és a demokrácia összeegyeztethetőségéről, a az állampolgári akaratképzés (a nép általi kormányzás) és a politikai vezetők akaratképzése (a nép érdekében történő kormányzás) hangsúlyiról vallott nézeteket.

A párt a képviselői demokrácia alapjának tekinti a pártversenyt és a pártalapú kormányzást, ezért nem támogat a kormányzó párt(ok) belső válságát jelző (elfedő) technokrata kormányt.

<sup>197</sup> A jelenlegi magyar politikai kultúra vegyes, részvételi és parokiális, az embereknek a politikával kapcsolatos beállítódása, viszonya az alacsony szubjektív politikai kompetenciaérzés, a transzformációs válság okozta

kárvallottsága, a jóléti fordulat elmaradása miatt autoriter irányultságú. Az politikai aktivitást, elkötelezettséget és racionalitást a lojalitás helyettesíti. Jellemzője és stabilizálója a társadalmi apátia.

<sup>198</sup> A demokratikus hangsúlyú többség a párt felfogásában koalíciós, koalícióra támaszkodó. Az egy pártra támaszkodó többség, különösen annak kétharmados változata politikakorlátozó.

<sup>199</sup> Partecipális: részvételi

<sup>200</sup> Deliberatív: preferenciakialakító nyilvános vita központú.

<sup>201</sup> A párt a többpártrendszer olyan formáját tekinti a hazai politikai helyzethez adekvátnak és az európai pártcsaládokhoz konstruktívan illeszkedőnek, amelyben:

- működőképes koalíciókényszer van, nincs reális esélye egyetlen pártnak sem az abszolút többség elérésére,
- nem alakulhat ki:
  - a) totális pártmodell, amelynek szervezete átfogja az egész magyar társadalmat,
  - b) a magyar politikai hagyományt követő, technikai kétharmaddal rendelkező domináns párt, amelyik önállóan képes az alkotmány megváltoztatására,
- az egyenként közepes támogatottsággal rendelkező koalícióképes pártok a társadalom valós érték és érdekmegosztottságát megjelenítő politikai törésvonalak mentén szerveződnek.

<sup>202</sup> A politikum, más szóval **az a politikai** jelzővel illetett fogalmak rendkívüli politikai helyzetre utalnak.

<sup>203</sup> A párt felzárkózáson a szövetséges euró-zónatagok átlag gazdasági teljesítményéhez, munkakultúrájához, életszínvonalához, polgári életszemléletéhez történő közeledési folyamatot érti.

<sup>204</sup> A kohézió: összetartó erőt

<sup>205</sup> Az igazság nem relativizálható és valóságosan létező.

<sup>206</sup> Az igazságosság feltétlen követésre méltó cél.

<sup>207</sup> A válság (a párt véleménye szerint elsősorban emberkép, társadalomkép és irányítói-vezetői és társadalmi önértékelési válság) az egész politikai közösséget érintő, (adott esetben teremtő), abban kibontakozó és ható (mérhető, ezért racionálisan vitatható) erős kollektív diszkomfort érzés, (rossz közhangulat, közérzet) bizalomhiányos állapot. Erős megszorításokkal a modernkori társadalmi lét konfliktusokkal telített normálállapota. Minden társadalmi méretű válságmegoldás végső soron politikai eszközöket igényel, ezért elsősorban válságjelenség politikához kötődő okait és politikai következményeit (a bizalomindex romlását, bizalomhálózatok roncsolódását) kell mérni és érzéklni. A politikailag helyesen értelmezett válságtermékek versenyelőnyt jelentenek. A politikai akarat és a társadalmi támogatottság szükséges, de nem elégséges feltételei a válságkezelésnek. Közvetlen válságbefolyásoló tényezőként figyelembe kell venni a média és a politikai közbeszéd válság- és biztonságfelfogását és félelemkeltési potenciáját.

A gazdasági válság értelmezésekor az osztrák iskola (Hayek) feltételez egy a gazdaságon belüli természetes kamatrátát, neoklasszikus közgazdasági iskola szerint nem magából a gazdaságból ered a válság, hanem külső (exogén) okokra vezethető vissza. A pénzügyi instabilitási iskola véleménye szerint a magánadósságok nagy mérete, a Keynes-i nézőpontból az alul kereslet, marxista megközelítésben pedig a folyamatosan csökkenő profitráta a válságokozó.

A rivalizáló válságelméletek közül a marxi indíttatású kritikai társadalom-elmélet korszerű formája a világrendszer-elemzés válságmagyarázata a kapitalista világrendszer történetében a globális hegemonia ciklusok hanyatlásához rendeli a válságot.

<sup>208</sup> A társadalmpolitika beavatkozás a társadalom életébe. Tartalmazza a társadalom egészére kiterjedő víziókat, intézkedéseket és azok végrehajtásának, ellenőrzését.

<sup>209</sup> Az egyre rövidebb távon tervezhető jövőre utaló fogalom.

<sup>210</sup> Különösen a megszólíthatatlan alsó-középréteg helyzetének rosszabbodása.

<sup>211</sup> Az európai történelmi fejlődés időbeli és/vagy módbeli, esetleg mindkettő egyszerre eredményeként kialakult és Európa nemzetközi munkamegosztásában rögzült, földrajzilag, társadalomszerkezeti, termelékenységi és más társadalmi. mutatókkal igazolhatóan létezik a felett, mintaadó centrum és a mintakövető periféria és fél-periféria. Bővebben lásd Választási program 1. sz. melléklet.

<sup>212</sup> Nem azonos a fogyasztói jóléttel, jellemzője az ésszerűség a mértékletesség és a kockázatvállaló befektetési hajlandóság.

<sup>213</sup> Magyarország jelenlegi gazdasági, kulturális fejlettségi szintjén már adottak a tömeges emelkedő életpálya esélyek.

<sup>214</sup> Azok a meghatározó politikai szereplők, akik alakítják politikát, beleértve a választók heterogén közösségét is

<sup>215</sup> A magyar politikai kultúrából hiányzik a politikai elődök tisztelete, teljesítményük elismerése, ezért nem kizárólag a jelentős történelmi kényszerek hatására, hanem kormányváltáskor is radiális irányváltásokra kerül sor hazánkban.

<sup>216</sup> A kreativitás személyiségtulajdonság, az a alkotóképesség, amely a már létező tudást alkalmas formában és módon képes az ismeretlenre alkalmazni. Politikai értelemben köznapi formája elsősorban a helyzetnek megfelelő mozgósító és cselekvő képesség, kiemelkedő megjelenési formája a karizmatikusvezető.

- 217 Elsősorban a minden körülménye között érvényesíthető jóléti politikaszemlélet érvényesítése.
- 218 Olyan magabiztos önérvényesítő képesség, amelyben az agresszivitás ereje a kooperatív (együttműködő) kapcsolatkezdő lépésre adott válasz függvénye. Optimális esetben az asszertív magatartás elkerüli a passzív és az agresszív politikai viselkedést, a politikai ellenfelek alá, vagy túlértékelését.
- 219 Utilitarista: haszonelvű.
- 220 A társadalmi tények akkor válnak politikai tényekké, amikor mozgósító erőként jelennek meg.
- 221 Polarizáció: részekre tagozódás, tagoltság, megosztottsága
- 222 Jelen esetben kizárólagos, elzárkózó, másokat valamilyen ok miatt kizáró értelemben használt fogalom.
- 223 Inkluzív: befogadó
- 224 Személyekre, eljárásokra, gondolatokra egyaránt vonatkozó politikai innovációval megvalósított politikusi és szervezeti gondolkodási- és magatartásforma.
- 225 Látens: rejtett
- 226 A társadalmi változás humánvagyon függő. Irányát és tartalmát a tőkefelhalmozást, a technológiai változást megelőzően legértékesebb erőforrás az emberi tudás szabja meg.
- 227 Releváns: jelentékeny, döntő
- 228 Adaptáció: hozzá illeszthető, igazítható, alkalmassá tehető
- 229 Kompetens: illetékesen alkalmas (elismert tudással, képességgel, hitelességgel és illetékességgel egyszerre rendelkező).
- 230 Nettó (csak önmagában mért) adózás után kézhez kapott.
- 231 Különös tekintettel a párt célközönségére, a mikro-vállalkozásokra.
- 232 Prioritás: elsőbbség
- 233 Az a valós, vagy konstruált alapú tényállítás, amelyik politikailag mozgósít.
- 234 A toposz a korokon átívelő (jelen esetben politikai) motívum.
- 235 A jövőbe vetett szülői bizalom abból a legelemibb emberi vágyból fakad, amely természetesnek tartja, hogy a gyermek jobban élhetnek, mint a szüleik. Amennyiben erre nincs reális esély a demográfiai intézkedések kudarcra ítélték.
- 236 A biológiai optimizmus a halállal végződő emberi lét tovább örökítésébe vetett hit.
- 237 A demográfiai optimizmus megalapozott remény nemzet fennmaradásában, kulturális továbbélésében.
- 238 A tágan értelmezett intézményfelfogás szerint, a szervezetek, a törvények és intézkedések együttvéve intézkedések.
- 239 Az egyszerű reprodukcióhoz szükséges teljes termékenységi arányszám 2.1. Ma hazánkban (9.7 millió népességszámra) annyi gyermek van, amely 5-5.5 milliós populációban biztosítaná a normális népességreprodukciót. A magyar társadalom alapproblémája a hosszú évtizedek alatt felhalmozódott (a felnőtt aktív korosztályban is meglévő és növekvő) népességihiány. Amennyiben az öregek számához viszonyítjuk az előregedés mentes kórfát, akkor a magyar lakosság számának 17-18 milliósnak kellene lennie.
- 240 Alanyi jogon járó.
- 241 Foglalkoztatáson belüli munkavégzés.
- 242 A determinizmus képviselői a jelenségeket, a folyamatokat szigorú, változtathatatlan ok-okozati meghatározottságúaknak, a megelőzőekből szabályszerűen következők tartják.
- 243 A jó élet tartalmaz erényelméleti megközelítést, a boldogságra törekvést, amely az egész életre érvényes.
- 244 A jó élet lényegi alkotóeleme az anyagi jólét, és az egzisztenciális biztonság, de ezek nem azonosak.
- Bővebben lásd 60.lábjegyzet
- 245 Kohézió: egységalkotás.
- 246 A társadalmi normáktól való eltérés.
- 247 Az attitűd hétköznapi tudásalakzatok véleményre, nézetekre utaló megnyilvánulás.
- 248 Az asszimiláció: maximális hasonulás, beolvadásra való készség és képesség.
- 249 Integráció: önazonosságot megtartó beilleszkedés, egységesülés.
- 250 Az agykutatás tanulásra vonatkozó eredményeit felhasználó tudomány. Tudományos eredményei alapján lehetségessé válhat a magyar oktatáspolitikai paradigmaváltás, a tanuló valós érettségéhez, a tanulók társas hajlandóságához, eltérő személyes indítékaihoz igazodó, a jelenlegi tanulási-tanítási tradíciót meghaladó, az együttműködő versengésre építő, a nemzetközi élményhöz felzárkózni képes iskolarendszer megteremtése.
- 251 Az oktatási eszközök korszerűsége és az iskolaépület karbantartott, esztétikus belső és külső oktatási terének kialakítása, a folyosókról nyíló osztály-cellák és a zárt padsorok meghaladása.
- 252 A társadalmon belül segíti az oktatás területén bajba jutottakat, és törekszik a hibás folyamatok megszüntetésére.
- 253 Az egészségértés az a képesség, amely helyesen értelmezi az egyént és az őt körülvevő kisközösséget érintő, egészségének megőrzését-helyreállítását szolgáló információkat. Hiánya kockázatos és önkontroll hiányos életvitelhez vezet.

<sup>254</sup> Az oktatási tájékozottság, lehetőségek időbeli ismerete, a személyes oktatási igények kielégítésének intézményes támogatottsága.

<sup>255</sup> A jogilag biztosított tovább tanulási lehetőségeket szellemiségében, követelmény szintjével akadályozó oktatási intézmények, állami intézkedések következményeként létrejövő oktatási alrendszer

<sup>256</sup> A párt oktatáspolitikája célja, hogy tanulás életforma, és ne csak meghatározott életszakaszra jellemző tanulási helyzet legyen.

<sup>257</sup> A tanuló, a tanulóképes társadalom tagjai:

- egyenként és összességükben sem tudnak mindent, de képesek megtanulni, amire szükségük van,
- elfogadják, hogy a tanulandó döntő többségben más egyénektől származik és hogy az a mód, ahogy az információkat értékelik (tanulnak), a korábbi (döntően közvetlen környezetükből származó) tanulással kapcsolatos vélekedésektől és társadalmi kapcsolatoktól függ.

<sup>258</sup> A hagyományos pedagógia jellemzője ismeret/szöveg, majd a cselekvés/ tevékenység alapúság.

<sup>259</sup> Az új pedagógiai kultúra kompetencia alapú, kritérium- orientált, fejlődést segítő pedagógiát és iskolát feltételező.

<sup>260</sup> A tanulás törekvés az adott történelmi és életkorban a tudhatók tudására. A probléma alapú tanulás (PAT) abból a tényből indul ki, hogy a tapasztalat, a mélyen, több oldalról átgondolt és társított tudásszerzés a leghatékonyabb. A PAT- ban a probléma vezeti a tanulási folyamatot.

<sup>261</sup> A megértés vonatkozik a tanultakra, a tanulónak önmagára és másokra.

<sup>262</sup> Lásd összefoglalva a 238. és a 239. l. ábrákban.

<sup>263</sup> Alapkészségek: írás, olvasás, számolás, szociális érettség.

<sup>264</sup> Integratív: egyesítő, egységesítő.

<sup>265</sup> 1. sz. 2001-ben kiadott átfogó kommentárja

<sup>266</sup> A 15 évesnél idősebb teljes magyar népesség iskolai végzettsége 2016-ban: 8 osztálynál kevesebb: 3,2%, befejezett 8 osztály: 23,2%, középiskola, érettségi nélkül: 20,9%, érettségi: 32,2%, egyetemi, főiskolai diploma: 20,5%. Átlagvégzettség: középiskola érettségi nélkül. Forrás: Mikrocenzus

<sup>267</sup> Inspiráció: elkötelezett ösztönzés.

<sup>268</sup> A tudásszerzés képességének birtokában az életpálya korrekció - az élet bármely szakaszában kizárólag személyes döntést igénylő lehetőség, amelyben a polgári szemléletű megközelítés a kockázatot nem tekinti veszélynek.

<sup>269</sup> A mindenki által elérhető személyre szabott tanulási módszerrel folytatott tudásszerzés is időigényes, tartalmaz memorizálást és ismétlést.

<sup>270</sup> Az oktatás célja a valóság értelmezésre képes tudás (a tudásszerzés tudása), az oktatáspolitikai feladat pedig a tudásszerzéshez szükséges körülmények megteremtése. Mivel tudás 90 százaléka bizalomalapú (hiszünk a tudásátadóknak, hogy amit tanít, az *úgy van*), ezért pedagógus személyes példaadásából és társadalmi státuszából (emberségéből, szakmai felkészültségéből és valós társadalmi megbecsültségéből) fakadó tekintély a tanulók számára biztonságot és önbecsülést garantál.

<sup>271</sup> Az iskola intézménye részben alakítója és közvetítője természeti-társadalmi valóságnak.

<sup>272</sup> A történelem során oktatás és a tudás feletti ellenőrzés a politikai hatalom birtokában, volt és van.

<sup>273</sup> Konszenzus: tárgyalás utáni kiegyezés, egyetértés, megegyezés.

<sup>274</sup> Konstruktivitás: építő, alkotó (nem utalás a pedagógiai konstruktivizmusra)

<sup>275</sup> Diszkrét: tapintatos, nem feltűnő.

<sup>276</sup> Hangsúlyosan jelenlevő, a többi felett álló, meghatározó.

<sup>277</sup> Igazolási, elismertségi.

<sup>278</sup> Funkció: szerep, rendeltetés, hivatalos működés, feladatkör

<sup>279</sup> A tanulás: megismerni tanulás, a tanulás tanulása, a dolgozni tanulás, az élni tanulás önmagukban és másokkal együtt.

<sup>280</sup> Valójában kiszámíthatatlan társadalmi következményeket generáló kísérlet.

<sup>281</sup> Attól függetlenül, hogy oktatástól elválaszthatatlan a neveléstől az oktatáspolitikai program nem részletezi kapcsolatukat.

<sup>282</sup> Közösségi formák: család, iskola, egyházi intézmények, munkahely, civil szervezetek, lakóközösségek, sportegyesületek.

<sup>283</sup> Jelen értelemben: egységesítő beilleszkedés.

<sup>284</sup> Reprodukció: önmagát újratermelő.

<sup>285</sup> A tudástőke: mint tőketermészettel rendelkező egyéni és közösségi képesség. A tőke sajátos tulajdonságokkal rendelkező újabb vagy forma.

<sup>286</sup> Az innováció, lehet a saját (politikai) tevékenységhez adaptálható szemléletváltó ötlet, idegen elképzelés gyakorlat befogadása és/vagy saját új gondolat magvalósítása. Forrása az előítélet nélküli kreatív gondolkodás, és az összehangolt gondolati és cselekvési készség.

<sup>287</sup> Azok a módszertanok, amelyek az adott tantárgy tanításának-tanulásának a kérdéseivel foglalkoznak.

<sup>288</sup> Magyarországon az általános társadalmi tanulási igény alacsony, az állami beavatkozás szintje magas.

<sup>289</sup> A magyar demokrácia alapatlan, kohézióhiányos, a többség-kisebbség viszonya, valóságértelmezése egymást kizáróan ellenséges. A nyugatias intézmények adaptálása, a demokratikus jogállamiság és a liberális piacgazdaság társadalomintegráló és stabilizáló ereje gyenge.

<sup>290</sup> A gyermekek léptékéhez igazodó nyílt (zsákutcák nélküli pl.: ovális) alaprajzú, az épület, amely minden pontjában és a kapcsolódó szabadterületeiben (pl.: azonos külső és belső padlószinttel) egyenrangú iskolai-oktatási térszerkezet (pl.: 210 cm belmagasság) alkot. A változtatható oktatási terek és mobil bútorok a szabadságérzetet és a széles értelemben vett mobilitási lehetőséget teszik természetessé.

<sup>291</sup> A műveltségi területekben gondolkodó oktatástartalmi szabályozója, kiindulópontja a tanár didaktika szabadságának.

<sup>292</sup> Az óvodai nagycsoport+általános iskolai nyolc osztály.

<sup>293</sup> A **tanár**, mint a szabadpályák egyikének autonóm képviselője, **követésre méltó életvezetési mintája**.

<sup>294</sup> A tudás első megközelítésben: a mindennapi tapasztalatokban megszerzhető köznapi gyakorlati tudás és a szervezeten működő intézménye által közvetített különböző szintű és tudományos tudás. Politikai és tudományos vita tárgya: Mi a tudás? Ki dönti el, mi az érvényes tudás?

<sup>295</sup> A felesleges és elavult ismeretek meghaladásának képessége a tanulni tudás szerves része.

<sup>296</sup> A fejlődési modellben a tudásért versengő csoportok saját iskolákat hoztak létre, később történt az állami beavatkozás.

<sup>297</sup> Autonóm: felelősséggel önálló, független.

<sup>298</sup> A tanulással megszerzhető képesség, a tudás+tapasztalat+ érték +megnyilvánulási lehetőség. Csoportjai: kommunikációs, együttműködési, problémamegoldó képességi.

<sup>299</sup> A liberális oktatáspolitikai jellemzői kulcsfogalmak: kompetencia, depolitizált, decentralizált, individualizált, az iskolai és tanári autonómia.

<sup>300</sup> A konzervatív oktatáspolitikai jellemzői: normatív, értékközpontú, erkölcsfilozófiai hagyományú, tudásátadó tekintély,

<sup>301</sup> A kritikai pedagógia elsődleges társadalomkritikai megállapításai, rendszerkritikai jellemzői: a tőkés társadalomban az iskola a társadalom osztálystruktúráját és az abból adódó egyenlőtlenségeket termeli újra, a társadalmi szerkezetben elfoglalt hely és szerep iskolafüggő, a valóságos pedagógiai-oktatáspolitikai változásokhoz a pedagógiai reformokat meghaladó társadalmi változások szükségesek, amelynek központi mozgatója a társadalmilag tudatos ember, alulról szerveződni képes közösségek hálózata.

<sup>302</sup> A dominancia küzdelmek sikeressége közgondolkodás szerves részévé kell tenni a tudás kiemelkedő szerepét a nemzet versenyképességben.

<sup>303</sup> Az oktatási szinteknek megfelelő, egymásra épülő, bővíthető tudásalapok és készségek elsajátítását előtérbe kell helyezni az elavuló, közvetlenül hasznosítható ismeretekkel szemben.

<sup>304</sup> A fizikai, szociális és kulturális környezetet együttvéve.

<sup>305</sup> A tanultak belsővé tevését.

<sup>306</sup> A magától értetődőt is mindenki másképpen tanulja meg és csak a tanultak alkalmazásakor létezik az egységes értelmezés.

<sup>307</sup> Az általános iskola első négy évfolyamában.

<sup>308</sup> A tanulás, a feladat adta problémamegoldás lehetőségét kihasználva, elsősorban a keletkezés szintjén történjen.

<sup>309</sup> Az identitás: a megtett egyéni és közösségi életút egységérzete, a valamivel való azonosulás, önazonosság.

<sup>310</sup> Interkulturális: kultúrák közötti.

<sup>311</sup> Az oktatási infrastruktúra alkotói: 1. Az oktatás feltételeit biztosító eszközállomány. 2. Az oktatási intézmények valóban együttműködő hálózata.

<sup>312</sup> A rész-képesség zavarral élők kivételével ne lépjen felső tagozatba az a tanuló, aki nem rendelkezik készségszinten az írás, olvasás, számolás kompetenciájával,

<sup>313</sup> A segítő pedagógia a didaktikai (tanítási módszerbeli) autonómiával rendelkező tanár és a motivált, aktív diák közötti segítő kapcsolatra építő tanítás, tanulás.

<sup>314</sup> A szellemileg és fizikailag fogyatékosokat integráló kiscsoportos oktatás.

<sup>315</sup> Bővebben lásd a Pártprogram VI. Kulturális politika fejezetében

<sup>316</sup> A tudományos tevékenység - hasonlóan az összeszerelő, beszállító gazdasági pozícióhoz –félperifériális meghatározottságú.

<sup>317</sup> A fundamentális: alapvető, sarkalatos, szilárd, tartós

<sup>318</sup> A strukturális-dinamikus szociálpolitika fejlődéstörténeti alapjaiból indul ki, vizsgálja az állami és állampolgárok közötti viszonyrendszert.

<sup>319</sup> A szociálpolitika pragmatikus megközelítése az ellátási területeket veszi figyelembe.

<sup>320</sup> A funkcionista szociálpolitika a társadalmi működést, feladatkört és az érintettek szerepfelosztását helyezi tevékenysége középpontjába

<sup>321</sup> Az egyéni életésély szociálpolitika nézőpontból vizsgálja, hogy kinek, hány fizikai- szellemi egészségben eltöltött életév jut. A magyar férfiak 59,9 évet, a nők 60,04 évet élnek meg egészségben.

<sup>322</sup> A társadalmilag meghatározott életésély tartalma a szabad sorsválasztás és annak megvalósítási lehetősége.

<sup>323</sup> A társadalmi minőséget a társadalmi problémákkal (munkanélküliség, lakáshelyzet, koraszülés, alkoholizmus, stb.), a társadalmi integráltság fokával (közös értékek, elképzelések, kirekesztés és kirekesztettség) és a szabadságszükséglet erősségével jellemezhetők. Az utóbbi esetében a körülmények és körülmények hatásai között ott áll a szabadságigényt hordozó személy és/vagy közösség, aki(k) nem mechanikusan kapcsolódik (kapcsolódnak) a feltételekhez, hanem teljesítményre képes képességgel alakíthatja(k) a szabadságigényt szabadság szükségletté.

<sup>324</sup> A kompenzáció: kiegyenlítő, ellensúlyozó.

<sup>325</sup> A kontrollálható társadalmi helyzet örökítésére való törekvés.

<sup>326</sup> A párt álláspontja szerint társadalmi kohézió megteremtése és védelme igényli, hogy a felső 20% jövedelemtömeg nagysága maximálisan az alsó 20% jövedelemtömegének ötszöröse legyen.

<sup>327</sup> Az inkluzivitás jelen szöveggörnyezetben befogadást jelent. Tágabban értelmezve a bázisszemléletű, amikor az adotthoz viszonyítja változást.

<sup>328</sup> A politikai és a szociális befogadás a befogadó közösség humanizmusán túl, autonómia, és a mindenkori hatalom fölötti kontroll képességéről tanúskodik. A közösségekben szélesen terített, de korlátozott szabadsággal felhasználható erőforrásokat működtető társadalmak sikeresebbek, mint az erőforrásokat a kívánatosnál nagyobb mértékben koncentrálok. Ezekben közelfogadottan egyszerűbb a hozzáférés a fogyasztási és a termelési javakhoz, ellátásokhoz, az önfenntartást segítő intézményekhez, termelői kölcsönökhöz.

<sup>329</sup> A szakmaiság alapvetően pozitívista szemléletű és a politikamentesnek tartott tudományra támaszkodó.

<sup>330</sup> A cselekvőpolitika minden esetben érték- és érdekerhelt.

<sup>331</sup> Az erőforrás kombinációra és időgazdálkodásra képes közösségek (elsődlegesen az állam) erkölcsi és önvédelmi jellemzőjévé kell tenni az általános, következetes, diszkrét és személyre, családra szabott, a teljesíthető követelményekhez kötött törődést a rászorulókkal.

<sup>332</sup> Differenciáló: különbséget tevő.

<sup>333</sup> Integráló: egységesítő.

<sup>334</sup> Univerzális: alanyi jogon járó.

<sup>335</sup> Bővebben lásd a Bemutatózó című pártdokumentum 1.sz. mellékletében

<sup>336</sup> Az okok lehetnek: társadalmiak, vagy/és magánéletiek.

<sup>337</sup> A deprimáltak azok, akik nélkülöznek valamit, amivel a társadalom többsége rendelkezik.

<sup>338</sup> A mentálhigiéniai cél az egészséges lelki élet kialakítása, megtartása.

<sup>339</sup> Az egyéni és a közösségi igény: elvárás. Kielégítése, szükségletkénti elismerése, vagy elutasítása a politika feladata.

<sup>340</sup> A szükséglet a társadalmilag elismert igény.

<sup>341</sup> Az egyéni, vagy közösségi lelki állapot, meggyőződés, amelyben az érintett(ek) az averzíven (idegenkedően, elutasítón) viselkednek az általuk egyértelműen fel-és elismert probléma megoldási lehetőségekkel szemben.

<sup>342</sup> A társadalmi közös értékek meggyengülése, létének megkérdőjelezése, olyan társadalmi állapotjellemző, amelyben az egyén és közösségei úgy érzik, hogy céljaikat döntően az értékek figyelembe vétele nélkül érhetik el.

<sup>343</sup> Szecesszió: kivonulás

<sup>344</sup> A pszichológia döntően az individuális viselkedés és belső mentális történéseit, folyamatait vizsgálja.

<sup>345</sup> A szociálpszichológia:

- a tudattalannak alárendelt individuális belső történések és a tekintélyelvű társadalmasodott intézmények közötti határterület, az életvilág (amelyben a részvétel mélységéről és intenzitásáról az individuum dönt) analízisét végzi,
- lemondott a végső társadalmi kérdések feltevéséről és megválaszolásáról helyette energiáját a hétköznapi problémák empirikus vizsgálatára fordítja.

<sup>346</sup> A politikai pszichológia a politikai gyakorlat optimalizálását megalapozó pszichológiatudományi szakterület.

<sup>347</sup> Marginális: nem számottevő, nem központi, mellékes

<sup>348</sup> Alapvető létbiztonsági kritériumok: az élelmezés, a ruházkodás, az egészségügyi ellátás, a lakhatás és az oktatás költségei a bérből és fizetésből élők számára nem jelentenek anyagi gondot,

<sup>349</sup> A 2002-es Barcelonai EU. Csúcs zárónyilatkozatában megfogalmazott, de nem vált uniós törvénykezés tárgyává. Ennek következtében nem alakult ki egységes uniós szociálpolitika, hanem a társadalmi kohézió fogalma került előtérbe, ami társadalmi képesség (a társadalmi béke, általános jólét megteremtésére, az egyenlőtlenség és polarizáció elkerülésére).

<sup>350</sup> Az adott ügyben ismeretekkel, cselekvési lehetőséggel (felhatalmazással) és politikai felelősséggel bíró személy, csoport.



<sup>351</sup> Tudatosítani kell, hogy a tekintélyelvű tekintély szabadságellenes, a tiszteletre méltó tekintély pedig szabadságteremtő.

<sup>352</sup> A közpolitikában mutatkozik meg a közügyek intézése, az öngazgatás társadalmi képessége.

<sup>353</sup> A tanulási egyenlőség több mint, a tanulási esélyegyenlőség.

<sup>354</sup> Bővebben lásd a program I. fejezetében.

<sup>355</sup> A tanulóképesség elve szerint mindenki képes saját adottságainak megfelelő tudásszerzésre.

<sup>356</sup> A párt tudomásul veszi, hogy az esélyegyenlőség nem szelekciós gát, hanem a kiválasztás igazságosabb lehetősége.

<sup>357</sup> A voluntarizmus a lehetőségeket, a képességeket csak részben figyelembe vevő, az akarat jelentőségét túlhangsúlyozó gondolkodás és elvárás rendszer.

<sup>358</sup> A munka része a foglalkoztatottság, de a foglalkoztatottság nem fedi le a munka teljességét.

<sup>359</sup> A 2.5-3%-os munka (foglalkoztatási) nélküliségi ráta alatt.

<sup>360</sup> A szakirodalomban munkaerőpiacnak is definiált, ahol a munkaerő versenyez a foglalkoztatásért.

<sup>361</sup> Trilaterális: háromsztatú.

<sup>362</sup> A kollektív szerződés aláírói a munkavállalói szervezetek, a versenyszféra az állami és az önkormányzatokat és az államot képviselő munkaadói szervezetek

<sup>363</sup> a mikro vállalkozások: az 1-9 főt foglalkoztató vállalkozási egységek.

<sup>364</sup> A megélhetést biztosító minimális bér mértéke az Európai Szociális Karta 4. cikkelyébe foglalható.

<sup>365</sup> Részei: a képzés, a munka(erő)piaci szolgáltatások, a bértámogatás, a munkakör megosztás, a részidős foglalkoztatás, a közvetlen munkahelyteremtés, a védett és támogatott foglalkoztatás, a rehabilitáció és a közfoglalkoztatás.

<sup>366</sup> Komplex: teljes körű, összetett, bonyolult.

<sup>367</sup> Lokális: helyi.

<sup>368</sup> A fiatalok önálló életkezdésekor megjelenő foglalkoztatottság (munka) nélküliség a legkárosabb társadalmi jelenség, mert reménytelenné teszi a jelent, kilátástalanná a jövőt, és radikális politikára sarkall.

<sup>369</sup> Különösen a politikai, a gazdasági és a kulturális elit elkötelezettségét, alkalmasságát és hatalmi gondolkodását jellemzi.

<sup>370</sup> Arra a helytálló tényre hívja fel a figyelmet, hogy a közfoglalkoztatás csökkenti a munkanélküliséget, de közben a szinte végérvényesen elzárja a benne résztvevők előtt a munka(erő) piac komplexitásának megtapasztalását.

<sup>371</sup> Befoglaltan: a jövedelempótlások rendszerét, az előnyügdíjat és a fiatalok oktatásban tartását.

<sup>372</sup> A társadalombiztosítás ellentétben a szolidaritást nem tartalmazó biztosítási formákkal, politikai hangsúlyú jövedelem-újraelosztást igényel.

<sup>373</sup> Amelyben az egyének kockázatai az egész nemzetet terhelik és viszont.

<sup>374</sup> Az adott erőforrások optimális kombinációja minden esetben eredményez biztonsági tartalékokat, szolidaritást erősítő anyagi forrásokat.

<sup>375</sup> Relatív: máshoz viszonyított.

<sup>376</sup> A szociális védelem elsősorban, az elemi létbeli fenyegetettség és a mindenféle tartalék nélküli felszámolása

<sup>377</sup> A szegénység nem kizárólag az egyéni szegénységek összege, hanem azt kiegészíti a **közszegénység**, amely a közszolgáltatások színvonalában mutatkozik meg.

<sup>378</sup> Az egyelvű társadalombiztosítás hozzájutási lehetősége: az egyoldalú jótékonyosság, a reciprocitás (annyit kapok, amennyit adok), a piaci csere és az állampolgársággal járó jogosultság, a többelvű (komplex) rendszerekben: a piacán alapuló munkaszerződések a reciprocitását képviselő munkajog, az üzleti biztosítás és a szociális jog. A neoliberális törekvés a tiszta jótékonyosság és/vagy a tiszta piacelvű társadalombiztosítási formák elfogadtatására törekszik.

<sup>379</sup> A biztosítási elv az állami költségvetéshez kapcsolódás módjától, fedezeti elvétől, a bevételi források típusától függő elhatározás.

<sup>380</sup> A társadalom önértékét, reprodukciós potenciáljának stabilizálását és társadalmi béke megőrzését szolgáló, 1883-tól létező alapmodell.

<sup>381</sup> Az 1942-ben bevezetett szociális népbiztosítás, amelyben védelmet kap az egész munkaképes népesség családtagjaikkal együtt

<sup>382</sup> Jellemzője, hogy a társadalombiztosítás szolidaritás elemét felcseréli a tőkésített járulékok hozamára.

<sup>383</sup> A párt nyugdíjpolitikai szakértői figyelemmel kísérik azoknak a kutatóknak a munkásságát, akik nyugdíjrendszer jövőjét vizsgálva a szokásostól eltérő, gondolatokat fogalmazók meg. Feltételezésük szerint hibás az a felfogás, miszerint a nyugdíj az emberi tőkébe való beruházás hozama, mivel azt a nyugdíjak megállapításakor a jelenlegi folyó finanszírozású nyugdíjrendszer azt nem ismeri el.

Kockázatkutatók tudományos igényességgel foglalkoznak demográfiai tények és a nyugdíjpolitikai döntések közötti összefüggésekkel. Véleményük szerint:

- a) kizárólag a népességszám növeléssel a nyugdíjprobléma nem oldható meg,
- b) élethossz növekedés jelentse egyben az aktív munkavégzéssel egészségben eltöltött életevek számának növekedését is (ez nem egyszerűen a nyugdíjkorhatár megemelését jelenti).

Az új nyugdíjelméleti paradigmaként megfogalmazták, hogy:

- a) a képzettséggel rendelkezők jövedelemarányos nyugdíjjáruléka jelentős mértékben haladják meg a képzetlenekét,
- b) az újragondolt életpálya szerkezete alkalmazkodva a hosszabb élet lehetővé teszi kevesebb munkavégzést fiatal korban, időt hagyva a testi szellemi lelki az egészség megőrzést szolgáló tevékenységekre, a tanulásra és a közösségi lét megélésére.

Ez az életpálya modell megváltoztatná az érintettek a hosszú távú (a nyugdíjrendszer alapjaiban érintő) pénzügyi stratégiáját is, mivel keretei között kevésbé kell anyagi terheket vállalni a várhatóan rövid és inaktív életszakaszra. (Bővebben lásd: Köz-Gazdaság 2019/2. 180-181.p.)

<sup>384</sup> Időskorúnak minősül az Eurostat alapján a 65 éven felüliek, a WHO szerint a 75 évet meghaladók.

<sup>385</sup> Azt a gondolkodási-tervezési séma, amelyben a veszteséget helyezik a középpontba.

<sup>386</sup> A társadalombiztosítás legalsó szintje, központi eleme a segély, a szegénység enyhítésre szánt juttatás, szociális transzferjövdelem (tevékenységgel nem ellentételezett). Lehet rendszeres a kiszámítható (abszolút és relatív mértékű, mindenki számára garantált vagy valamilyen társadalmi kockázat miatt bekövetkező szociális szükséghelyzetbeli, vagy a rendkívüli krízishelyzet áthidalásra szánt szociális támogatás).

<sup>387</sup> Az állami intézkedéseket kiegészítő a karitatív kezdeményezésekkel egyetemben.

<sup>388</sup> Az univerzálisan, egységesen szemlélt és kezelt problémamegoldás az, amikor rászorultság- küszöb közeli igényeit is figyelembe veszik.

<sup>389</sup> Rezidualizmus az, amikor csak a szélsőségesen rászorultak, legsérülékenyebbe kaphatnak közösségi támogatást.

<sup>390</sup> Az önkormányzatok politikai előnye a helyi életmódbeli szokások ismerete.

<sup>391</sup> A megélhetési támogatás: a közvetlen élelmiszer, ruházkodás és lakhatás minimális biztosítotttsága.

<sup>392</sup> A relatív szegénység a környezethez viszonyított egzisztenciális állapot.

<sup>393</sup> A munkaerőpiac a szabad, szerződéses alapú, munkaerő adásvételrel kapcsolatos viszonyok összessége.

<sup>394</sup> A reintegrálódás az újbóli aktiválás, beillesztése.

<sup>395</sup> A lakás a lakhatás feltétele kettős természetű, működtetésétől függően használati - fogyasztási eszköz, vagy tőke.

<sup>396</sup> A lakhatási lehetőség elemi életszükséglet.

<sup>397</sup> Az értékcsökkenés, állapotromlás miatt ma Magyarországon 3-400ezer lakást kell (döntően magánérőből) felújítani ahhoz, hogy elérjük a nyugat-európai átlaglakások színvonalát.

<sup>398</sup> A lakás a hosszú távon elfogyasztandó fogyasztási javak egyik jellemző példája, amely funkcionálhat tőkeként is.

<sup>399</sup> A rendszerváltoztatás előtti lakáspolitikai modell, amelyben a magántulajdonú lakások voltak többségben.

<sup>400</sup> A lakásvagyon újraelosztása már a rendszerváltozás előtti öt évben elkezdődött.

<sup>401</sup> A radikálisan gondolkodó és cselekvő ember és közösség jellemzője a valós problémákra leegyszerűsített válaszok adása-elfogadása, és a szélsőséges és agresszív magatartás.

<sup>402</sup> A tartozások miatti kilakoltatások megközelítőleg évi 1200 családra tejed ki és általánosan 30 ezer család veszélyeztetett,

<sup>403</sup> A hajléktalanok (kb. 10000 fő, 9600 szállón lakó), az egészségre káros lakásban lakók (320 ezer család), a munkavállaláshoz szüksége mobilitási lehetőséget nélkülözők, nincs tulajdonuk, de jövedelmükhöz képest magas a bérleti díj, az energiaszegények, aki anyagi okok miatt nem tudnak hideg időben folyamatosan fűteni( 280-300 ezer lakás, 900 ezer fő).

<sup>404</sup> A lakásépítés terjedjen ki nem csak a bérlakásokra, hanem a mérsékelt árú öröklakások is.

<sup>405</sup> A kölcsönökkel terhelt életkezdés folyamatos kényszerpályákat eredményez, gátolva a személyes lehetőségek megélését.

<sup>406</sup> A szociális keveredés elvét betartva nem jöhetnek létre, a különböző társadalmi rétegek elkülönült lakókörzetei.

<sup>407</sup> A párt véleménye szerint a középosztály alsó kétharmada az a széles társadalmi csoport, amelyik rendelkezik jövedelemmel, lakásvizonyi többé-kevésbé rendezettek, de tagjai érdemleges megtakarítással nem rendelkeznek. Számukra a tulajdonszerzéses lakáshoz jutás generációkon keresztül átörökített életprobléma. Magyarországon ismeretlenek és hiányoznak a nyugat-európai szövetkezeti és önkormányzati lakásmodellek.

<sup>408</sup> A Máltai Szeretetszolgálat, a Február Munkacsoport, és a Hajléktalanok Közalapítvány adataira támaszkodva megállapítható, hogy a rétegzett társadalmi csoportot alkotó hajléktalanok száma kb. 30000 fő. Hetven százalékuk nincs lakása, de van rendszeres jövedelme lakhatási lehetősége, nem szenvedélybeteg, öltözéke

átlagos, megjelenése rendezett körülményekre vall, viszont kilátástalanul mélyszegények. 7-8ezren tartoznak az utcai életmódot választók közé, akik alacsony életszínvonalon csoportokba verődve élnek. Közöttük sok a nevelőotthonokból kikerült és a vidéki származású. A legkiszolgáltatottabbak a frissen utcára kerülők (számuk évente 30-50 fő) és a kapualjakban, a lépcsőházakban és az aluljárókban éjszakázók (számuk 3-500 fő).

Az összes hajléktalan 43%-a súlyos krónikus beteg, minden negyedik érintett mentális/pszichés problémával küzd, egyharmaduk absztinens.

A hajléktalanság társadalmi problémává emelését gátolja, hogy a magyarországi lakosság egytizede - közel 1millió ember- lakhatási körülményei még egy átlagos hajléktalan szálló színvonalát sem éri el.

<sup>409</sup> A gyerekes családokat érintő szakpolitikák és az általános politikai döntéshozók cselekvő politikájának együttese.

<sup>410</sup> Komplex: összetett, bonyolult

<sup>411</sup> Kompenzál: kiegyenlít, ellensúlyoz.

<sup>412</sup> A hozzáértés legyen elméleti, tudományos és cselekvő.

<sup>413</sup> Lásd a Pártprogram II.1.1, részfejezetben

<sup>414</sup> Az anyaközpontúság egészüljön ki a nők és a férfiak egyenlőségére való törekvéssel.

<sup>415</sup> A mintaadó uniós tagországok rövidített munkaidős állásajánlatokkal teszik lehetővé, különösen a női munkavállalók számára a részmunkaidőben végzett munkavállalást. Németországban a nők 46%-a, Magyarországon 5.4%-a dolgozik részmunkaidőben.

<sup>416</sup> a határon kívül élő magyar állampolgárookra is kiterjed

<sup>417</sup> A pártok aktivistáinak konkurenciát jelentő segítő, nézetbefolyásolásra képes, főállású foglalkozásban lévő közösségfejlesztő szakemberek megjelenése a közéletben komoly politikai munkára készítetné a pártok helyi alapszervezeit.

<sup>418</sup> A kulturális antropológia legújabb ágazata, foglalkozik az uralmi intézményekkel, a kulturális mikroközösségek szemléletét reprezentáló nyelv, tér és időhasználatával, szimbólumrendszerével.

<sup>419</sup> Egységében összetett. A vállalkozás formájához illeszkedő tudást képviselő, gazdasági, pénzügyi szaktanácsadók, pszichológusok, jövőkutatók és más szakértők együttese.

<sup>420</sup> A formális: hivatalosan elismert oklevelet adó.

<sup>421</sup> Az informális igazolás nélküli, a hétköznapiakban elsajátítható tudás, képesség, kompetencia.

<sup>422</sup> A nem formális, nem tudatos tanulási, készséggyarapítási forma.

<sup>423</sup> A tanuláshoz alkalmazkodó oktató ismeri és figyelembe veszi a tanuló tanulási módszereit.

<sup>424</sup> Az alkalmazkodó tanulás esetében a tanuló ismeri az oktatás módszertanát, az elsajátítandó tudáskészlet természetét, a tanulás időigényét.

<sup>425</sup> A munkapiac: munkaerőpiac, foglalkoztatási piac.

<sup>426</sup> Kompenzáció: kiegyenlítés, ellenszolgáltatás, kártérítés

<sup>427</sup> A nyelvi tudás: anya és idegen nyelvi

<sup>428</sup> A külső ellenőrzés, irányítás és önkontroll együttes alkalmazása.

<sup>429</sup> Szelekció: elkülönülés, kiválasztás

<sup>430</sup> A szűkösség lehet objektív helyzet és/vagy szubjektív érzés.

<sup>431</sup> Konkrét: tényleges, egyértelmű, kézzelfogható.

<sup>432</sup> A megélhetési támogatás életmentő, materiális javakat tartalmazó és kézzelfogható.

<sup>433</sup> Az, hogy rászorulók léteznek az társadalmi okokra vezethetők vissza, az egyéni érintettség pedig döntően egyéniekre

<sup>434</sup> A gyermekek Magyarországon nem lehetnek nélkülözők, ezért számukra sajátos segélyezési formát kell kidolgozni.

<sup>435</sup> A támogatott kölcsön az, amikor az állam kamattámogatást nyújt az építetők által felvett piaci hitelekhez.

<sup>436</sup> Magyarországon: a családon belüli, felderített gyermekbántalmazások (fizikai, lelki, szexuális) száma 20ezer körüli, kiskorú veszélyeztetése miatt 1800-2000 büntetőeljárás indult évente. A hozzátartozók sérelmére elkövetett hatóságilag regisztrált erőszakos bűncselekmények, bántalmazások száma évi 6-8000. A minden ötödik nőt érintő erőszak következtében hetente egy hal meg közülük bántalmazás következtében.

<sup>437</sup> Választható még a születésszám növelést, az jelenlegi anyaközpontú materiálist, a munkaerő-piaci igényeket centrumba állító családpolitika.

<sup>438</sup> A pragmatista szociálpolitika a szociálpolitika történelmileg kialakult intézményrendszerét helyezi a szociálpolitika centrumába.

<sup>439</sup> A strukturális-dinamikus szociálpolitikai megközelítés a célok feladatok szempontjából csoportosított és folytonosan változás szükségleteket követő.

<sup>440</sup> Bármilyen társadalmi- gazdasági állapotnak, helyzetnek van jóléti változata, ezért a felzárkózás folyamata is lehet jóléti karakterű, mivel a jólét, mint cél csak a jóléti elemek bővítésével érhető el.

<sup>441</sup> Rövid-középtáv: öt-tíz éven belül

<sup>442</sup> A modernitás kezdete a felvilágosodás, francia forradalom kora (1789).

<sup>443</sup> az egymás mellett élő, létező értékek párbeszéde, tisztelete, nyilvánosság előtti megmérése

<sup>444</sup> Antropocentrikus: emberközpontú.

<sup>445</sup> A párt érti és a politikai párbeszédben elfogadja a *fenntartható fejlődés* jelzős szerkezetet, de tudomásul veszi, hogy túlzott politikai használata részben kiüresítette tartalmát, ezért helyette elfogadhatóbbnak tartja az *integrációs méltányosság* használatát, amely meghatározható időbeli szolidaritásként értelmezhető. Bővebben lásd a program I. fejezet a) pontjában

<sup>446</sup> A jóléti környezetvédelmi törvénykezés (beárazva a természeti tőkét) a károkozót sújtja, (elfogadva azt, hogy amennyiben ma a GDP 1-1.5 %-át a széndioxid kibocsátás csökkentésére fordítanánk, akkor a későbbi 10-15%-os veszteség válna elkerülhetővé) kötelezővé teszi a termékek árában érvényesíteni a természeti károkozást., mivel egy tonna széndioxid kibocsátás legalább 85 dolláros kárt okoz.

Szándékában és tartalmában a törvénykezés támogatja a szélsőségesebb időjárási körülményekben, változó éghajlati viszonyokban rejlő közjóléti lehetőségek felfedezőit, adaptálóit. Előnyben részesíti az egyéni, védekezésre képtelen többség életfontosságú szempontjait. Szellemiségében pedig tükrözi, hogy **a klímaváltozás a Föld történetében periodikusan ismétlődő természetes folyamat, amit az emberi tevékenység (és életmód) katalizálhat, vagy tompíthat**

<sup>447</sup> Az ökológiai politika (az ökológizmus), a konzervativizmus, a liberalizmus és a szocializmus mellett a negyedik társadalomértelmező, formáló (a haszonelvű versenygazdaságon alapuló társadalomban rendszeridegen, radikális rendszerkritikus) közösségelvű ideológia. Az illetékességet (a beleszólási jogot és lehetőséget) időben kiterjeszti a még meg nem születettekre is. Képviselői az antropocentrikus demokrácia felfogást más fajok irányában kívánja tágítani. Véleményük szerint a hatalmi legitimációs bázist nyújtó rendszerfenntartó hagyományos világmagyarázatok kimerültek, mivel ellentétbe kerültek az erőforrások szűkösségével.

Az ökológiai politika a jelen környezeti problémáinak kiinduló időpontját és okát a XX. sz. kezdetétől folyamatosan erősödő tudomány és a technika szoros kapcsolatával, a tudomány külsőleg vezéreltségével, magánosításával indokolja. Reális pozitív jövőképe: 1. a fogyasztói társadalom meghaladása, 2. az egészséges ételfogyasztás köznapivá válása, 3. az élőlények sokszínűségének védelme, értékelése 4. enyhül a társadalom atomizáltsága.

<sup>448</sup> Az ökológiai változások társadalmi hatásait politikailag hatalomszerzésre- és kisajátítására kihatoló politikai berendezkedés, amelyben a társadalmi erőforrások feletti rendelkezés szűk csoport kezében kerül, a többség pedig a megélhetésért és nem az egyenjogú és egyenrangú létért küzd.

A klímaváltozás globális, oksági láncolatra felfűzhető probléma, viszont megoldására nem állnak rendelkezésre globális, kompetenciával bíró globális intézmények.

<sup>449</sup> Klíma-semleges az a társadalom, az a gazdaság, amelynek káros anyag kibocsátását az a környezetében lévő ökoszisztéma képes megkötni, semlegesíteni. A káros anyag kibocsátás hazánkban 5 tonna/év/fő, Németországban 15 tonna/év/fő.

<sup>450</sup> A klímateréma (klímaszorongás keltést mellőzve) politikai nézőpontból lehet a társadalmi rend érintetlenül hagyása mellett, a nemzetközi szerződésekben rögzítetteket betartó, kizárólag nemzeti hatáskörbe tartozó szakpolitikai megközelítésű, vagy a társadalmi együttélés egészét megváltoztatni akaró, globális klímapolitikát igénylő.

<sup>451</sup> A globális és a lokális életformaküzdelmek során az önként vállalt, belátásos egyéni és kis csoportos életmód változtatási hajlandóság jelentősége a környezeti felelősség szempontjából messze elmarad a fogyasztói társadalmak egész termelési, fogyasztási szerkezetváltoztatásában rejlő lehetőségektől.

<sup>452</sup> A klímaproblémákra való hivatkozással ne lehessen a jóléti politikaszemléletet megkérdőjelezni, és más releváns társadalmi problémával versenyeztetni.

<sup>453</sup> A környezetelvétség az okozatra és technikai problémakezelés helyezi a hangsúlyt.

<sup>454</sup> A racionalizáció: a konzisztens célok eléréseért választott és alkalmazott alkalmas és döntően érdekalapú eszközválasztás.

<sup>455</sup> A párt klímaszakértői szerint a klímaváltozás már nem a jövő veszélye, hanem a jelenben zajló és a mindennapokban közvetlenül tapasztalható összetett jelenség.

<sup>456</sup> A felkészülés: adaptálódás a várható a várható klimatikus viszonyokhoz.

<sup>457</sup> A fenntarthatóság: az integrációs igazságosság, a jelen generációjának szükséglet kielégítése a jövő generációk hasonló szükségleteinek veszélyeztetése nélkül.

<sup>458</sup> A jelenleg elfogadott lineáris gazdasági modellel, (amelyben a kitermel, gyárt, fogyaszt, eldob, folyamat az elfogadott), ellentétben (a termék teljes életciklusát egységként értelmező, a társadalmak alapanyag és energia függetlenségét szolgáló) a kapitalista gazdálkodási körülmények között is megvalósítható gazdasági modell.

<sup>459</sup> A kormányzati forma, a kormányzási mód, módszer (demokratikus, diktatórikus: totalitárius vagy autoriter), nem keverendő össze a kormányformával (a prezidenciális, félprezidenciális, parlamentáris, kollégiális, alkotmányos monarchia).

<sup>460</sup> Egyéni részvétel és felelősséget követő tett.

<sup>461</sup> Élhető életkörülmények társadalmi biztosítása.

<sup>462</sup> Szoros egymásra utalt együttműködés.

<sup>463</sup> Az öko- külpolitika centrumában a külkapcsolatokkal befolyásolható emberközpontú környezeti kérdések állnak. A párt ennek keretében a **globális köztulajdon** védelmét tekinti alapvetőnek.

<sup>464</sup> Az ökológiai diktatúra, a hatalomgyakorlás olyan formája, amikor az egyéni élet természeti keretei közé direkt formában hatol be a hatom.

<sup>465</sup> Az uralomnélküliség, amikor a központi kormányzást a szabad emberek együttműködésével megvalósított hatalom nélküli spontán rend váltja fel.

<sup>466</sup> A mintaadó nyugat-európai országok.

<sup>467</sup> Determinált: választás nélkül követendő.

<sup>468</sup> A fejlett és mértékadó erős érdekérvényesítésre képes államokhoz integrálódott történelmileg megkésett, szervesen fejlődő államok. A perifériális államok azok, amelyek nem integráltan kapcsolódnak a fejlettebb államokhoz, régiókhoz.

<sup>469</sup> Az ökológiai politikát (társadalomökológiát) képviselő politikai közösségek, pártok, mozgalmak:

- nem a környezetet akarják megvédeni, hanem az embereket a romló társadalmi és természeti környezettől, amelyet az industrializmus okoz,
- politikai realitással akarják tenni a kölcsönös függés elismertségét, (annak felismerését, hogy az egyéni döntések közvetlen hatással van másokra)
- radikálisan rendszer kritikusak, rendszer idegenek. A jelenlegi politikai gazdasági rendszer egészét elvetik, politikai integrálásuk elképzelhetetlen,
- társadalomképe: az erős közösség–gyenge állam, elköteleződés a lokalizáció, a decentralizáció mellett,
- politikaképe: önmaga sorsa iránt felelős, értelmes és politikai autonómiával rendelkező közösségek együttműködésén alapuló, erős és aktív részvételi deliberatív (diskurzív, tanácskozó) demokrácia, amelyben a cáfolat és a helyrehozatal természetes politikai megnyilvánulás,
- hatalomfelfogása: a tágran értelmezett hatalom megosztásának maximalizálása az érintettek szintjei és területek között,
- jövőképe: 1.jelen centrikus, mivel a globális ökológiai (katasztrófa közeli) válság véleményük szerint már a jelem mindenapjainak része, 2. jövő iránt elkötelezett, mivel a még meg nem születettek érdekeit is védi. Nem akarják, hogy mindenkinek jó legyen, a jelen értelmében jólétben éljen, mert az erőforrások szűkössége csak a fenntartható, a jelenlegitől teljes mértékben különböző életformák kaphatnak támogatást, élvezhetnek előnyt,
- szerint a demokrácia méretfüggő is (maximális nagysága: a közösségek közösségeként felfogott nemzet), a folyamatosan megbomló egyetértés a nem egyetértés terméke, amikor is a diskurzusban lévő felek egyetértének legalább abban, hogy értelmes egymásra figyelni, egymással együttműködni egy közös célért. A stabil egyetértést közjóellenesnek tartják,
- kulcsfogalmi: az egymásrautaltság, az értelmes egyet nem értés kultúrája.

<sup>470</sup> Jellemzői:hulladékgazdálkodásban a települési 65%-ban a csomagolási 75%-ban újrahasznosítás, a lerakóban elhelyezett hulladék az összes hulladék 10%-a lehet, támogatott az ipari szimbiózis, amikor az egyik ágazat melléktermékét a másik ágazat másodlagos nyersanyagként használja fel. Keretei között be kell vezetni a víz újrahasznosítását, a tudatos újrahasznosítás gyakorlatát, a tervezett elavulás tilalmát, a termékek javíthatóságát, a másodlagos nyersanyagok szigorú minőségi ellenőrzését, korlátozni kell a műtrágya és a gyomirtó szerek használatát, felére kell csökkenteni az élelmiszer pazarlást.

<sup>471</sup> A fosszilis (növényi és állati maradványokból keletkező) energiahordozók, természeti erő- és energiaforrások (szén, kőolaj, földgáz) emberi léptékkel mérve nem megújulók.

<sup>472</sup> A rohamosan társadalmasodó ember nem a természetben, hanem a történelemben él.

<sup>473</sup> Kapcsolódási hajlandóságát erősíti az ökológiai politika gondolatának és alapfogalmainak megértése.

<sup>474</sup> Az ökocentrikus etika: értelmében a természet egésze belső értékkel bír, ezért elfogadása és érvényesítése lebontja a környezeti krízismegoldások jelenlegi politikai korlátait.

<sup>475</sup> Az ökológizmus (ökopolitika, ökológiai politika) igazságosságelmélet szerint a környezet önmagában védhetetlen. Harmadik utas közösségelvű (kommunitárius) Programja, (mivel felismerni véli, hogy az állami központosítás és kizárólag a gazdasági szereplőkre alapított globalizáció feltételezik egymást). Lásd még: 371.,372., 388.lj.

<sup>476</sup> A pszichológia tudományterületéhez tartozó, a környezet- és a térhasználat területén a nem tudatosult igényeket megismerő és közvetítő szakma.

<sup>477</sup> Az antropocentrikus szemlélet az ember szempontjából közeledik a természethez.

<sup>478</sup> Hipermobilis: az átlagot messze meghaladó mozgékonyságú.

<sup>479</sup> A jelenleg meghatározó globális értékláncok döntő többsége az anyaországuk által nyújtott jelentős gazdaságpolitikai támogatásának köszönhetik sikerességüket. A legnagyobb hozzáadott értéket termelő értéklánc részt (a koncepcióalkotás, alapkutató-fejlesztést) és a piacbővítést valamilyen formában állami segítséget élvez.

<sup>480</sup> Skandináv fejlesztő államok közül elsősorban a finn.

<sup>481</sup> A polgári fejlődés csúcspontja, amelyben a tőke önként vállalva járult hozzá az általános életszínvonal emelkedéséhez, a társadalmi jólét növekedéséhez, valamint közmegegyezéssel elfogadott és intézményesített a szociális partnerség.

<sup>482</sup> A párt gazdaságpolitikai elképzelései számolnak azzal a gazdaságtörténeti ténnyel, hogy hazánk rászorul arra, hogy saját gazdaságát ne csak organikus módon próbálja fejleszteni.

<sup>483</sup> Bővebben lásd 393. ljt.

<sup>484</sup> A tulajdonnal, a magántulajdonnal a piaci fundamentalista felfogásban és az angolszász szabadpiaci modellben, ellentétben az európai – a keresztény gondolkodásban gyökerező- szociális modelltől, nem jár együtt a felelősség. A piaci fundamentalisták nem, az angolszász szabadpiaci modell hívei korlátozottan, az európai szociális modell képviselői kívánatosnak tartja a jóléti állapotot.

A létező társadalmi modellek (az európai, az amerikai és az ázsiai) különbségjegyei és küzdelmüket befolyásoló tényezők: a társadalom fejlődés hajtóereje, a mobilitás dinamikája, a társadalmi igazságosság, egyenlőség, szolidaritás és hatékonyság, valamint a jóléti szint. A magyar nemzet köztes helyzetben van, földrajzilag európai, kulturálisan részben európai értékeket valló, mentalitásában pedig az amerikai modellt preferáló. Bővebben lásd Választási program 1.sz melléklet.

<sup>485</sup> A **közepes jövedelmi csapda** az, amikor a közepes jövedelmi szint elérése után az adott ország nem tudja fenntartani a közepes szint elérését megelőző gazdasági szerkezetváltási és növekedési dinamikát. Elvész költségelőny, az olcsó munkaerőn alapuló versenyelőny (Magyarországon 2017-ben a teljes munkaerő/óra költség 7.1 euró, Németországban 35,3 euró) és nincs politika és gazdasági erő és szándék, kulturális indíttatás a további a társadalmi-gazdasági szerkezetváltásra. A fejlett országokhoz való közelítés, a magas jövedelem elérése a Világbank 2012. évi számításai szerint 101 országból, amelyek 1960-ban közepes jövedelműek voltak, az egy főre számított 10-13000 USD (vásárlóerő paritáson számítva 15-16000 USD), 2010-re 13-nak (Dél-Korea, Egyenlítői Guinea, Görögország, Hongkong, Írország, Izrael, Japán, Mauritius, Portugália, Puerto Rico, Spanyolország, Szingapúr, Tajvan) sikerült. Ennek feltételei:

1. Az adott társadalom által elfogadott jóléti társadalompolitikai perspektíva.
2. Szilárd költségvetési és monetáris politika
3. Stabil intézmények és joguralom.
4. Az emberi erőforrás (mint többek között a magas hozzáadott érték előállítójának) egyéni, kisközösségi és társadalmi megbecsültsége. Képzésének magas színvonalra emelése, tartása. Tudásának, mint endogén (döntően belső) növekedési tényezőnek folyamatos bővítése, megbecsülése, egészségi állapotának védelme.
5. Az állam által garantált és védett valóságos versenypiac.

A politikai és a gazdasági elitnek tudomásul kell vennie, hogy a felzárkózási szintjei eltérő politikát, gazdaságpolitikát igényelnek. Eszközrendszere: 1. A folyamatos gazdasági szerkezetváltoztatás 2. az innováció. 3. a vállalkozói tevékenység teljes szabadsága és élénksége. 4. A komparatív (viszonylagos) előnyök érvényesítése.

A közepes fejlettség csúcspontját (és egyben a csapdahelyzet kialakulásának, újratermelődésének lehetőségét) jelzi, a bérek növekedése, a külföldi technológiák másolásának az összeszerelés korszakának befejeződése. Ekkor a mindenkori politikai vezetés (kormány és ellenzék együttes) felelőssége, hogy rendelkezzen olyan felzárkózási társadalom- és gazdaságpolitikával, amely képessé teszi a magyar nemzetgazdaságot a széleskörű technológia-exportra.

<sup>486</sup> Kompatibilis: döntő részeiben illeszkedő

<sup>487</sup> A high-tech jelentése az angol high technology rövidítéséből : a legfejlettebb technológiák, csúcstechnológiák

<sup>488</sup> A geopolitika fölötti globalizáció, **amely nyílt tereivel** teljesen (a politika és a piacgazdaság számára is) új, az eddigiektől radikálisan eltérő, politikai dominanciájú szabályrendszert formál. Felismerői előnyt élvezve egyben formáló részvevői is, mivel az új világrendben politikai jelenlét megelőzi a gazdasági erőt.

<sup>489</sup> A párt ellenzi közüzemek és a közszolgáltatások privatizációját.

<sup>490</sup> Az új termelési kultúra jellemzője a kézi tömeggyártás megszűnte, a digitális gyártás és az automatizálás új foka: gép irányít gőpet.

<sup>491</sup> A globalizáció szempontjából legfontosabb uniós ágazatok, pénzügy, környezetvédelem, energia, telekommunikáció, versenyjog, fogyasztásvédelem, hadiipar.

<sup>492</sup> A magyar kis és közepes vállalkozások az EU országok innovációs rangsorában a 23. helyen, mindössze az EU-s átlag 15%-át éri el. A nano és a kkv. szektor a foglalkoztatottak 70-75%-át köti le, a GDP-hez 40%-kal járulnak hozzá és a beruházások 43-45%-át valósítja meg. Összehasonlítva a holland termelékenységgel: a magyar nano vállalkozások a nagyvállalati szektorhoz képest 20%-os, a kis – és közép vállalkozások 40%-át-os termelékenységi szinten állnak, ezzel szemben holland nano vállalkozás, 60%-a, a kis vállalkozás 70%-a és a **középvállalkozások 120%-a**. a nagy vállalkozások termelékenységeinek.

<sup>493</sup> Abban az esetben, ha az alapvető javakhoz való hozzájutás társadalmi lehetősége adott és a jövőben sem veszélyeztetett, a termelés- és a fogyasztásbővülés (amely nem tekinthető automatikusan fejlődésnek) társadalmi ára nem lehet szociális különbségek mértéktelen növekedése. A gazdasági tevékenység és profit központú, a politika kizárólag a termelési feltételek zavartalanságáért és elsősorban az ember jó éltért felelős, ezért a párt a középréteg alsó kétharmadának fogyasztásbővülésével arányos szociális különbség növekedését nem tekinti igazságtalannak, a társadalmi békét veszélyeztetőnek. Elfogadható jövedelem különbség alsó és felső húsz százalék között az ötszörös szorzó.

<sup>494</sup> A 600ezer hazai vállalkozás 99.8%-a, a gazdaság- és társadalompolitikailag nem egységesen kezelhető kkv. szektorhoz sorolható. A mikro, kis és közepes vállalkozások jellegadó jellemzője a magyar tulajdonosi kör, az 1-9, a 10-149 és a 149-250 fő foglalkoztatott, a mérsékelt tőkeellátottság, a hiányos vezetési és pályázatírási ismeretek. Versenyképességük az exportpiacon (vagy az import kiváltásban) függ a digitális átállástól, az innovációs (mentális) képességtől és a humántőke erőforrás (elsősorban a vállalkozást vezető személyére vonatkoztatott) minőségétől. A párt támogatja a kkv. szektor az klaszteresedését, az együttműködő céghálózatok létrehozását.

A kkv. gazdasági szektor egyben politikum (az a politikai), mivel létezése politikai támogatottsággal demokráciaerősítő. Hatása politikaformáló, mivel a közvetlen részvétel és a beleszólási lehetősége, a gazdaságdemokrácia köznapis megélése példaadó a politika számára.

<sup>495</sup> A gazdasági redukcionizmus az ökonomizmus világszemlélet belül a gazdasági determinizmussal közösen minden társadalmi probléma okozóját és megoldóját a gazdaságban keresi.

<sup>496</sup> A piac által értékelt, új tudást hordozó termékek, szolgáltatások, szervezetek és módszerek összefüggő rendszere.

<sup>497</sup> A termelékenység mutató nemcsak a terelés eredményét, hanem a termelés módját, a technológiai korszerűség színvonalát is számításba veszi.

<sup>498</sup> a kockázatot csökkentő gazdasági tagoltság

<sup>499</sup> Különös képen a versengő egyensúly. Bővebben lásd Bevezetés 3. old.

<sup>500</sup> A neoliberalizmus elsősorban politikai fogalom, amelynek tartalma az állam szerepének visszaszorítását igazolja.

<sup>501</sup> A neoliberalizmus (a társadalmi élet valamennyi területén jelenlévő, a kevert ideológiákat elvető nézetrendszer, program és társadalomszervező gyakorlat. Elméleti alapvetése szerint léteznek az emberi akarattól független gazdasági törvények, amelyeket hagyni kell szabadon, minden állami beavatkozás nélkül érvényesülni. A neoliberalis nézetrendszer politikai erővé válását (a neokonzervatív politikai rendszerek létrejöttét) az 1970-es évek elejétől a kapitalizmus modellválsága (amelyben a centrumországokban ipari társadalmat felváltja a szolgáltató társadalom) tette lehetővé (képviselői szerint szükségessé). Az államot exogén (külső eredetű) tényezőként felfogó, azt az idealizált kapitalizmus megvalósításának akadályának tartó politikai, gazdasági felfogás gyakorlati megvalósulásának jellemzői: a radikális szabadpiaci gazdaságtan hirdetése, a társadalmi lét a minden elemére kiterjesztett szabadpiac-elvűség és az állami beavatkozás elutasítása. (Ez utóbbit radikális állami beavatkozással kívánja elérni). A neoliberalizmus szélsőséges formája üzleti alapokra helyezni a társadalom irányítását. Szemlélete hierarchikus és elitista. Felfogása szerint, a jólét minden formája, (beleértve a tudást is) a társadalmi piramis csúcsán keletkezve automatikusan "lecsurogva", emeli a társadalom minden rétegének jólétét. A neoliberalis nézőpont politikai gyakorlatba ültetése, a szabadpiac, a szabad árképzés a fogyasztói választás, a gazdasági szabadság elvét kívánja érvényesíteni. Képviselői, az új-intézményi közgazdaságtan által hirdetett globális jóléti és a felzárkózási automatizmus elmélete nem váltotta be a hozzá fűződő reményeket. A neokonzervatív politikai rendszerek euró-atlanti dominanciája két globális válság (az 1973-as olajválság és a 2008-as pénzügyi válság) között a legerősebb. Egységes jellemzője elméleti magja: a minimális állam követelése és emberképe, a homo oeconomicus (aki szélsőségesen individualista, haszonelvű és maximalizáló fogyasztó) dominanciája (ezzel a szabadság fogalmának leszűkíti a piaci fundamentalizmusra) A világrendszer megaállamaira és a világrendszer egészére jellemző szélsőséges polarizáció okozta tömegfeszültség teret enged a neo-popularizmusnak és a liberalizmus ellenes politikai erőknek.

Jelenben zajló válsága megkérdőjelezi azt a neoliberalis:

- alaptételt, hogy lényegében minden emberi tevékenység gazdasági jellegű és/vagy gazdasági indokú,
- módszertani individualizmust, amely vizsgálódását az elszigetelt egyénből kiindulva végzi.

<sup>502</sup> Olyan alapelvekből, modellekből indul ki, amely a tőke, a munkaerő és a tudás+technológia + kultúra egységes meglétét feltételezi. Az elmélet utóbbiakat meghatározó jellegűnek tekinti, mivel a világgazdaságban tőke és munkaerő túlkínálat van, és amelyek ott koncentrálnak, ahol a humántőke erős.

<sup>503</sup> A modell ellentétben a főáramú neoliberalis új-intézményi közgazdaságtani iskolával, és a világrendszer-elméletek determinisztikus, felzárkózási lehetőséget tagadó megközelítésével bízik a sikeresen felzárkózni képes skandináv kapitalizmus modellben.

<sup>504</sup> A felzárkózási szemlélet a követő helyett, formáló követési lehetőséget igényel.

<sup>505</sup> A kohéziós alap hatékony felhasználás csak az EU gazdaságpolitikájának megváltoztatásával érhető el.

<sup>506</sup> Konjunktúra: adottan létező, érzékelt egyidejű jelentkezése. Gazdasági értelemben az az állapot, amikor szerkezeti változtatás nélkül történik értékváltozás, magasabb hozam és/vagy profit.

<sup>507</sup> A tágan értelmezett termelés: termelés, fogyasztás, (elosztás)

<sup>508</sup> A tudományos közgazdaságtan részei azok az elméletek, amelyek a tudományos közösség által elfogadottak, tudományosan, tárgyaltak.

<sup>509</sup> A párt felfogásában az állami gazdaságpolitika elsősorban kiszámítható jóléti irányultságú szabályozási környezet teremt, és csak másodsorban közvetlen beavatkozó.

<sup>510</sup> Monetáris: jegybanki, árfolyam és inflációs politika.

<sup>511</sup> Fiskális: költségvetési.

<sup>512</sup> A versenyképesség egységesen elfogadott definíciójának hiányában a programalkotók elfogadják az OECD által használt leírást: a nemzet esetében ez számításba veszi és méri a szabad kereskedelem és a tisztességes verseny mellett milyen mértékben képes a termékekkel, szolgáltatásokkal sikeresen megjelenni a világpiacon úgy, hogy közben a lakosság életszínvonalát és életminőségét is folyamatosan javítani tudja.

<sup>513</sup> A termelékenységi: hozzáadott érték/ ráfordított munkaórák száma.

<sup>514</sup> **A megvásárolt cég tulajdonjogával együtt a tulajdonos hozzájut annak technológia tudásához is. Hozzáférést enged, amelynek következtében a legfontosabb gazdasági erőforrás az emberi tehetség**

<sup>515</sup> Evidencia: jelen esetben magától érthető, megkerülhetetlen tény.

<sup>516</sup> A GDP (a bruttó hazai termék) a gazdaságban keletkező jövedelmek statisztikai mérőszám. Értelmezhető a fogyasztás felől:  $C$  (fogyasztás) +  $I$  (beruházás) +  $G$  (állami költés) + nettó export, és a jövedelem felől:  $W$  (lakossági jövedelem) +  $P$  (vállalkozási jövedelem, a profit) +  $T$  (állami jövedelmek, adóbevételek) +  $A$  (amortizáció). Mindkét megközelítési mód azonos eredményre vezet. A GDP tartalmazza az amortizációt, ezért annak levonása után kapjuk a nettó hazai terméket az NDP-t. Politikusi figyelemre méltó GNI, a bruttó nemzeti jövedelem, a magyar tulajdonú hazai és külföldi gazdasági szereplőkhöz jutó tényezőjövödelmeket reprezentálja. A  $GNI = GDP + \text{beáramló tényezőjövödelmek} - \text{kiáramló tényezőjövödelmek}$ .

Pl.: Amennyiben 100 egységnek vesszük az euró zóna átlagfejlettségét, és 40 egységben határozzuk meg jelenlegi magyar fejlettségi szintjét és az euró zóna egy főre jutó évi GDP növekedését 2,8%-ra besüljük, akkor a növekedése 2,8 egység, míg a magyar egy főre jutó 4%-os évi GDP ebben a megközelítésben csak 1,6 egységnyi. (matematikailag kifejezve a 100% 2,8%-a 2,8 a 40% 4%-a  $0,4 \cdot 0,04 = 1,6$ ) Ennek értelmében a fejlettebbekhez képest magasabb növekedési ráta sem csökkenti a távolságot a mintaadó fejlettebb országok és hazánk között. Lásd még a Választási program 230., 234., 235. és a 236. végjegyzeteiben, valamint a program 1. számú mellékletében.

<sup>517</sup> Diverzifikált gazdaság: kockázatmegosztottan tagolódó.

<sup>518</sup> Az európai centrumországok a társadalmi-gazdasági fejlődésben elismerten hazánk előtt járó, mintaadó és a mintakövetés kényszerét előíró (mag) országok

<sup>519</sup> Gazdasági diverzifikáltság: több lábbon állását jelent

<sup>520</sup> Az endogén növekedés eleméleti irányzat a gazdasági növekedést elsősorban belső okokra, hatásokra, az emberi tőke, az innováció, a tudásbővítés, a kutatás és az oktatás színvonalára vezeti vissza. Magyarországon az innovációk 5%-a hasznosul, érvényesülésének gátja:

- a mikro és a közepes vállalkozásokkal szembeni felelős állami magatartás hiánya, (ebben a tekintetben hazánk az EU tagállamai között a 25. helyen van)
- hogy a pályázati erőforrásokért folytatott küzdelem megelőzi a piaci versenyt,
- a vállalati-vállalkozási típusok közötti bizalmatlanság, termelési kultúra és munkaszervezés különbség,

<sup>521</sup> Az euró magyar bevezetése szerződéses kötelezettség és a világgazdaság egyensúlytalansági természetére való tekintettel nemzetgazdasági racionalitás, mivel az eurónak reálgazdasági alapjai integráló erőt képviselnek, és az egységes piac egységes (nem a közöst, amelyik megengedte volna a nemzeti valuták párhuzamos létét) valutát feltételez.

<sup>522</sup> Aszimmetrikus: érezhetően egyoldalú, egyenlőtlen, aránytalan.

<sup>523</sup> A társadalmi tények tartalmazzák a gazdaságon kívüli társadalmi tényezőket is, amelyek ellensúlyozzák gazdaságilag túlterhelt, egyoldalúan befolyásolt társadalmi létet.

<sup>524</sup> Az alkalmazkodás elsősorban egyensúlyteremtési képesség, pontosabban a gazdasági stabilitás és a dinamizmus helyes arányának (az azt megvalósító rugalmas nemzetgazdasági modell) megtalálása.

<sup>525</sup> Az emlékezés kultúraelem és ezért önazonosság meghatározó is.

<sup>526</sup> Az emberi cselekvés kulturális politikai nézőpontból értelmezve **életmódkultúra** kifejeződés. Közgondolkodás jellemzőként általános politikai tényező, mivel megmutatja az emberek életvitelének közös vonásait, kijelölik az együttélés kulturális kereteit.

<sup>527</sup> A biztonságra törekvő individuális életvezetéshez védelemként szükséges cél és jelentés keresésében és az élet folyamán fokozatosan elsajátított kulturális mintakövetésben nyilvánul meg.

<sup>528</sup> A tanulatlanágában is kiművelt egyén és közösség, a szorosan vett szervezett oktatást-tanulást megelőzően, a közösség általi neveltetésben spontánul elsajátított identitásképző műveltségre tesz szert.



<sup>529</sup> A modernitás kora a felvilágosodás, a francia forradalom (1789) korát követő történelmi időszak.

<sup>530</sup> Individuális: egyedi, önálló, egyéni, személyes.

<sup>531</sup> A személyes identitás (magától értetődő önazonosságtudat, énelmény) önvédelem (határképzés a belső és a külső világ között), és állandóságérzet, a nyugati ember énfelfogásának hipotétikus, értékválasztásának és elkötelezettségének valóságos alapja. A társadalmi közösségi identitás (azonosságtudat) Pataki Ferenc nyomán „az egyik legfontosabb pszichikus közvetítő konstrukció az egyén és a társadalom között” a valahová tartozás szükségletének kielégítést szolgáló társadalmilag konstruált valóság. A nemzeti identitás (magyarságtudat) a köznapi kultúra elemeiben (a nyelvben, a szokásokban) és a hivatalosan kanonizált felfogásban élő nemzeti önkép. Európában létezik nemzeti (francia) és a magyarra is jellemző kulturális (német) identitástípus.

Hiányukban nincs életterv, előzetes kalkulációt igénylő cselekvés, modern értelemben vett, önmagához, mint szubjektumhoz viszonyuló nyugati értelemben vett emberi lét. (Lásd még a Választási program 117. végjegyzet.)

<sup>532</sup> Az attitűd köznapi használatban etikai, esztétikai irányultság, látásmód, itt szociálpolitikai jelentését használva nézetre, véleményre utaló megnyilvánulás.

<sup>533</sup> Túlságosan meghatározott.

<sup>534</sup> A túlélési kultúra a determinisztikus helyzetig történő politikai halogatás, az időbeli politikai kezdeményezés elmaradásának következménye.

<sup>535</sup> Kulturális jelenség és kultúrajellemző, hatékonyság összehasonító politikai mértékegység. Nem politikával foglalkozó, formális rutinokkal eltöltött időt jelenti, hanem a probléma keletkezése és a probléma felismerés, a probléma felismerés és a döntés és a döntést követő cselekvés optimális időigényét méri és minősíti. Különösen a közösségek sorskérdéseire adott reflexszerű helyes válaszok tehetik intenzívvé a politikai időt, mint ahogy a determinizmusig késleltetett döntési kényszerek lassúvá. Első megközelítésben létezik a nyugati civilizációra jellemző lineáris és a keletiek által megélt ciklikus politikai idő.

<sup>536</sup> A nyelv közmegegyezésen alapuló szimbolikus jelrendszer, kulturális önkifejezés, az emberi gondolkodás, gondolkifejtés lehetősége, formálója

<sup>537</sup> A szimbólum jelkép, nem okozati, hanem közmegegyezésen alapul.

<sup>538</sup> A metafora: összevont hasonlat

<sup>539</sup> A politikai nemzet (az összetartozás, az egy helyben születés) és a kulturális nemzet, (az ősök története, a származása, a közös nyelv, vallás élménye) folytonosan egymást alakító viszonyának figyelembe vételének hiányából fakadó döntésekben nyilvánul meg.

<sup>540</sup> Az attribúció: eligazító, oktulajdonító értékítéletek.

<sup>541</sup> Preferál: előnyben, kiemelt figyelemben részesítet.

<sup>542</sup> A tudomány a Világ megértésének, megváltoztatásának kritikai eszköze, fő célja az emberi ismeretek és cselekvési lehetőségek bővítése, az egyéni társadalmi problémák megoldáskészletének bővítése. Ökológiai politika kulturális felfogást lásd 388. vj.

<sup>543</sup> Tudományágak: természettudományok, műszaki tudományok, orvostudományok, agrártudományok, bölcsészettudományok, művészetek, hittudományok.

<sup>544</sup> Jellemzője, hogy erősödik az oktatásszervezést meghatározó kapcsolat az akadémiai és az egyetemi kutatás és a versenyszektor között. Ennek következtében megjelennek az egyetemi autonómiától idegen nagyvállalati irányítási formák és elfogadottá válik az a gazdaságossági szemlélet, amikor az egyetemi képzés célja a még szakmailag elfogadható legolcsóbb szakembertermelés továbbá az egyetemek piaci és piacszerű működése, érdek megjelenítése.

<sup>545</sup> Presztízs: tekintélyes, befolyással bíró, hatalmat hordozó.

<sup>546</sup> A politikai tudás első megközelítésben a cselekvő politikus praktikus, mozgósító erejű tudása. Bővebben lásd 60. vj.

<sup>547</sup> A tudomány autonómiája, a tudósok önálló, független kutató munkáján, oktatás tevékenységén a tudásszerzés szabadságán alapszik. Jellemzője az közeg, amelyben döntően a tudósközösség határozza meg kutatása tárgyát és módszertanát. Az azonnali társadalmi hasznosság, a rövidtávú piaci érdekek és a tudományos szabadság, a tudomány önmozgása közötti feszültség az alapkutatások területén jelentkezik a legélesebben.

<sup>548</sup> A politikailag ésszerű tudományvédelem: a tudomány önállóságát veszélyeztető, szélsőségesen piacfüggő helyzetbe kerülésének megakadályozása, a kutatási szabadság fenntartása.

<sup>549</sup> A hierarchia: az alá és fölé rendelt viszony, rangsor.

<sup>550</sup> A szerves minőségjelző jelen esetben és szűken értelmezve a magyar tudástermelő intézményrendszer egészének az euró-atlanti akadémiai kapitalizmus teljes hagyományrendszeréhez történő asszimilációjára utal. Tágabb értelemben, a magyar társadalom nem szerves fejlődéséről lásd a Bemutakozó címet viselő pártdokumentum 3. fejezetében.

<sup>551</sup> Különös tekintettel a felfedező (alap) tudományok és társadalomtudományok esetében.

<sup>552</sup> A tényekből, a tapasztalatokból kiinduló logikai valóság vizsgálat, amely szerint a jelenségek egymáshoz való viszonyításukban érthetők meg és a megszerzett tudás viszonylagos. Legfőbb mércéje a pontosság, a szubjektív elemeket kizáró módszer, célja a hasznosság és a praktikum.

- <sup>553</sup> Intuitív: ösztönös megérzésen alapuló, tudatos érzékelés nélküli.
- <sup>554</sup> Első megközelítésben felsőoktatás oktatói és tudomány más intézményeiben kutatók által alkotott közösség.
- <sup>555</sup> A kapitalizmus természetének, a kapitalista szemléletmódnak megfelelően.
- <sup>556</sup> A magánmegrendelők gyakorlat közeli érdekeltsége és fizetőképessége miatt a közpénzből működő akadémia alárendelté válhat a profitérdeknek.
- <sup>557</sup> Szelektivitás: szűrés, kvalitatív szétválasztás.
- <sup>558</sup> A tudás elsősorban közjó és ezért a profitot termelő fogyasztási javak közé sorolása tudásellenes.
- <sup>559</sup> Az egymással rivalizáló elméletek, módszerek, látásmódok tudástömegét gondozó társadalomtudomány, amelyben nyílt tudományos vita folyik a köznapi politikáról, a politika lényegi meghatározóiról, tárgya: a politika.
- <sup>560</sup> Ismerve a statisztikát körülvevő közidegenkedést és azt megalapozott tudományos véleményét, hogy a statisztika nem tudomány, mivel nem tárhat fel statisztikai törvényszerűségeket, a párt munkája során támaszkodik statisztika tudományos eredményeire.
- <sup>561</sup> a hatalom, az érdek és az akarat
- <sup>562</sup> A politikai tudományok: a politikai filozófia, politológia, a politika gazdaságtana, az alkotmányjog, politikai szociológia, politikai pszichológia.
- <sup>563</sup> A politikatudomány a *miértre* keresi a választ és nem törekedhet a tanácsadói *hogyan* keresésére.
- <sup>564</sup> A politikai szociológia a politikai tények tudománya.
- <sup>565</sup> A politikai pszichológia a pszichológiatudomány részeként, a politizáló ember megismerésére törekszik.
- <sup>566</sup> A politikai tény az tény (tudás és/vagy hit) amelyik mozgósít.
- <sup>567</sup> A sport főbb típusai: tömeges jellegű testnevelést szolgáló iskolai, szabadidős, vagy a versengő, teljesítmény centrikus verseny és élsport, valamint szórakoztató látványsport-tevékenység.
- <sup>568</sup> Az Európai Tanács Miniszteri Bizottsága által 1992-ben fogadta el
- <sup>569</sup> Lehet erősen központosító, amelyben a kormányzat határozza meg a politikai témákat, vagy olyan, amikor a kormány a parlamentben kormányoz és egyenrangú politikai tényezőknek tekinti a civil szervezeteket
- <sup>570</sup> A szimbolikus politizálás döntően érzelmi hatást kiváltó politikai tett.
- <sup>571</sup> A sportdiplomácia kettős tartalmú tevékenység: a magyar sport nemzetközi pozíciójának erősítését, vagy a külpolitikai célok elérését szolgáló rendezvényen történő részvételt
- <sup>572</sup> Az ember természetéhez tartozik a szimbólumteremtés és elfogadás, ezért politikai szerepe erős.
- <sup>573</sup> A sporttermék jellegzetességei: piacon megjelenő fizikai és/vagy szimbolikus hasznossággal bíró jószág, amely tárgyasult (pl.: futógép) vagy szolgáltatás (edzés, sportesemény) formában jelenik meg a piacon.
- <sup>574</sup> Hivatalos működésekor betöltött szerep: érdekképviselet, politikai versengés és hatalomgyakorlás, a kormányhatalom ellenőrzésének biztosítása, a politikai mobilizáció és a politikusi rekrutáció (toborzás), a politikai szocializáció és legitimáció, valamint a nemzetközi kapcsolatok alakítása.
- <sup>575</sup> A sport funkciói: nevelési, egészségügyi, szociális, kulturális, rekreációs
- <sup>576</sup> A sportnak, mint együttes élményszerzési lehetőségnek társadalmi szerepe: egészség-megőrző, szórakoztató, gazdasági, esztétikai, politikai-reprezentációs példaképadó. A sportsikerek erősíthetik, jelképezhetik a magyar nemzet egységérzetét.
- <sup>577</sup> Releváns: meghatározó, fontos, jelentékeny, kiemelkedő
- <sup>578</sup> Konstruktív: építő jellegű, alkotó szándékú
- <sup>579</sup> Destruktív: romboló, pusztító
- <sup>580</sup> A verbális és a fizikai erőszakot kiváltó más kárára végrehajtott emocionális agresszió, amelynek fő kiváltó oka a frusztráció és szerepet játszik benne a veszélyszükséglet is.
- <sup>581</sup> A sport funkciói közé tartozik az erőszak levezetés és nem annak keltése.
- <sup>582</sup> A sportetikai vétség az, amikor szabályokkal nem szabályozott körülményekkel való visszaélés történik.
- <sup>583</sup> A sportesemények manipulálása lehet: a politikai indíttatású befolyásolás és a külső feltételek megváltoztatása, doppingolás.
- <sup>584</sup> A sportolók jogállása lehet: amatőr szerződéssel sportegyesületi tag, sportegyesülettel fennálló sportolói szerződéssel sportvállalkozó,
- <sup>585</sup> Az állami szerepvállalás lehet: sportlétesítmények létesítése, állami finanszírozása, nemzetközi sportesemények színvonalas megrendezése, sportdiplomáciai fellépés.
- <sup>586</sup> A civil szerepvállalás elsősorban a Magyar Olimpiai Bizottság révén történik.
- <sup>587</sup> A figyelemért és a bevételért megrendezett sportesemények.
- <sup>588</sup> A hivatásos formában végzett, munkajellegű sporttevékenység jellemzően a sportpiac sajátosságait hordozza, és a látványsportot áthatja a fogyasztási szemlélet. Elsődleges anyagi forrása a jegybevételekből, a kapcsolt termékek forgalmazásából és a tulajdonosi hozzájárulásokból származik. Kapitalista viszonyok között az állami támogatás kizárólag az infrastruktúra kiépítésére korlátozódhat. Politikai megközelítésben a magas díjazású sporteseményekkel viszonylag olcsón lehet eljutni a tömegekhez és lekötöni a nézők figyelmét és idejét folyó

küzdelemben. A magyar élsport modell vegyes, a nyugat-európaiaktól eltérően erős állami, önkormányzati támogatást élvező.

<sup>589</sup> A szabadidős sport döntően individualizált, önkéntesen vállalt testmozgás a polgári-tőkés társadalmi viszonyok közötti humántőke képző, profit termelő kikapcsolódás, egészségóvás.

<sup>590</sup> A tömegsport jellemzője a szervezethez és a nagy létszámú résztvevő. Célja az egészségmegőrzés és /vagy a verseny, valamint a szervezők gazdasági és/vagy politikai érték és érdek megjelenítése.

<sup>591</sup> A társadalom egészére kiható teljesítményfetisizmus: a spotteljesítmény jelentőségének eltúlzása, a kimagasló eredményt elérő személyének túlzott tisztelete.

<sup>592</sup> A testkultúra az ember egészségügyi és mozgáskultúra reális egysége.

<sup>593</sup> A divat az egyén és a társadalmi kapcsolatának jellemző megnyilvánulása, népszerű és középtávú jelenség társadalmi-politikai tény.

<sup>594</sup> Szenior: idős.

<sup>595</sup> Elsősorban érdekalapú elfogadás, amely kiemeli politikai küzdelmekből a tudományos kezdeményezések minősítését az elért eredmények politikai szempontok szerinti elismerést.

<sup>596</sup> Fundamentalista: alapvető, az alapokat jelentő.

<sup>597</sup> Konceptcionális: felfogásbeli, tervezést meghatározó elképzelés.

<sup>598</sup> Mecenatúra: ellentétben a szponzorációval, támogatása, pártfogása fejében nem tart igényt ellenszolgáltatásra

<sup>599</sup> Mentorálás: a helyi ismeretekkel és empatikus rendelkező személy által adott támogatás.

<sup>600</sup> Inspiráció: a gondolkodásra, tette ösztönzés

<sup>601</sup> Interizálás: norma belsővé, személyesen ösztönösé válása.

<sup>602</sup> Adaptáció: befogadás.

<sup>603</sup> Megjelenési formája az igénykövető kínálat és az igénykeltő kínálat dominanciája közötti eltérésről szóló vita

<sup>604</sup> Nem azonos a szegénység kultúrájával, a szegények szociális körülményei között kialakult kultúrájával, a szegénységből táplálkozó kultúrával, hanem egyszerre tartalmazza a kulturális elszegényedés két elemét, a kultúrára anyagi bázisának szűkülését és a szegényes egysíkú kulturális életet

<sup>605</sup> A politikai tudást nem egy racionális döntési keretbe kényszeríti.

